

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Duran ZARARSIZ

**İZMİR İLİ KINIK İLÇESİNDE SÖZLEŞMELİ MISIR TOHUMLUĞU
ÜRETİMİNİN MEVCUT DURUMU VE EKONOMİK AÇIDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

ADANA, 2010

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İZMİR İLİ KINIK İLÇESİNDE SÖZLEŞMELİ MISIR TOHUMLUĞU
ÜRETİMİNİN MEVCUT DURUMU VE EKONOMİK AÇIDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Duran ZARARSIZ

YÜKSEK LİSANS

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

Bu tez/..... Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oybirliği/Oyçokluğu İle Kabul Edilmiştir.

İmza.....

Prof. Dr. Aykut GÜL

Danışman

İmza.....

Prof.Dr. Faruk EMEKSİZ

Üye

İmza.....

Prof. Dr. Halis ARIOĞLU

Üye

Bu tez Enstitümüz Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında hazırlanmıştır.

Kod No

Prof. Dr. İlhami YEĞİNGİL
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

ÖZ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İZMİR İLİ KINIK İLÇESİNDE SÖZLEŞMELİ MISIR TOHURLUĞU
ÜRETİMİNİN MEVCUT DURUMU VE EKONOMİK AÇIDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Duran ZARARSIZ

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI**

Danışman: Prof. Dr. Aykut GÜL

Yıl: 2010, **Sayfa:** 90

Juri : Prof. Dr. Aykut GÜL
Prof. Dr. Faruk EMEKSİZ
Prof. Dr. Halis ARIOĞLU

Bu çalışma, 2005 yılında bölgede yapılan mısır tohumluğu üretiminin mevcut durumunu, sistemin işleyişini ortaya koymak, sözleşmeli mısır tohumluğu üretimi uygulamalarını incelemek, mısır tohumluğu üretimi uygulamalarında karşılaşılan izolasyon, fiyat politikaları gibi sorunları belirlemek ve çözüm önerilerinde bulunmak, bu üretim dalını ekonomik olarak değerlendirmek ve bölgede üretimi yapılan diğer ürünlerle karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmada sözleşmeli üretimin faydalı yönleri belirlenmiş, sözleşmeli üretimdeki bazı aksaklıklar ortaya konmuş ve çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Yapılan çalışmaya göre çiftçinin mağdur olduğu konulardan üreticinin hakkı olan iskartaların üretici hak edışı olarak geri ödenmesi gerektiği ve bu konuda ilgili bakanlıkların devreye girmesi gerektiği belirlenmiştir. Diğer yandan fiyat uygulamaları konusunda çözüm önerisi getirilmiştir.

Üretici açısından karşılaşılan genel sorunlar arasında fiyat uygulamaları, hak edişlerdeki yapılması gereken düzenlemeler, uygulanacak devlet primi konusunda farklı bir sistemin getirilmesi gerektiği dikkat çekmiştir. Ekonomik olarak incelendiğinde ise diğer ürünlere göre daha avantajlı olduğu belirlenmiştir.

Tohumluk tarım en karlı sektörlerindedir ve Türkiye AB bünyesinde ağırlığı tarım olan bir ülkedir. Ülkemiz yeterli araştırmacı sayısı ve ekolojik olanakları itibarıyla AB ülkelerinin ve komşu ülkelerin tohumluk ihtiyacını karşılayan tohumluk merkezi olmaya hazırdır. Bu konuda bu şekilde bölgeler itibarıyla tohumluk dallarının önemini belirleyen çalışmaların yaygınlaşması gerekmektedir.

Anahtar Kelime: Sözleşmeli yetiştiricilik, mısır tohumu, ekonomik değerlendirme.

ABSTRACT

M.Sci. THESIS

CURRENT SITUATION OF CONTRACTUAL SEED CORN PRODUCTION SIGNED IN KINIK COUNTY OF İZMİR PROVINCE AND ITS ECONOMICAL ASSESSMENT

Duran ZARARSIZ

DEPARTMENT OF AGRICULTURAL ECONOMICS
INSTITUTE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES
ÇUKUROVA UNIVERSITY

Supervisor: Prof. Dr. Aykut GÜL

Year: 2010, **Page:**90

Jury : Prof. Dr. Aykut GÜL

Prof. Dr. Faruk EMEKSİZ

Prof. Dr. Halis ARIOĞLU

This study is aimed to show the existing situation of the maize seeding in certain region in 2005, to expose running of the system, to analyze the applications in production of contractual maize seeding, to determine problems in the applications of maize seeding production and propose solutions, evaluate economically this production sector and compare the other crops.

In this study useful points of the contractual production are determined. Some problems are exposed in contractual production and proposed ways of solution. According to this study one of the wronged producer subjects is the producer discard rights. These discard rights must be paid back to the producer as a producer rights and for this subject the concerned ministries must be a part of an activity. On the other hand a solutions is proposed to the price applications.

The general problems in producer side are price applications, arrangements that have to do in holder of a right (hakediş), necessity a better system in government support. Maize seeding analyzed economically and shown that has less advantage with comparing the other crops.

Seeding agriculture is one of the most profitable sectors and according to largely about agriculture Turkey is country in European Union. Turkey has necessary researcher and ecologic conditions. So that Turkey can meet seeding requirements of EU and its neighboring countries. As a result of that Turkey is ready to become regional seeding center. It is necessary to make more regional researches which emphasize the importance of regional seeding, like this study.

Key words: contract farming, corn seed, economical evaluation.

TEŞEKKÜR

Bu alıőmayı yürütmem sırasında bilimsel tecrübe ve yardımlarını esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Aykut GÜL hocama, araştırma görevlisi Hilal IŐIK'a çalışmanın son halini almasındaki katkılarından dolayı Prof. Dr. Faruk EMEKSİZ'e ve Prof. Dr. Halis ARIOĞLU'na teşekkür ederim.

Bu çalışmanın yapılması sırasında bana yardımcı olan Kınık bölgesinde çalışan firmaların bölge üretim sorumlularına katkılarından dolayı teşekkür ederim.

alıőmamamın tamamlayabilmem esnasında beni manevi anlamda destekleyen eşim Evren ZARARSIZ'a ve anneme sonsuz teşekkürler ederim.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZ.....	I
ABSTRACT.....	I
TEŞEKKÜR.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR	VII
1. GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	7
3. MATERYAL VE YÖNTEM	11
3.1. Materyal.....	11
3.2. Yöntem	11
3.2.1. Örnek Seçiminde Kullanılan Yöntem	11
3.2.2. Ekonomik Analizde Uygulanan Yöntem.....	13
3.2.3. Üretim Maliyetlerinin Hesaplanmasında Kullanılan Yöntem	13
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	17
4.1. Dünyada Tohumluk Üretimi, Ticareti ve Tanımı	17
4.1.1. Tohumluğun Tanımı.....	17
4.1.2. Dünyada Tohumluk Üretimi ve Ticareti	17
4.2. Türkiye’de Tohumluk Üretimi ve Ticareti.....	22
4.2.1. Türkiye’de Tohumculuğun Gelişimi.....	22
4.2.2. Türkiye’de Tohumluk Üretimi.....	23
4.2.3. Türkiye’de Tohumluk Ticareti.....	26
4.2.3.1. İhracat	26
4.2.3.2. İthalat	28
4.2.4. Türkiye’de Tohumluk Desteklemeleri	29
4.2.5. Sektörde Faaliyet Gösteren Firmalar.....	33
4.3. Türkiye’de Mısır Üretimi	36
4.3.1. Mısır Bitkisi	36
4.3.2. İklim ve Toprak İstekleri	38
4.3.3. Türkiye’de Mısır Üretimi Yapan Kurumlar	40

4.4. Sözleşmeli Yetiştiricilik Modeli	41
4.4.1. Sözleşmeli Yetiştiriciliğin Tanımı	41
4.4.2. Dünyada Sözleşmeli Yetiştiricilik Modeli.....	42
4.4.3. Türkiye’de Sözleşmeli Yetiştiricilik Modeli	43
4.4.4. Sözleşmeli Yetiştiricilik Modelinin Faydaları.....	44
4.4.5. Sözleşmeli Yetiştiricilik Modelinin Aksayan Yönleri	45
4.5. Araştırma Yöresi Hakkında Genel Bilgi	45
4.5.1. İlçe Tarihi.....	45
4.5.2. Coğrafi Konum	46
4.5.3. Yerleşim Konumu	46
4.5.4. Jeolojik Konum.....	47
4.5.5. Tarım ve Hayvancılık.....	48
4.6. Bulgu ve Yorumlar.....	49
4.6.1. İşletmelerin Sözleşmeli Üretim Yapma Nedenleri	49
4.6.2. Sözleşmeli İşletmelerin Firmalardan Aldıkları Yardımlar	50
4.6.3. İşletmelerin Firmalardan Beklentileri	50
4.6.4. İşletmelerin Genişlik Grupları İtibariyle Toplam İşletme Arazi İçindeki Sözleşmeli Arazinin Payı	51
4.6.5. İşletmelerin Arazi Tasarruf Şekli	51
4.6.6. Sözleşmeli Üretim Yapan Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı ...	52
4.6.7. Sözleşmeli Üretim Yapan Üreticilerin Eğitim Durumu	52
4.6.8. Sözleşmeli Üretimde Uygulanan Fiyat Uygulamaları.....	53
4.6.9. Sözleşmeli Üretimde Alınan Verim, GSÜD ve Üretim Masrafları	54
4.6.10. Diğer Ürünler ve Tohumluk GSÜD	55
4.6.11. Ürünlerin İtibariyle Net Karları	56
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	57
KAYNAKLAR.....	65
ÖZGEÇMİŞ.....	69
EKLER.....	70

ÇİZELGELER DİZİNİ

SAYFA

Çizelge 3.1. 2005 Yılı Bölgelere Göre Hibrit Mısır Tohumluğu Ekim Alanları (da) ve Yapılan Sözleşmeler (adet).....	12
Çizelge 3.2. Seçilen Bölgelere Göre Anket Sayılarının Dağılımı.....	12
Çizelge 4.1. Dünya Tohumluk Ticaretinin Parasal Değeri 2007 (milyon \$).....	20
Çizelge 4.2. Türkiye’de Tohumluk Üretim Miktarları (TON).....	25
Çizelge 4.3. Türkiye’de Sertifikalı Tohumluk Gereksinimi Üretim (Ton) ve Karşılama Oranı (%)	26
Çizelge 4.4. Türkiye Tohumluk İhracatı (Ton).....	28
Çizelge 4.5. Türkiye Tohumluk İthalatı (Ton).....	29
Çizelge 4.6. 2003-2010 Öngörülen ve Gerçekleşen Destekleme Miktarları (Milyon\$).....	32
Çizelge 4.7. Tohumculuk Faaliyeti ile Uğraşan Kamu Kuruluşları	34
Çizelge 4.8. 2008 Yılı Bazı Ürünlerde Kamu ve Özel Sektör Tohumluk Üretim Miktarları (Ton) ve Oranları (%).....	35
Çizelge 4.9. Türkiye’de Mısır Üretim Durumu (1997-2008)	38
Çizelge 4.10. Kınık İlçesi Genel Arazi Dağılımı (da) 2008.....	48
Çizelge 4.11. Kınık İlçesi Kullanım Şekline Göre Tarım Arazileri 2008	49
Çizelge 4.12. İşletmelerin Sözleşmeli Üretim Yapma Nedenleri	49
Çizelge 4.13 . İşletmelerin Firmalardan Aldıkları Yardımlar	50
Çizelge 4.14. İşletmelerin Firmalardan Beklentileri	51
Çizelge 4.15. İşletmelerin Genişlik Gurupları İtibariyle Dağılımı ve Toplam İşletme Arazisi İçindeki Sözleşmeli Arazinin Payı.....	51
Çizelge 4.16. İşletmelerin Genişlik Gurupları İtibariyle Arazi Tasarruf Şekli	52
Çizelge 4.17. Sözleşmeli Üreticilerin Yaş Guruplarına Göre Dağılımı	52
Çizelge 4.18. Sözleşmeli Üretim Yapan Üreticilerin Eğitim Durumları.....	53
Çizelge 4.19. Arazi Genişlik Guruplarına Göre Fiyat Uygulamaları	53
Çizelge 4.20. Üretim Masrafları.....	54
Çizelge 4.21. Diğer ürünler ve Tohumluk GSÜD.....	55
Çizelge 4.22. 2005 yılı domates(sanayi),pamuk, dane mısır, tohumluk mısır net karları(da).....	56

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
FIS	: International Du Commerce Des Semences (Uluslararası Tohumluk Ticaret Birliği)
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GSÜD	: Gayrisafi Üretim Değeri
ISF	: International Seed Federation (Uluslararası Tohumculuk Birliği)
IST	: International Seed Testing Association (Uluslararası Tohum Kontrol Birliği)
OECD	: Schemes for Certification (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)
OTP	: Ortak Tarım Politikası
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TKB	: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
TKBSGB	: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı
TKV	: Türkiye Kalkınma Vakfı
TİGEM	: Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TÜGEM	: Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
TÜRK-TED	: Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Derneği
TTSM	: Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkezi Müdürlüğü
TSÜAB	: Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği
UPOV	: International Union For The Protection of New Varieties of Plants (Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerinin Korunması Birliği)

1. GİRİŞ

Bir tohum bir nesildir. Tohumla çoğalan her bitki türü kendi neslinin devamlılığı için tohumlar verir. İnsan neslinin çoğalması gibi tohumla çoğalan bitkilerde nesillerinin devamlılığı için tohum verirler. İşte insanoğlu tabiatta gerçekleşen bu döngüyü kendi beslenmesinde gerekli besinleri elde etmek için en iyi şekilde incelemiş ve geliştirmiştir. Günümüzde artan nüfusun beslenme ihtiyacını karşılamak için bu tohumlar geliştirilmiş ve yeni çoğaltma teknikleri bulunmuştur. Bu çoğaltma tekniklerinden biriside hibrit tohum üretimidir. Hibrit tohum üretimindeki gaye daha verimli ve sağlıklı bitkileri meydana getirecek tohumlar elde etmektir.

1980 yılında ithalatın serbest bırakılması ile ülkemizde bu yeni üretme tekniği ürünü tohumları kullanmaya ve üretmeye başlamıştır. Özellikle hibrit üretilen tohumlar içerisinde dünyada en çok kullanılan ürün mısırdır. Bunun nedeni geniş bir ekim alanına sahip olması ve dekara kullanılan tohum miktarının fazla olmasıdır.

Dünyada tarımsal üretim yapısı içerisinde tahıllar oldukça önemli yere sahiptir. Buğday, pirinç ve mısır gerek üretimi gerekse ticareti ile bu grup içerisinde yer alan en önemli ürünlerdir. Mısır ise diğer tahıllara göre oldukça geniş bir kullanım alanı olması nedeni ile farklı bir konuma sahiptir. İçerdiği zengin besin maddeleri ile mısır hem insan ve hem de hayvan beslenmesinde kullanılabilir. Hayvan beslenmesinde yem hammaddesi olarak kullanılan mısır insan beslenmesinde ise doğrudan kullanımının yanı sıra birçok gıda maddesinin üretiminde hammadde olarak kullanılmaktadır. Diğer yandan imalat sanayinin başka dallarında da doğrudan ya da türevleri ile kullanılabilir. Bu kullanım çeşitliliğinin yanı sıra artan nüfus, işlenmiş ürünlere olan talep artışı, sağlıklı yaşam trendi, hayvansal üretimin artışı ve işleme sanayinin gelişimi gibi faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan talep gelişimi dünya mısır üretiminin sürekli olarak artmasını sağlamıştır (Taşdan, 2005).

Dünyada ve yurdumuzda nüfus hızla artarken tarım alanları aynı hızla artmamakta hatta birçok ülkede çeşitli nedenlerle daralmaktadır. Bu durumda, artan nüfus ve hayvancılığın besin ve yem gereksinimini, ancak birim alandan elde

edilecek ürün miktar ve kalitesinin artırılmasıyla sağlanabilir. Belirli ekolojik koşullara sahip olan bir yörede, verim ve kaliteyi yükseltmek için o bölgeye uygun verim ve kalitece zenginleştirilmiş çeşitlerin tohumluklarının kullanılması üretimi artırır. Tohumluk kullanımı insanın yerleşik yaşama geçmesiyle başlamıştır. Önceleri yalnızca bir üretim girdisi olarak görülen tohumluk, ürün verim ve kalitesi arasındaki ilişki anlaşılınca iyi çeşit ve iyi tohumluk kavramları gündeme gelmiştir (Usal, 1996).

İyi tohum elde etmek için dünyada birçok araştırmacı ve ülke yeni teknikleri bulmaya yönelmişler ve daha yüksek verimli bitkiler elde etmişlerdir. İşte bu eldelerden birisi de hibrit mısır tohumu üretimidir.

1980 yılında serbest piyasa ekonomisi uygulamalarıyla birlikte ülkemizde tohumculuk sektörünün de birçok gelişmeler yaşanmıştır. Bunlardan en önemlilerinden birisi melez tarla bitkileri tohumu pazarlayan çok sayıda özel tohumculuk kuruluşlarının faaliyete geçmesidir. Hibrit mısır tohumluğundan elde edilen üretimin daha yüksek olmasının anlaşılması ve ikinci ürün olarak yetiştirilebilmesi dünyada ve ülkemizde mısıra olan ilgiyi artırmıştır. Mısıra olan bu ilginin artması bu üretim dalının ana girdisi olan mısır tohumluğu üretimine olan ilgiyi de artırmıştır.

Elde edilmesi büyük masraf ve uğraş gerektiren yüksek nitelikli tohumluklar, "sürdürülebilir tarımın" esasları çerçevesinde uygun ekolojilerde ve uygun yetiştirme teknikleri ile yetiştirildiklerinde, potansiyellerini daha iyi göstermektedirler. Bitkisel üretimde üstün nitelikli tohum kullanılmasıyla verimde, diğer yetiştirme ve bakım şartlarına bağlı olarak, %20-30'luk bir artış sağlanabileceği; yabancı döllenmiş türlerde ise kullanılan hibrit tohumlukların normalden iki-üç kat kadar artış sağlayabildiği bir gerçektir (Anonim, 2003).

Tarımdaki verim artışı, diğer tarım tekniklerindeki gelişmelerin yanında, özellikle son yıllardaki tohumculuktaki gelişmeler sayesinde olmuştur. Verim gücü çok yüksek olan hibrit tohum çeşitleri buldukça birim alanda alınan ürün miktarında da çok önemli artışlar gerçekleştirilmektedir (Balcı, 1993). Tarımda ileri gitmiş bütün ülkelerde, güçlü ve gelişmiş bir tohumculuk endüstrisi bulunmaktadır. Zira bitki ıslahı ve genetik ilerlemeler sonucunda ortaya çıkarılan yüksek verim potansiyeli ve ürün kalitesinin tarımsal üretime yansıtılabilmesi için etkin iyi işleyen

bir tohumculuk endüstrisine ihtiyaç vardır. Benzer endüstriler arasında, tarımsal işletmelerin verimlilik ve karlılığını artırmaya en aktif şekilde katkıda bulunan ve en ziyade etkili olan muhtemelen tohumculuk endüstrisidir (Anonim, 2003).

20.Yüzyılın ikinci yarısında yaşanan tecrübeler serbest piyasa kurallarına göre işleyen güçlü ve istikrarlı bir tohumculuk endüstrisine sahip olmaksızın hiçbir ülkenin tarımsal anlamda bir transformasyon gerçekleştirmesinin mümkün olmayacağını göstermiştir (DPT, 2001).

Araştırma kapsamı olarak İzmir ili Kınık ilçesi seçilmiştir. Kınık, İzmir'in kuzeyinde yer almaktadır. İl merkezine uzaklığı 120 km' dir. Kuzeyinde ve batısında Bergama; doğusunda ve güneyinde Manisa ili topraklarıyla çevrelenir. 2008 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 27.337'dir (Anonim, 2009). Bu nüfusun 11.752'si merkezde, 16.585'i belde ve köylerde yaşamaktadır. İlçenin bugün 2 kasabası ve 27 köyü vardır. Kasabaları Poyracık ve Yayakent ' dir. Bölgede Akdeniz iklim tipi egemen olup yazları sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. İlçede yağışlı gün sayısı yılda 70 gün ve yıllık yağış ortalaması 712,1 mm' dir. Bahar donu Şubat sonu ile Mart başı, güz donu ise Kasım ortası ile Aralık başı arasında kendini gösterir. Sıcaklık kış mevsimi ortalaması 7.5, ilkbahar ortalaması 14.2 derece, yaz ortalaması 25.1 ve sonbahar ortalaması 17.6 derecedir (Anonim, 2005).

Bölgede ilk defa mısır tohumu üretimi 1993 yılında başlamış ve bugüne kadar devam etmektedir. İlçenin toplam tarım alanı 92.600 da' dır. 2005 yılı hibrit mısır tohumluğu ekiliş alanı ise yaklaşık 1.300 ha' dır. Bölgede yapılması planlanan Yortanlı barajı projesi vardır ve Kınık sulamasının % 43'ü olan 7.793 hektar tarım arazisine yılda ortalama 37 milyon metreküp sulama suyu verecektir (Anonim, 2005a).

Bölgede toplam tarla alanının yaklaşık % 14'ünde mısır tohumluğu üretilmekte olması, ekolojik koşullarının uygun olması ve yeni projelerle mısır üretiminin ana materyali olan sulama sisteminin gelişmekte olması bölgenin araştırma kapsamında ele alınmak istenmesinin nedenlerindedir.

Güçlü ve işleyen bir tohumluk tedarik sistemine sahip olmak ve ülkemiz açısından tarımsal anlamda bir transformasyonun gerçekleştirilebilmesi için

tohumluk üretimin de karşılaşılan bazı sorunlara stratejik çözümler getirmek zorundayız. Araştırma kapsamında incelenen yörede halen mısır tohumluğu üretmeye yanaşmayan ya da hali hazırdaki üretim bölgelerinin izolasyonunu bozup tamamen firmaların o bölgeyi terk etmesine neden olan üreticiler bulunmaktadır. Bu anlamda, araştırma bulgularının yönlendirici olacağı düşüncesi böyle bir çalışma yapılmak istenmesinin nedenlerindedir.

Bir ülkede tarımın yönü ve seviyesi o ülkede kaliteli tohumlukların çiftçiler tarafından temin edilip kullanılma derecesi ile yakından ilişkilidir. Güçlü ve iyi işleyen bir tohumluk tedarik sistemine sahip olmaksızın günümüzde hiçbir ülkenin verimli ve pazara dönük bir tarım sektörü oluşturması mümkün değildir.

Çağdaş tohumculuk endüstrilerinin ve bu bağlam da ihtisaslaşmış tohumculuk kuruluşlarının işlevi, çiftçilerin kendi işletmelerinde temin edebileceklerinden daha kaliteli tohumluğu daha ucuz fiyatlarla onların yararlanmasına sunmaktır (Anonim, 2003).

Türkiye yeterli araştırmacı sayısı, ekolojik olanakları ve yasal düzenlemeleriyle AB, Ortadoğu, Kuzey Afrika, Orta Asya'nın tohumculuk merkezi olmaya hazırdır. Arıcak bu bağlamda bir seri sorununun da üstesinden gelmek üzere bazı stratejik tedbirlerin alınmasına gereksinim vardır. Türkiye'yi AB ve komşularının tohumluk ihtiyacını karşılayan ülkelerin başında görmek zorundayız. Çünkü tohumculuk tarımın en karlı sektörlerinden biridir ve Türkiye'yi AB bünyesinde ağırlığı tarım olan tek ülkedir (Anonim, 2005b).

Dünya nüfusundaki artış, tüketici talebindeki gelişmeler ve diğer kullanım alanlarındaki gelişmeler mısır olan ihtiyacı artırmıştır. Dünyada bu şekilde gelişmeler yaşanırken birim alandan en yüksek verimin alınması sürdürülebilir kalkınma ve tarım açısından önem kazanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, 1993 yılından bu yana bölgede yapılan mısır tohumluğu üretiminin mevcut durumunu ortaya koymak, sözleşmeli mısır tohumluğu üretimi uygulamalarını incelemek ve sistemin işleyişini ortaya koymak, mısır tohumluğu üretimi uygulamalarında karşılaşılan izolasyon, fiyat politikaları gibi sorunları belirlemek ve çözüm önerilerinde bulunmak, bölge tarımına olan etkilerini saptamak, bu üretim dalını ekonomik olarak değerlendirmek ve bölgede üretimi yapılan diğer

ürünlerle karşılaştırmaktır. Bölgede, daha önce bu konuda bir çalışmanın yapılmamış olması konunun önemini artırmaktadır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Diker (1992), "Adana ili Sözleşmeli Üretim Uygulamaları, Sorunlar ve Çözüm Yolları" başlıklı yüksek lisans tezinde, Adana ilinde sözleşmeli üretim uygulamaları firma ve üretici açısından incelenmiştir. Sözleşmeli üretim yapan firmalardan ve üreticilerden anket yoluyla elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve sonuçları verilmiştir. Sözleşmeli üretim yapan firma ve üreticilerin bu uygulamalarda karşılaştığı sorunlar tespit edilmiştir.

Balcı (1993), "Türkiye'de Bitkisel Tohumculuğun Genel ve Tarım İşletmeleri Düzeyindeki Sorunları Üzerine Bir Araştırma" isimli yüksek lisans tezinde, Türkiye'de bitkisel tohumculuğun genel ve tarım işletmeleri düzeyindeki sorunları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tarım işletmeleri düzeyindeki temel sorunları belirleyebilmek için Aşağı Seyhan Ovası'nda 96 tarım işletmesinde anket çalışması yapılmıştır. Tohumculuğun genel sorunları arasında ithalatla ilgili sorunların hala güncelliğini koruduğu belirtilmiş ve işletme düzeyinde ise yeni çeşitlerin fiyatlarının çok yüksek olduğu, zamanında yeterince tohum temin edilememesi ve kontrolünün yeterince yapılamaması vurgulanmıştır.

Shing, Pal, Morris (1995), Maize Research, Development and Production in India. Contribution of the Private and Public Sector isimli çalışmada mısır tohum endüstrisi güçlü ve zayıf yönleri, özel ve kamu kurumları açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Özel sektörün verim potansiyelinin yüksek olmasından dolayı hibrit materyallere yönelmesine karşın kamu sektörünün bunun yanında genetik olarak değerli ticari olarak çok önemli olmayan materyallerle de ilgilendiğini belirtmiştir. Sonuç olarak özel sektörün kamu sektörü tarafından desteklenmesinin yanında mısır endüstrilerine katkılarından dolayı da kamu sektörünün daima olması gerektiğini vurgulamıştır.

Usal (1996), "Adana İlinde Bitkisel Tohum Üretimi Yapan Firmaların Üretim, Dağıtım Yapısı, Sorunları ve çözüm Önerileri" başlıklı yüksek lisans tezinde, Adana ilinde tohum üretimi yapan kamu ve özel sektör firmalarının üretim ve dağıtım sistemi incelenmiş ve bu konudaki sorunlar saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla firmaların üretim miktarları, dış ticareti, istihdam durumu ve tohumluk

üretim yapısı anket yöntemiyle belirlenmiş ve değerlendirilmiştir. Kamu sektörünün daha çok buğday ve pamukta yoğunlaştığını, özel sektör üretiminin ise ayçiçeği, mısır ve sebze tohumluğunda yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

Morris (1998), *Maize Seed Industries in Developing Countries* isimli çalışmasında, öncelikle dünya mısır ekonomisi üzerinde durmakta, bu bilgiler ışığında geleceğe yönelik tahminlerde bulunmaktadır. Morris eserinde, Türkiye' nin mısır üretimini, verimini, ekim alanını, dış ticaretini, tohum endüstrisini ve genel mısır politikalarını ise ayrı bir bölümde incelemektedir.

Key, Runsten, (1999), *Contract Farming, Smallholders, and Rural Development in Latin America: The Organization of Agroprocessing Firms and the Scale of Outgrower Production* isimli çalışmada ekonomik bir kurum gibi değerlendirilen taşeron üretimde gözlemlenen değişim nedenleri sözleşmeli tarım fonksiyonları açısından değerlendirilmiştir. Sözleşmeli tarım altında taşeron özelliklerinin piyasa koşulları ile ilişkisi belirtilmiştir. Sözleşmeli tarımın desteklenmesi için alternatif tarım politikaları önerilerinde bulunulmuştur.

Pingali, (2001), *CIMMYT 1999/2000 World Maize Facts and Trends. Meeting World Maize Needs: Technological Opportunities and Priorities for the Public Sector* adlı raporda önümüzdeki yirmi yıl içerisinde de mısırdaki hızlı talep artışı olacağını ve Uluslararası Tarımsal Araştırma Kurumlarının bunda rol alması gerektiğini belirtmiştir. Mısır ıslahındaki gelişmelerin gelişmekte olan ülkelere etkilerini değerlendirmiştir. Dünya mısır üretimi ve tüketimi ile ilgili istatistikleri sunmuştur. Gelecekte mısır üretimi ve ticareti ile ilgili trendi Amerika Birleşik Devletleri, Çin gibi ülkeler açısından değerlendirmiştir.

Eaton, W.Shepherd (2001), *Contract Farming Partnership for Growth* , adlı çalışmada sözleşmeli yetiştiricilik modelini uzun ve kısa dönemde işleyiş şeklini, faydalı ve sakıncalı yönlerini ele almıştır. Çalışmada sözleşmeli yetiştiricilik modelinin firmalar tarafından nasıl yapıldığını devletin ne gibi destekler sağladığını ve geliştirilmesi için nelerin yapılması gerektiğini belirtmiştir. Sonuç olarak sözleşmeli yetiştiriciliğin yalnızca uzun dönem partnerlikle mümkün olacağını bildirmiştir.

Tan (2003), *Sözleşmeli Yetiştiricilik Modeli* adlı çalışmasında, Türkiye deki

ve Dünyadaki Sözleşmeli yetiştiricilik modelini incelemiş bu modelin faydalı ve aksayan yönlerini ortaya koymuştur. Bu modelin çiftçi ve firma arasında uygulanması yerine birlik, kooperatif ve benzeri çiftçi örgütleri ile hareket edilmesinin modelin etkinliğini artırabileceğini vurgulamıştır.

Akdeniz ve ark. (2004), Bazı Mısır Çeşitlerinde Verim ve Yem Değerleri Üzerine Bir Araştırma isimli makalesinde, Van koşullarına uygun silajlık mısır çeşitlerini belirlemek amacıyla Van Organize Sanayi Alanı sulu arazilerinde deneme yapmıştır. Tesadüf blokları deneme desenine göre üç tekerrürlü olarak kurulan bu denemede, on üç mısır çeşidi kullanılmıştır. Denemede kullanılan çeşitler arasında hasıl ot ve kuru ot verimi bakımından önemli farklılıklar belirlenmiş, çeşitlerin hasıl verimleri 2850.1 ile 7608.5 kg/da; kuru ot verimleri ise 745.9 ile 1465.9 kg/da arasında değişmiştir. Sonuç olarak, hasıl ve kuru ot verimleri yüksek olan Osk-644, Bc-6661, Bc-778 ve Bc-723 ve Duanan çeşitlerinin Van koşullarında silaj amacıyla yetiştirmeye uygun çeşitler olduğu saptanmıştır.

Taşdan (2005), "Türkiye Mısır Piyasaları" adlı doktora tezinde, Türkiye mısır piyasasını tüm yönüyle incelemiş, projeksiyonlar yapmış ve geleceğe yönelik stratejiler için önerilerde bulunmuştur. Mısır üretiminde henüz istenilen düzeye ulaşılmadığını, ülkemizdeki mısır fiyatlarının sürekli olarak uluslararası fiyatların üzerinde gerçekleştiğini, üretimin talebi karşılayamadığını vurgulamış ve önerilerde bulunmuştur.

Seçer (2005), Çukurova Bölgesinde Ayçiçeği Üretim Ekonomisi adlı yüksek lisans tezinde, ayçiçeği üretiminin ekonomik yapısını ve sorunlarını ortaya koymuş ve çözüm önerilerinde bulunmuştur.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini, İzmir ili Kınık ilçesinde 2005 yılı tohumluk mısır üretimi yapan işletmelerden anket yoluyla elde edilen veriler oluşturulmuştur. Ayrıca çalışmada, ulusal ya da uluslararası kaynaklardan elde edilen belgelerden ve internet üzerinde bulunan elektronik ortamdaki her türlü belge ve bulgulardan faydalanılmıştır. Araştırmacının aynı zamanda bölgede çalışmış üretim mühendisi olması nedeni ile bazı bulgular ve araştırmalar bizzat kendi gözlemleri ve firma yetkilileri ile yaptığı görüşmeler şeklinde elde edilmiştir. İkincil veri olarak da Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İzmir Tarım İl Müdürlüğü, ISF, TÜRK-TED kayıtlarından yararlanılmıştır.

3.2. Yöntem

3.2.1. Örnek Seçiminde Kullanılan Yöntem

Araştırmada uygulanacak anket sayısının belirlenmesinde, ürün deseni, coğrafi dağılımı ve toprak verimliliği göz önüne alınarak ana kitleyi temsil edecek şekilde sözleşme yapılan bölgeler belirlenmiştir (Çizelge 3.1). Bu bölgelerde üretim yapan firmalardan alınan üretici listelerinden faydalanılarak veriler tabakalı örnekleme yöntemi uygulanarak işletme genişliklerine göre tabakalara ayrılıp, bölgelere göre anket sayıları belirlenmiştir. Anket sayısı toplam işletme adedinin %10'unu kapsamaktadır. Bu şekilde toplam 52 adet anket uygulanmıştır. Anket uygulamaları bizzat araştırmacının kendisi tarafından yüz yüze görüşmeler şeklinde yapılmıştır. Anket uygulaması Ek-1' de verilmiştir.

Çizelge 3.1. 2005 Yılı Bölgelere Göre Hibrit Mısır Tohumluğu Ekim Alanları (da) ve Yapılan Sözleşmeler (adet)

Bölgeler	Alan (da)	Oran (%)	Sözleşme (Adet)	Oran (%)
Yılanlıköprü	652	5,04	28	5,37
Dünderlı	1.066	8,23	80	15,26
Cumalıköy	1.360	10,50	55	10,56
Çakıllar	1.617	12,49	57	10,94
Karakova	2.761	21,32	141	27,06
Poyracık	5.493	42,42	160	30,71
Toplam	12.949	100,00	521	100,00

Bölgelere göre uygulanan anket sayıları aşağıdaki çizelgede verilmiştir. Anket sayılarının belirlenmesinde sözleşme miktarlarına göre oranlama yapılarak belirlenmiştir. Buna göre, Yılanlıköprü’de 3, Dünderlı’da 8, Cumalıköy’de 5, Çakıllar’da 6, Karakova’da 14, Poyracık’ta 16 olmak üzere toplam 52 adet anket uygulaması yapılmıştır.

Çizelge 3.2. Seçilen Bölgelere Göre Anket Sayılarının Dağılımı

Bölgeler	Anket Sayısı (Adet)	Oran (%)
Yılanlıköprü	3	5,76
Dünderlı	8	15,30
Cumalıköy	5	9,61
Çakıllar	6	11,53
Karakova	14	26,92
Poyracık	16	30,76
Toplam	52	100,00

Anket formunda, hibrit tohum üretimi ile ilgili karşılan sorunlar, bilgi edinme kaynakları, işletme gelirlerine olan yansımaları, nüfus aile iş gücü durumu, bitkisel üretim miktarları, ekiliş alanı mülkiyet ve tasarruf durumu, firmalardan beklentileri, firmalardan alınan yardımlar vb sorular yer almıştır. Anketlerin değerlendirilmesinde frekans ve oranlar ile çapraz tablolamalardan yararlanılmıştır.

3.2.2. Ekonomik Analizde Uygulanan Yöntem

Bölgede üretimi yapılan tohumluk mısır, domates(sanayi) ve pamuk(kütlü) için GSÜD değerleri ve net karlar hesaplanmış ve karşılaştırmaları yapılmıştır. Domates ve pamuğun alınma nedeni bölgede yoğun olarak üretimi yapılan diğer iki ürün olmasıdır.

Gayrisafi üretim değeri, işletmelerin tarımsal faaliyeti sonucu elde edilen ve bir pazar değeri bulunan ürün miktarlarının, birim fiyatları ile çarpılması sonucu bulunan değere, söz konusu üretim faaliyetine ait sermayedeki yıllık üretimin artışı ile bulunur (Erkuş ve ark., 1995).

GSÜD hesaplamasında bir dekardan elde edilen ortalama ürün miktarı sözkonusu ürünün kg satış fiyatı ile çarpılmak sureti ile elde edilmiştir. Net kar ise GSÜD'den toplam masrafların çıkarılması ile elde edilmiştir.

3.2.3. Üretim Maliyetlerinin Hesaplanmasında Kullanılan Yöntem

Birim ürün maliyeti hesaplamak, işletmenin üretim konusunu oluşturan ürünlerin maliyetlerinin ne olduğunu mümkün olduğunca sağlıklı bir şekilde saptayabilme, maliyetlere dayalı olarak fiyatların belirlenmesine veya mevcut fiyatlarla karşılaştırmaya olanak sağlamaya, işletme faaliyetlerinin ekonomik sonucunu saptamaya, üretim girdilerinin üretime katılma düzeyleri ve payları ile üreticilerin yaygın olarak kullandıkları üretim düzeyini belirlemeye ve maliyet fiyatına kar eklemek suretiyle satış fiyatını hesaplamaya yardımcı olur (Kıral ve ark., 1999).

Maliyetlerin hesaplanması o bölgedeki İl Müdürlükleri, Tarımsal Araştırma

Enstitüleri, Ziraat Mühendisleri Odası gibi kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. Bu çalışmada kullanılan pamuk, dane mısır, domates maliyet unsurları İzmir Tarım İl Müdürlüğü'nden alınan veriler kullanılmıştır. Tohumluk mısır maliyet unsurları için dane mısır maliyetlerine ek olarak farklı işçilik (püskül çekimi işçilik gideri vb gibi) maliyetleri ilave edilmiştir. Bu maliyet unsurlarına ait bilgiler firmalardan alınmıştır.

Genel idare giderleri, işletmenin sevk ve idaresi, sosyal hizmetler ile işletmenin tüm üretim faaliyetlerini ilgilendiren ortak hizmetler için yapılan masraflardır. Genel idare gideri olarak işletmelerdeki değişen masraflar toplamının %3'ü alınmıştır (Kıral ve ark., 1999).

Değişken masrafların faizi (döner sermaye faizi), fırsat maliyetini temsil etmektedir. Bunun anlamı söz konusu üretim girdileri tutarı başka bir alternatif alanda değerlendirilmiş olsa idi, belirli bir miktarda faiz geliri elde edilecekti. Bu girdilerin üretimde kullanılmaları ile faiz gelirinden vazgeçilmiş olunmaktadır. Bu nedenle masraf olarak değerlendirilmesi gerekir. Aslında bu amaçla yatırımın en iyi alternatifte getireceği gelir esas alınmalıdır. Ülkemizde bu amaçla T.C. Ziraat Bankası'nın tarımsal kredi faizi, sermayenin tarımsal üretimde bağlı kaldığı süreler dikkate alınarak kullanılmaktadır (Kıral ve ark., 1999).

Bu araştırmada, T.C Ziraat Bankası Tarımsal Kredi Faiz oranları ve reel faiz oranları göz önünde bulundurularak sermayenin normal faiz değeri karşılığı 2005 yılı için % 10 alınmıştır. Genel idare gideri değeri de % 3 alınmıştır. Bu çalışmada tohumluk mısır maliyet hesaplamaları için 2 farklı hesaplama yapılmıştır. Bunun nedeni sözleşmelerdeki fiyat farklılıklarıdır. Bu nedenle Tohumluk Mısır 1 ve Tohumluk Mısır 2 olarak iki farklı fiyat karşımıza çıkmaktadır. Bunların tanımları aşağıdaki gibidir;

Tohumluk Mısır 1: Katsayı uygulamasına göre hesaplaması yapılan ürün.

Tohumluk Mısır 2: Sabit fiyat uygulamasına göre hesaplaması yapılan ürün.

Katsayı Uygulaması: Üretilen mısırın o yıl Adana ticaret borsasındaki eylül ayı ortalaması ile çeşit bazında 2,5 ile 4,5 katı ile çarpılarak yapılan uygulama.

Sabit Fiyat Uygulaması: Sözleşmeler yapılmadan önce üretim sezonu öncesinde firma tarafından belirlenen sabit fiyat.

Katsayı uygulama esasına göre 1 kg mısır fiyatı :(Eylül ayı mısır fiyatı ortalaması * 3,25 kat) 0,852 /kg/TL'dir. Adana Ticaret Borsasında gerçekleşen 2005 yılı Eylül ayı dane mısır ortalaması 0,262 /kg/TL'dir. Sabit fiyat uygulamasına göre 1 kg mısırın fiyatı 1,050 /kg/TL'dir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1.Dünyada Tohumluk Üretimi, Ticareti ve Tanımı

4.1.1. Tohumluğun Tanımı

Beslenme, giyinme ve barınma gibi temel yaşamsal kaynakların önemli bir bölümünü sağlayan bitkisel üretimin kaynağı, bitkilerin ilk net üretim olarak ortaya koydukları organik maddelerden karşılanmaktadır. Doğal olarak ya da kültürü yapılarak üretilen, bitkisel üretimin temel ve en önemli girdisi olan tohum, bitkilerin generatif (üreme kabiliyeti olan) kısmı olup, döllenme sonucu meydana gelen ve embriyoyu taşıyan kısımdır (Kandemir ve Besler, 1999).

Dünyada tarımsal faaliyet yapılabilecek alanların son sınırına ulaşılmış olması, hızla artan nüfusun ihtiyaç duyduğu besin maddelerinin karşılanması ise birim alandan verim artışı ile mümkün olmaktadır. Verim artışının sağlanabilmesi genotip, yetiştirme teknikleri ve ekolojik koşulların iyileştirilmesi ile mümkündür. Ekolojik koşullarda değişiklik yapmak imkansız veya oldukça güç olacaktır. Ancak yetiştirme tekniklerindeki iyileşme, bölgeye uygun ve iyi vasıflı bir çeşidin kaliteli tohumluğunun kullanılmasıyla başarı sağlayabilecektir. Kaliteli tohumluk kullanımı ile ürün verimini; kendine döllen türlerde % 20-30, yabancı döllen türlerde 2-3 kat ve hatta hibrit tohumluklarda 8-10 kat artırmak mümkün olmaktadır (Yücer ve ark., 2006).

Özetle, Bitkilerin üretilmesinde kullanılan vegetatif (cinsel olmayan üreme; çelik, yumru, kök, soğan vb. bitki kısımları ile olan üreme) ve generatif (cinsel olan üreme; döllenme neticesinde meydana gelmiş embriyoyu taşıyan tohumla üreme) kısımlar olup, canlı ve üreme kabiliyeti olan bitki materyaline tohumluk denir (Kandemir ve Besler, 1999).

4.1.2. Dünyada Tohumluk Üretimi ve Ticareti

Bitkisel üretimin kalite, verim ve çeşitliliğini arttırmak amacıyla, pek çok türde bitki ıslahı ve biyoteknoloji dahil, gelişmiş ülkeler araştırma ve geliştirme yatırımları

ile yeni teknolojileri hayata geçirmiş ve yüksek nitelikli tohumlar elde etmişlerdir. Batının sanayide gelişmiş ülkelerinin bir kısmı tohumluk sektörüne daha büyük yatırım yapmış ve bitki DNA'sını çözerek yüksek teknolojinin sahibi konumuna gelmişlerdir. Son yıllarda gen aktarımı yoluyla elde edilen transgenik bitkilerin tohumları bu yüksek teknolojinin çarpıcı bir örneğidir.

Gelişmiş batı ülkelerinde tohumlukla ilgili bilimsel ve teknik çalışmaların çok eskiye dayandığı bilinmektedir. 100-150 yıllık bu çalışmaların sonunda bu ülkeler tohumlukta alt yapıyı geliştirerek etkin bir endüstri kurmuşlardır. Dünyada dış satıma konu olan 3.5 milyar dolar tutarındaki tohumluğu, aralarında ABD, Hollanda, Fransa ve Danimarka'nın bulunduğu dört ülke paylaşmaktadır (Anonim, 2004). Yine, dünyada tohumluk olarak kullanılan materyalin parasal değerinin yaklaşık 50 milyar dolar civarında olduğu; üreticilerin kendi ürettiği tohumluğu dışarıda bırakırsak, her yıl ticarete konu olan tohumluğun parasal değerinin de yaklaşık 30 milyar doları bulunduğu bildirilmektedir. Bu miktarın 20 milyar dolarlık kısmı pazar ekonomisine sahip ülkelere aittir (Abak, 2005).

Gelecekte, ABD'nin ihracat miktarı ve payının daha da artacağı tahmin edilmektedir. Buna göre, 2013 yılında dünya mısır ticaret hacminin 103 milyon tona ulaşması ve ABD'nin 73 milyon ton civarındaki ihracatı ile bu ticareten % 71 oranında pay alması beklenmektedir. Çin'de ise artan talebe bağlı olarak ithalatın giderek artacağı ve bu gelişim seyrinin devam etmesi halinde 2010 yılında Çin'in 5 milyon tona ulaşacak olan ithalatının, ihracatından daha fazla olacağı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte Arjantin'in küçük iç piyasası nedeniyle ihracata yöneleceği, gerek yatırımlarda gerekse ekili alanlarda mısırın payının artması ile net ihracatçı konumunu geliştireceği, Doğu Avrupa'nın da dünya piyasalarına açılması ve tarım kesimine yaptığı yatırımlar nedeniyle üretimini ve ihracatını artıracığı belirtilmektedir. Bu gelişmelerle birlikte, gelecekte ABD mısır sektörünün özellikle Arjantin ve Doğu Avrupa'dan kaynaklanan rekabet artışı ile yüz yüze kalabileceği ifade edilmektedir (Taşdan, 2005).

İthalat cephesinden bakıldığında ise, en önemli paya sahip ülkenin % 20 ile Japonya olduğu görülmektedir. Japonya'nın bu kadar yüksek miktarda ithalat

yapmasının temel nedeni, üretiminin 160 ton gibi oldukça yetersiz bir seviyede olmasıdır. Japonya'nın ardından sırasıyla Kore, Meksika, Çin ve Mısır gelmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında, Uluslararası Tohum Ticareti Federasyonu ISF'in açıkladığı tahmini rakamlara göre dünyada yaklaşık 35 milyar dolarlık tohum ticaret hacmi gerçekleşmektedir (Anonim, 2009a). Ülkeler itibari ile bakıldığı zaman en büyük payın 8,5 milyar \$ ile USA 4 milyar \$ ile Çin paylaşmaktadır. Ülkemizde gerçekleşen tohumluk ticari değeri ise 350 milyon \$'dır. Coğrafi konumu, iklimi, tarım alanları, bitki örtüsü ile benzerlik gösteren Akdeniz ülkelerinden Fransa: 2.150 milyon \$, İspanya: 450 milyon \$, İtalya:1 milyar \$'lık tohum ticareti rakamları ile ülkemizden çok fazla gerçekleştiriyor olması dikkat çekicidir. Bunun ana nedeni bu ülkelerde güçlü ve işleyen bir tohumculuk yapısına sahip olmalarıdır.

ISF'in 2007 yılı yayınladığı rakamlara göre yaklaşık 6,4 milyar \$ tohumluk ihracatı hacmi gerçekleşmiştir. Ek-2'de ülkeler itibariyle ihracat rakamları verilmiştir. İhracat pastasından en büyük payı Hollanda ve USA almaktadır. Türkiye'nin ihracat rakamı ise 37 milyon \$'dır. Komşularımıza baktığımızda ise Fransa'nın bu pastadan 914 milyon \$ ile çok büyük pay aldığı dikkat çekmektedir. İthalat rakamlarına bakıldığında ise ülkemiz 73 milyon dolarlık tohumluk ithalatı gerçekleştirmiştir. Ülkeler itibariyle ticarete konu olan tohumluk ithalatı parasal değeri ise yaklaşık 6,2 milyar \$'dır . Ek-3'te ithalata konu olan tohumluk parasal değeri verilmiştir. Akdeniz ülkeleri komşularımızın rakamları ise Fransa; 422 milyon \$, İtalya; 327 milyon \$, İspanya; 292 milyon \$, Yunanistan ise; 86 milyon \$'lık tohumluk ithalat hacmine sahiptir.

Çizelge 4.1. Dünya Tohumluk Ticaretinin Parasal Değeri 2007 (milyon \$)

Ülkeler	Pazar Değeri	Ülkeler	Pazar Değeri
Usa	8.500	Fas	140
Çin	4.000	Mısır	140
Fransa	2.150	Bulgaristan	120
Brezilya	2.000	Şili	120
Hindistan	1.500	Sırbistan	120
Japonya	1.500	Nijerya	120
Almanya	1.500	Slovakya	110
İtalya	1.000	Yeni Zelanda	100
Arjantin	950	İsviçre	90
Kanada	550	Paraguay	80
Rusya	500	Portekiz	80
İspanya	450	İrlanda	80
Avusturalya	400	Cezayir	70
Kore	400	Urugay	70
İngiltere	400	Kenya	60
Meksika	350	İran	55
Polonya	350	İsrail	50
Türkiye	350	Tunus	45
Tayvan	300	Kolambiya	40
Güney Afrika	300	Bolivya	40
Macaristan	300	Slovenya	40
Hollanda	300	Zimbabve	30
Çek Cumhuriyeti	300	Peru	30
Danimarka	250	Libya	25
Bangladeş	250	Suudi Arabistan	20
Yunanistan	240	Zambiya	20
İsveç	240	Ekvator	15
Romanya	220	Tanzanya	15
Belçika	190	Malaviv	10
Finlandiya	160	Uganda	10
Avusturya	150	Dominik Cum.	7
Toplam=32,002 milyon \$			

Kaynak: Anonim, 2009a

Bu bilgilerle birlikte, uluslararası tohumluk ticaretinin oluşturulması, yeni bitki çeşitlerinin korunması, sertifikasyon sistemi gibi konularda faaliyet gösteren çok sayıda uluslararası kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşların isimleri ve fonksiyonları kısaca şöyledir; (Kandemir ve Besler, 1999)

FIS (International Du Commerce Des Semences): Uluslararası Tohumluk Ticaret Birliği 1924 yılında kurulmuş ve halen 54 ÷lke üyesidir. Bu kurulusun görevleri, kuruluş ile hükümetler arası ve hükümet dışı organizasyonlar arasındaki ilişkileri düzenlemek, uluslar arası tohum ticareti ve tohum satışlarının kolaylıkla yapılmasına yardımcı olmak, üye ÷lkelere tavsiyelerde bulunmak ve rehberlik yapmaktır.

ISTA (International Seed Testing Association): Uluslararası Tohum Kontrol Birliği 1924 yılında tohum analizi, çeşit safiyeti ve değerlendirme konularında üniformite (tekdüzelik) ve metot birliği sağlamak için kurulmuştur. ISTA uluslararası tohumluk ticaretinde, tohum hareketlerinde, üretim, paketleme, dağıtım ve kullanım faaliyetlerinde de etkilidir.

UPOV (International Union For The Protection of New Varieties of Plants): Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerinin Korunması Birliği 1961 yılında kurulmuştur. UPOV üye ÷lkeler arasında çeşit deneme tescili ile ilgili uluslararası ilişkiler için örnek bir mutabakat anlaşması ortaya koymuş, çeşit koruma ve bununla ilgili yöntemler geliştirmiştir. UPOV'un önemli 27 görevlerinden birincisi; tarla bitkileri, sebze ve orman ağaçları konusunda yapılan bitki ıslahı ve çeşit çalışmalarını desteklemek, ikincisi ise; üye ÷lkelerde yeni bitki çeşitlerinin korunması konusunda prensipleri tanımlamaktır.

OECD (OECD Schemes for Sertification): Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı, sertifikasyon için kendi programını ortaya koymuştur. Bu amaçla 1958'de Çayır Mera ve Yem Bitkileri Sertifikasyon sistemi, daha sonraki yıllarda çeltik dahil olmak üzere hububat, mısır, yağlı tohumlar, seker pancarı, sebze tohumları ve orman ağaçlarının soy çoğaltışında kullanılan materyallerini sertifikasyon sistemine dahil etmiştir. 34 ÷lke bu faaliyetlerde yer almaktadır.

4.2. Türkiye’de Tohumluk Üretimi ve Ticareti

4.2.1. Türkiye’de Tohumculuğun Gelişimi

Türkiye’de Cumhuriyet döneminde çeşit geliştirme ve tohumluk üretimine sistemli, geniş kapsamlı ve bilimsel temellere dayalı olarak başlanmıştır. Bu amaçla 1926 yılında, Adapazarı, Eskişehir ve İstanbul (Yeşilköy)’da “Tohum Islah ve üretme istasyonları kurulmuştur. Bunların ardından, Ankara ve Samsun Tohum Islah İstasyonları çalışmalarına başlanmıştır. 1937 yılında da “Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu”nun kurulmasıyla, tohumluk üretimi hız kazanmıştır (Tuncer, 1990).

1950 yılında 5433 sayılı yasa ile kurulan “Devlet Üretim Çiftlikleri”nden sonra çeşit geliştirme, tohumluk üretim ve dağıtım programları daha iyi organize edilmiştir. A.Ü. Ziraat Fakültesi Bitki Yetiştirme ve Islahı Kürsüsü Tarım Bakanlığı adına 1953 yılında (deneme niteliğinde) Tahıl Tohumluklarının Kontrol Sertifikasyonuna başlamış ve 1959 yılına kadar bu görevi sürdürmüştür. Araştırma ve Islah çalışmaları sonucu geliştirilen çeşitlerin tescil edilmesi amacıyla 1960 yılında “Bölge Çeşit Deneme Müdürlüğü” kurulmuştur (Anonim, 2009b) Türkiye 1960 yılında Uluslar arası Tohum Test Birliğine (ISTA) üye olmuş ve ülkemizde çeşit geliştirme ve tohumculuk çalışmalarında uluslar arası kurallar uygulanmaya başlanmıştır (Altındal ve Akgün, 2007). 1963 Tarihinde kabul edilen 308 sayılı “Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkındaki Kanun”dan sonra Tarım Bakanlığı tohumluk faaliyetlerinde daha etkin rol almıştır.

Tohumluk sertifikasyon çalışmalarının uluslararası referans merkezi olarak çalışan OECD sertifikasyon sistemine ve Uluslararası Tohum Test Birliği ISTA'-ya üye olan ülkemiz tohumculukla ilgili uluslar arası kuralları uygulamaya başlamıştır.

Ancak 1982 yılından önceki yapısıyla ülkemizde monopolistik bir yapıya sahip olan tohumculuk sektörü bu yıldan itibaren önemli gelişmeler göstermiştir. Tohumculuğun 1982 yılından önce tamamen Devlet tekelinde olan ve fiyatların dahi Devlet’çe belirlendiği bir sektör durumundan bugünkü durumuna gelmesi 1982 yılında tohum fiyatlarının serbest bırakılması,1984 yılında "Tohumluk İthalatının Serbest Bırakılması" ve 1985 yılında çıkarılan "Tohumluk Teşvik Kararnamesi" ve

bunları izleyen çok uygun politikaların yürürlüğe girmesiyle mümkün olabilmektedir. Bütün bu önlem ve uygulamalardan sonra ülkemizde tohumculuk özel sektöre dayalı yeni bir yapılanma içine girmiştir (Elçi, 2000).

Özetle, 1980’li yıllara kadar Türkiye’de uygulanan kamu ağırlıklı tohumluk politikaları ülke ihtiyacının yurt içi üretimlerle karşılanması yönünde olmuştur. 1983 yılında tohumluk fiyatlarının, 1984 yılında ise tohumluk ithalatının serbest bırakılması ve serbest piyasa ekonomisinin etkin hale getirilmesi ile özel sektör tohumculuğu gelişme imkanı bulmuştur (Özalp, 2005).

Tohumculuk sektöründeki bu yapısal değişim, özel sektörde ağırlıklı olarak yer aldığı yeni tohumculuk endüstrisini temsil etmek üzere, mesleki bir örgüt kurulmasını gerektirmiştir. Bazı özel tohumculuk şirketleri sahip ve yöneticilerinin girişimi üzerine, 1986 yılında İstanbul’da Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Derneği kurulmuştur. Zaman içerisinde, TÜRK-TED çatısı altındaki şirketlerin sayısı sürekli artarak 2008 yılı itibariyle 80’e ulaşmıştır. TÜRK-TED üyelerinin toplam cirosu Türkiye’deki toplam özel sektör tohumluk üretim ve tedarik tutarının yaklaşık % 90’ını oluşturmaktadır (Anonim, 2009d).

Ülkemizde tohumculuk alanında bu gelişmelerin yanında 31.10.2006 da kabul edilen 5553 sayılı tohumculuk kanunu ile daha güçlü ve işleyen bir tohumculuk sektörü oluşturulma çabaları da devam etmektedir. Ek-4’te 5553 sayılı kanun yer almaktadır. Tohumculuk alanında yaşanan bu gelişmeler ile birlikte ülkemiz tohumluk üreten, ihraç ve ithal eden bir ülke konumuna ulaşmıştır ve tohumculuk alanında söz sahibi bir ülke olma yolundadır.

4.2.2. Türkiye’de Tohumluk Üretimi

Türkiye’de bitkisel üretimin artırılmasında devletin ana politikası, genetik potansiyeli yüksek, kaliteli tohumlukların yurt içi üretimlerle karşılanması, çiftçiler tarafından yaygın bir şekilde kullanımının sağlanması yönündedir. Ancak, çeşit koruma ve bitki ıslahçı hakları ile ilgili mevzuatın yetersiz olması, çeşit güvenliğinin sağlanamaması araştırma, çeşit geliştirme çalışmalarını olumsuz yönde

etkilemektedir. Çeşit ıslahı konularında kaynak ayrılması, çeşit ıslahına önem verilmesi günümüzde zorunlu bir hal almıştır (Erdal ve ark., 2009).

Hızla gelişen bir teknolojiye sahip olan tohumluk sektöründe dünyada hakim olan büyük şirketler 1985 yıllarından sonra Türkiye'ye gelmiş, yerli üretim şirketleri ile ortaklık kurmuşlardır. Özel şirketler sebze-meyve tohumluk üretiminde/satışlarında (ithalat/ihracat) yoğunlaşmış durumdadır. Hububat ürünlerinde tohumluk üretim/satışları ağırlıklı olarak kamu sektöründe yapılmaktadır. Bu durum mevzuatta bulunan kısıtlar ile hububatta kâr payının daha az oluşu ile açıklanabilir. Ülkenin tohumluk ihtiyacı kamu kuruluşlarının yanında özel sektörde karşılanmaktadır. Bugün ülkemizde kamu işletmelerinin yanı sıra 90 tane özel kuruluş çeşitli tohumlukların üretim, tedarik ve dağıtımında faaliyetlerini sürdürmektedir (Kandemir ve Besler, 1999). Türkiye'de tohumculuğun geçirdiği yapısal değişiklik tarımsal üretimde hemen kendisini göstermiş ve kaliteli tohumluk kullanılması ile birim alana alınan verimler hemen yükselmiştir. Örneğin mısır verimi dekara ortalama 250-300 kg' dan 800-1000 kg'a, patates verimi dekara 2500-3000 kg'dan 6000-7000 kg'a ve buğday verimi dekara 190-200 kg'dan 250-500 kg'a kadar çıkmıştır (Elçi, 2000).

Çizelge 4.2'de çeşitli yıllara ait Türkiye tohumluk üretim miktarları verilmektedir. Yıllar itibariyle mısır tohumluk üretim miktarlarına bakıldığı zaman en fazla üretimin 2005 yılında görüldüğü ve yıllara göre dalgalanmalar gösterdiği dikkati çekmektedir. Buradaki dalgalanmaların nedeni dünyada ve ülkemizde ticari mısır fiyatlarının değişiminden kaynaklanan üreticilerin üretimi artırma ve azaltma isteklerinden kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.2. Türkiye’de Tohumluk Üretim Miktarları (Ton)

Tür/Yıl	2003	2004	2005	2006	2007
Buğday	100.101	223.094	176.202	211.848	297.038
Arpa	11.194	19.074	22.307	28351	39.949
Mısır (Hibrit)	21.399	27.108	30.167	16.107	11.309
Ayçiçeği(Hibrit)	5.267	5.358	6.522	7.670	6.254
Soya	373	292	201	969	1.122
Patates	27.885	45.870	63.901	75.138	121.902
Pamuk	10.410	18.386	19.576	18.784	14.610
Sebze	992	1.412	1.942	2.238	3.401
Yonca	279	446	476	508	1.368
Korunga	682	942	1.232	929	1.469
Fiğ	1.558	1.891	2.050	2.172	5.350
Çeltik	1.298	1.221	3.505	3.241	5.316
Nohut	181	162	157	161	254

Kaynak: Anonim, 2009d

Yurdumuzda; yıllık tohumluk üretim programlarının hazırlanması görevi Tarım Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü’ne verilmiştir. Her yıl kamu ve özel tohumluk kuruluşlarının, araştırma enstitülerinin, üniversite temsilcileri ve bakanlığın ilgili birimlerinin ortak katılımı ile yapılan toplantılarda; ürün bazında tohumluk gereksinimi ve mevcut stoklar göz önüne alınarak, bir sonraki yılın tohumluk üretim programları hazırlanır. Bu programların başarıya ulaşması; üretim yapacak kuruluşların üretim olanaklarının ve üreticinin tohumluk istemlerinin doğru olarak belirlenmesine ve tohumluk dağıtımının düzgün yapılabilmesine bağlıdır.

Yurdumuzda bitkisel üretimde yer alan önemli cinslerin 2008 yılı ekim alanları ve tohumluk miktarlarına göre gereksinim duyulan tohumluk miktarları ile tohumluk yenileme süreleri göz önüne alınarak, her yıl üretilmesi gereken tohumluk miktarları ile gerçekleştirilen tohumluk üretimleri ve gereksinimleri karşılama oranları Çizelge 4.3’de verilmiştir.

Çizelge 4.3. Türkiye’de 2008 Yılı Sertifikalı Tohumluk Gereksinimi Üretim (Ton) ve Karşılama Oranı (%)

Türü	Mahsul Ekiliş Alanı (da)	Ekim Normu kg/da	Yenilenme Süresi	Yenilenme Süresine Göre Tahmini Tohumluk İhtiyacı (Ton)	Üretim Durumu (Ton)			Son Üç Yıllık Ortalama Üretim Miktarı (Ton)	2008 Yılı Üretimin İhtiyacı Karşılama Oranı (%)
					2006	2007	2008		
Buğday	77.930.073	20	3	519.534	211.848	210.044	158.452	193.448	30
Arpa	17.300.550	20	3	115.337	28.351	20.645	20.180	23.059	17
Hibrit Mısır	8.004.878	3	1	24.015	16.107	14.592	34.097	21.599	100
Çeltik	74.835	20	2	748	3.241	3.645	3.410	3.432	100
Nohut	1.907.145	10	3	6.357	161	143	127	144	2
Kuru Fasulye	282.867	10	3	943	19	3	3	8	0
Hibrit Ayçiçeği	5.226.326	0,4	1	2.091	7.670	6.190	8.727	7.529	100
Patates	578.063	300	2	86.709	75.138	44.919	45.651	55.236	53
Soya	84.782	9	1	763	969	752	1.274	998	100
Kolza	182.780	1	1	183	321	175	72	189	100
Yerfıstığı	87.029	5	1	435	61	100	50	70	11
Pamuk(delinte)	4.017.345	2	1	8.035	18.784	14.141	10.948	14.624	100
Sebze	8.150.000	0	1	0	2.283	2.731	2.087	2.367	-
Yonca	4.556.657	2	4	2.287	508	678	517	568	23
Korunga	1.077.765	8	3	2.874	929	125	698	584	24
Fig	5.717.513	9	5	10.292	2.172	2.206	2.024	2.134	20
SorgumxSudanotu	15.498	3	2	23	192	335	5	177	100
Yemlik Pancar	10.888	3	2	16	21	11	8	13	49
Çim ve Çayırotu	2.383.280	0	3	0	656	799	454	636	-
Şeker Pancarı	953.697	0,4	1	381	582	1.448	947	992	100
Mercimek	682.021	10	3	2.273	628	1.113	380	707	17
Toplam					370.641	324.795	290.11		

Kaynak: Anonim, 2009c

4.2.3. Türkiye’de Tohumluk Ticareti

Türkiye’de en fazla ticareti yapılan buğday, arpa, seker pancarı, patates, pamuk, hibrit ayçiçeği, hibrit mısır, soya ve hibrit sebzeler gibi bitki türlerine ait tohumlardır. Bu ürünler ihracat-ithalat ve iç pazarda önemli paya sahiptirler.

4.2.3.1. İhracat

Türkiye’de tohumluk endüstrisi özellikle 380 sayılı kanunun çıkarılmasından ve bunu takiben özel sektörün piyasaya girmesinin ardından uluslar arası bir şekil kazanmıştır. Bu da Türkiye’yi bu sektörde dünyada kendine bir yer edinmesine, üretim hacminin artarak bir ihracat kapasitesine sahip olmasını sağlamıştır.

Öte yandan, “Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tohumluk İhracatı Uygulama Genelgesi (2003/4)’e göre; ilgili mevzuata göre üretilip yurt içi asgari tohumluk standartlarına uygunluğu tespit edilmiş bulunan tohumluklar ihraç edilebilirler. Buna göre tohumluk ihraç iznini vermeye yetkili kuruluş Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü ile İl Müdürlükleridir. İthal edilmiş bir tohumun tekrar yurt dışına gönderilmesi durumunda ise sadece TÜGEM’den ihraç izninin alınması gerekmektedir. Diğer yandan her yıl Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ve ülkemizden ihraç edilecek Doğal Çiçek Soğanları listesinde belirtilen tür veya alt türlere ait soğanlar dahil her türlü çoğaltım materyalinin (yaprak, tohum, çiçek vs) ihraç edilebilmesi için sadece Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’ndan (TÜGEM) ihraç izni alınması şarttır (Küçükyılmazlar, 2004).

Son yıllarda bazı komşu veya dost ülkelere genellikle girdi yardımı şeklinde yapılan bir kısım buğday ve arpa tohumluğu ihracatı hariç tutulacak olursa, ülkemizden özel sektör vasıtasıyla yapılan tohumluk ihracatının büyük bir kısmını hibrit mısır, hibrit ayçiçeği ve bazı sebze türlerine ait tohumluklar oluşturmaktadır. Sözkonusu bu türlerde ulaşılan ihracat kapasitesi, 1980’li yılların sonunda başlamış ve zaman içerisinde gelişme göstermiştir. Bu sonuca gelinmesinde, ülkemizdeki tohumluk üretim ekolojilerinin elverişliliği ve coğrafi konum üstünlüğü kadar, tohumculuk endüstrisinde faaliyet gösteren özel kuruluşların sayısının artmasının da önemli rolü bulunmaktadır (DPT, 2001a).

Yukarıda verilen değerlendirmelerin ardından Türkiye’de gerçekleştirilen ihracat rakamları Çizelge 4.4’de yer almaktadır. Mısır tohumluğu ihracat rakamları incelendiğinde yıllara göre değişim göstermekle birlikte Türkiye’nin mısır tohumu ihracatçısı bir ülke olduğu söylenebilmektedir. Bunun ana nedenlerini ise yukarıda da belirttiğimiz gibi ülkemizin mısır tohumluk üretimi açısından uygun iklim koşullarına sahip olması, kaliteli tohumluk üretimi yapması ve üretim maliyetlerinin daha uygun olmasından ötürü yabancı firmaların ülkemizde tohumluk üretim yapma isteği oluşturmaktadır.

Çizelge 4.4. Türkiye Tohumluk İhracatı (Ton)

Tür/Yıl	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Buğday	20	300	---	---	5.070	310
Arpa	---	---	---	---	49	---
Mısır (Hibrit)	4.694	12.555	9.135	6.120	8.533	1.565
Ayçiçeği(Hibrit)	1.416	1.884	3.723	3.271	4.666	3.543
Pamuk	1.854	1.263	2.420	3.884	4.298	5.916
Sebze	100	102	125	515	1.193	1.964

Kaynak: Anonim, 2009d

4.2.3.2. İthalat

Türkiye tohumculuk endüstrisinde serbest piyasa döneminin ön plana çıkmasıyla, o zamana kadar genellikle kamu kuruluşları tarafından ve sınırlı miktarlarda gerçekleşen tohumluk ithalat imkanları özel kuruluşlara da tanınmıştır. Bu konudaki yasal ve idari engellerin kaldırılması sonucunda, özel tohumculuk kuruluşları doğrudan doğruya ticari tohumluk ithal edip yurt içinde pazarlama imkanı bulmuşlardır. Bu dönemde, yurt dışında ıslah edilen yeni çeşitlerin ülke tarımına kazandırılmasını kolaylaştırıcı yönlendirme ve uygulamalar sonucunda, 1980-1982 yılları arasında ortalama 2.607 ton civarında gerçekleşmiş olan yıllık toplam tohumluk ithalatı 1989-1991 yılları arasındaki üç yıllık dönemde süratle artarak ortalama 27.437 tona kadar çıkmıştır (DPT, 2001).

Ancak bu hızlı artış devam etmemiş, 1992-1996 yıllarında ithalatın hızı kesilmiş ve bu rakam 8200 tona düşmüştür. Şaşırtıcı şekilde bu düşüş de sürekli olmamış ve 1997-1999 yıllık ortalaması 20.000 tona ulaşmıştır. 2003-2006 yılları arasında ise 30.817 tona çıkmıştır. Bu dönemde en çok ithal edilen ürünler ağırlıklı olarak patates, mısır, buğday, sebzeler ve bazı yem bitkileri olmuştur (Altındal ve Akgün, 2007). Son dönem (2002–2007 yılları arası) ithalat rakamları Çizelge 4.5’de yer almaktadır.

Çizelge 4.5. Türkiye Tohumluk İthalatı (Ton)

Tür/Yıl	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Buğday	129	1.453	802	563	638	150
Mısır (Hibrit)	784	2.607	4.616	4.658	1.133	1.695
Çeltik	---	30	30	----	32	----
Ayçiçeği (Hibrit)	177	203	103	125	160	147
Patates	14.147	7.570	8.580	9.712	17.893	17.606
Sebze	1.148	764	2.034	1.691	1.475	1.021
Yem Bitkileri	503	295	1.088	3.320	4.917	3.723
Çim Bitkileri	2.131	2.809	2.084	2.859	5.809	3.169
Pamuk	166	79	418	290	109	271

Kaynak: Anonim, 2009d

4.2.4. Türkiye’de Tohumluk Desteklemeleri

Küreselleşen dünyada piyasa ekonomisi, kabul gören ve yaygınlaşan bir sistem olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sistemde, hükümetlerin rolü daralmakta sadece düzenleyici ve denetleyici olarak belirlenmektedir. Ancak, piyasa ekonomisinin çözemediği konularda hükümetler, düzenleyicilik rolünü kullanarak müdahaleci olmaktadır. Ancak tarımsal üretimin doğaya bağımlı olması yanında tarımsal ürünlerin arz ve talebinin az esnek olması, tarım sektöründe risk ve belirsizliği arttırmaktadır. Ayrıca, tarımsal üretim faaliyeti biyolojik güce bağlı olarak yapıldığından zaman almakta ve bu da sermaye dönüşüm hızını azaltmaktadır. Tarımın bu özellikleri hükümetin destekleme politikalarını zaruri kılmaktadır (Anonim, 2004).

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tohumculuk sektörünün geliştirilmesine yönelik olarak uygulanacak politikaları ise aşağıdaki şekilde belirtmiştir: (Küçükyılmazlar, 2004).

a) Milli tohumculuk sanayinin geliştirilmesi: Ekolojik ve ekonomik fırsatların değerlendirilmesi sureti ile ihracat potansiyelinin artırılması.

b) Teknoloji transferi: Her yıl yeni bitki çeşitlerinin deneme amacıyla ülkemize getirilmesi ve bu bağlamda yurt içi tohumluk şirketlerinin yurt dışı şirketlerle ortaklık anlaşmaları çerçevesinde işbirliği yapılması.

c) Özel sektör girişimciliğine dayalı bir tohumculuk sektörüne öncelik verilmesi: Her türlü tohumluk ve bitkisel çoğaltım materyali üretimlerinin özel sektör kuruluşlarına veya en azından kamu ve özel sektör işbirliği girişimlerine geçmesi.

d) Kurumsal değişim ve AB'ye uyum: Tohumculuğu ilgilendiren tüm alanlarda çağdaş ve uluslar arası kabul edilebilirliği olan ve AB'ye uyum için gerekli her türlü mevzuatın hazırlanması ve uygulanması.

e) Tohumculuk sektöründe çağdaş yapılanma: Bazı Avrupa ülkelerinde mevcut olan tohumluk sertifika yetkisinin akredite olmuş ve kamu tarafından denetlenen özel kuruluşlara verilmesi yönteminin Türkiye'de uygulanması.

f) Tohumculuk sektörünün desteklenmesi: Özel sektörde faaliyet gösteren firmaların kamu tarafından desteklenmesi.

g) Tohumluk ithalatında tohum sağlığı ve kalitesinde önem verilmesi.

Bu kapsamda, ülkemizde kaliteli tohum üretiminin teşvik edilmesi için, 19 Aralık 1985'te çıkarılan Bakanlar Kurulu kararı teşvik alanında çıkarılan en son kararları içermektedir. Bu Kararname ile kaliteli ve yüksek verimli çeşitlerin tohumluklarının üretimden pazarlanmasına kadar geçen bütün aşamalarında desteklenmesi ilke alınmıştır. Bu çerçevede olmak üzere tohumluk, fide, fidan, aşı gözü, aşı kalemi gibi, üretim girdileri üretimi için gerekli alt yapı tesisleri ile, alet ve ekipman için gerekli yatırım ve işletme kredilerinin T.C.Ziraat Bankası tarafından karşılanması öngörülmüştür. Bu kredilere uygulanan faizler, adı geçen Bankaca tohum için uygulanan cari faiz düzeyinde tutulmuştur. Yine Yüksek verimli sertifikalı tohumlukların yaygın olarak kullanımını sağlamak amacıyla, 1985 yılında çıkarılan Bakanlar Kurulu kararına dayalı olarak her yıl Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulunca onaylanıp yürürlüğe girmekte olan Destekleme Tebliği yayınlanmaktadır (Elçi, 2000).

Tüm bu destekleme politikaları özetlersek, Tohumculuk Sektörüne Sağlanan Söz konusu destekler şunlardır: (Küçükylmazlar, 2004).

- a) T.C. Ziraat Bankası tarafından sağlanan “Yatırım ve İşletme Kredileri”,
- b) Hazine Müsteşarlığı Teşvik Uygulama ve Genel Müdürlüğü’nce sağlanan teşvikler,
- c) Tohumluklara ve diğer bazı bitkisel çoğaltım materyaline uygulanan sübvansiyonlar,
- d) T.C. Ziraat Bankası tarafından sağlanan tohumluk kredileri,
- e) 5254 sayılı kanun ile ilgili kararnameler çerçevesinde Doğal Afetlerden Zarar Gören çiftçilere ödünç tohumluk verilmesi,
- f) Tohumlukların dış alımında uygulanan gümrük vergisi ve fon kesintisi muafiyetleri.

Tohumluk desteklemelerinde yeni uygulamalar olarak, Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı” çerçevesinde; kaliteli kaba yem açığının kapatılması için yem bitkileri üretiminde kullanılan sertifikalı yem bitkileri tohumluğu üreten özel sektör tohumculuk kuruluşlarına uygun görülen işletme giderlerinin %25 ödenmektedir. Prim ödemelerinde, sertifikalı tohumluk kullanarak kütlü pamuk ve soya fasulyesi üreten ve bunu belgeleyen üreticiye ilave olarak ödenen %10’luk prim miktarı %20’ye çıkarılmıştır. Sertifikalı buğday ve arpa tohumluğu satın alanlara bir yıl vadeli ve %50 düşük faizle işletme kredisi, sertifikalı tohumluk ve fidan üretimi yapacaklar ile her türlü ARGE faaliyetlerine %40 düşük indirimli ve bir yıl vadeli işletme ve üç yıl vadeli yatırım kredisi verilmektedir (Velioğlu ve ark., 2005).

Çizelge 4.6. 2003-2010 Öngörülen ve Gerçekleşen Destekleme Miktarları (Milyon \$)

Yıllar	Miktar (Milyon TL)
2003	2.804
2004	3.084
2005	3.681
2006	4.789
2007	5.628
2008	5.826
2009	4.938
2010	5.605
TOPLAM	36.355

Kaynak: Anonim, 2009c

Yine, 2003 Ortak tarım politikası reformu (OTP) 2358/71/EEC sayılı Tüzüğün Ekinde listelenen türlerin tohumlarına yönelik tüm yardımların tek çiftlik ödemesi sistemine geçişini sağlamıştır. Bu çerçevede 29 Kasım 2005 tarihinde 1947/2005 sayılı tüzük yayınlanmıştır. 1947/2005 sayılı konsey tüzüğüne kapsadığı ürünler; tohumluk hibrit tatlı mısır, tohumluk bezelye ve tohumluk diğer bezelyeler, tohumluk fasulye, tohumluk mercimek, tohumluk bakla ve diğer baklagiller, Triticum spelta, tohumluk çeltik, tohumluk sorgum, tohumluk kabuklu yer fıstığı, tohumluk keten tohumu, tohumluk kolza tohumu, tohumluk ayçiçeği tohumu, diğer tohumluk yağlı tohumlar ve tohumluk olarak kullanılan türlerin tohumları, meyveleri ve sporlarıdır (Yücer ve ark, 2006).

Tarım ve Köyşleri Bakanlığı tarafından 2006 yılında başlatılan ve 200 teknik personel ile Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli geliştirilmiş ve 2009 yılında Bakanlar Kurulu'na sunulmuştur. Bu model uygulaması 2010 yılında başlatılacak ve 2011 yılında model üzerinden destekleme ödemeleri yapılacaktır. Bu modele göre Türkiye 30 havzaya bölünmüştür ve bu havzaların sınırları Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenecektir (Anonim, 2009e).

Bu modele göre 30 tarım havzası belirlenmiştir araştırma yöresini kapsayan Kıyı Ege Havzası için desteklenen ve destek dışı kalan ürünler verilmiştir (Anonim, 2009f).

Alanı (Ha): 3.094.695

Kapsadığı İller: Antalya, Muğla, Aydın, İzmir, Balıkesir, Çanakkale

Desteklenecek ürünler :Arpa, aspir, ayçiçeği, buğday, çavdar, çeltik, kuru fasulye, mercimek, mısır, nohut, yulaf ,pamuk,soya,yağlık zeytin

Desteklenmeyecek ürünler: Kanola,

Üretimi yapılmayan ürünler: Çay

4.2.5.Sektörde Faaliyet Gösteren Firmalar

2000 yılı rakamlarına göre Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı olarak 31 kamu, 87 özel sektör ve 21 çekirdek kuruluş olmak üzere toplam 139 kuruluş faaliyet göstermektedir. Bu kamu kuruluşlarının 17 tanesi Araştırma Enstitüsü, geri kalan 14 tanesi ise üretme istasyonu ile tarım satış kooperatifleri birliğidir. Bunlardan 31 tanesi kamu kuruluşu, 90 tanesi ise özel sektör kuruluşu statüsündedir. Bunlardan 45'i TÜRK-TED (Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Birliği Derneği) çatısı altında bir araya gelmişlerdir. Söz konusu kamu kuruluşlarından 4 tanesi hali hazırda tohumculuk ile ilgili herhangi bir çalışma içerisinde değildir. Geriye kalanların 17 tanesi Araştırma Enstitüsü, 3'ü Üretme İstasyonu ve 6 tanesi ise Tarım Satış Kooperatifleri Birliği'dir. Kamu kuruluşları arasında önemli ölçüde tohumluk üreten yegane kuruluş Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü olup, bu kuruluş çok uzun zamandan beri tahıllar ve yemelik baklagiller konusunda ülkemizin en çok tohumluk üreten kuruluşudur (DPT, 2001).

Bugün Türkiye'de üretilen sebze, patates, hibrit ayçiçeği ve hibrit mısır tohumluklarının tamamına yakını özel sektör eliyle üretilmektedir. 1980 yılından itibaren faaliyet gösteren özel sektör bugün itibariyle tohumculuk sanayinde önemli bir paydaya sahiptir. Bunun nedeni bu firmaların ABD ve Avrupa'daki teknolojilerden yararlanarak nitelikli tohum kullanabilmeleri ve önemli firmalarla

aynı pazarı paylaşabilmeleridir. Türkiye’de özel firmaların durumu şu şekildedir: (Küçükyılmazlar, 2004).

- a) Tamamen yerli sermayeli olup, yabancı şirketler ile herhangi bir teknoloji alışverişinde bulunmayan firmalar.
- b) Tamamen yerli sermayeli olup, genetik materyali dışardan sağlayarak kendi markası veya yabancı şirketlerin markası ile pazarlayan firmalar.
- c) Yabancı sermaye ile ortak olup, genetik materyali dışardan sağlayarak kendi markası veya yabancı şirketlerin markası ile pazarlayan firmalar.
- d) Tamamen yabancı sermayeli olup, kendi markaları ile tohum pazarlayan firmalar.

Her ne kadar son yıllarda özel sektörün hizmetlerinde belirgin bir artış görülmekteyse de, Türkiye’nin tohumluk üretiminde kamu kuruluşları halen etkin rol oynamaktadır. Tohumluk üretimi ve tedariki ile ilgili kamu kuruluşları ilgili oldukları tohumluk türleri itibariyle Çizelge 4.7’de verilmiştir.

Çizelge 4.7. Tohumculuk Faaliyeti ile Uğraşan Kamu Kuruluşları

Kuruluş Adı	İlgili Oldukları Tohumluk Türleri
1- Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)	ayçiçeği, soya, mısır, pamuk, buğday, arpa, çeltik, baklagil, susam, yem bitkileri
2- Türkiye Zirai Donatım Kurumu (T.Z.D.K)	mısır, soya, pamuk, sebzeler, yem bitkileri
3- Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri	patates
4- Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.	ayçiçeği, patates, yonca, mısır, yemlik pancar
5- Çukobirlik	pamuk, soya, yer fıstığı
6- Tariş	Pamuk
7- Antbirlik	Pamuk
8- Karadenizbirlik	ayçiçeği
9- Trakyabirlik	ayçiçeği

10- Yerfiskobirlik	yerfıstığı
11- Nazili Pamuk Araş. Enst.	pamuk
12- Adana Pamuk Araş. Enst.	pamuk
13- Antalya Pamuk Araş. Enst.	pamuk, soya
14- Beydere Pamuk Deneme ve Üretme İstasyonu	pamuk

Kaynak: Abay ve Fisun, 1991

2009 yılı itibariyle Türkiye de TTSM'ye kayıtlı 35 kamu kuruluşu ve 149 özel sektör tohumculuk kuruluşu faaliyet göstermektedir (Anonim, 2009h). Bazı ürün çeşitlerinde ülkemizde faaliyet gösteren kamu ve özel sektör tohumculuk kuruluşlarının 2008 yılı üretim miktarları ve oranları Çizelge 4.8'de verilmiştir. Buna göre tohumculuk sektöründe özel sektörün payının daha fazla olduğu ve özellikle hibrit üretiminde yoğunlaştıkları gözlenmektedir.

Çizelge 4.8. 2008 Yılı Bazı Ürünlerde Kamu ve Özel Sektör Tohumluk Üretim Miktarları (Ton) ve Oranları(%)

Ürünler	Kamu Üretim(Ton)	Oran (%)	Özel Sektör Üretim (Ton)	Oran (%)	Toplam Üretim (Ton)
Buğday	69.885	44,11	88.566	55,89	158.451
Arpa	10.823	53,63	9.356	46,37	20.179
Tritikale	540	66,26	275	33,74	815
H.Ayçiçeği	0	0,00	8.726	100,00	8.726
H.Mısır	0	0,00	34.097	100,00	34.097
Soya	24	1,88	1.250	98,12	1.274
Ş.Pancarı	255	26,96	691	73,04	946
Çeltik	589	17,27	2.821	82,73	3.410
Nohut	10	6,45	145	93,55	155
Kanola	0	0,00	72	100,00	72
Pamuk	78	0,71	10.907	99,29	10.985
Sebze	5	0,24	2.082	99,76	2.087
Patates	0	0,00	45.651	100,00	45.651
Yer Fıstığı	0	0,00	80	100,00	80

Kaynak: Anonim 2009c

Türkiye de tohumluk tedarik sistemi içerisinde kamu tohumculuk kuruluşları halihazırda buğday, arpa ve bazı yem bitkileri gibi açık tozlanan bitkilere odaklanan sınırlı üretim ve dağıtım faaliyeti içerisinde. Son yıllar itibariyle, özel tohumculuk şirketleri bu türlerde de pazar paylarını önemli ölçüde artırmaya başlamışlardır. Türkiye’de 250 kadar tohumculuk şirketi faaliyetini sürdürmekte olup bunlar arasında sermaye yapısı, istihdam durumu, üretim ve işleme kapasitesi, çeşit geliştirme ve temini, ürün yelpazesi ve endüstriyel entegrasyon derecesi bakımından önemli farklılıklar bulunmaktadır (Anonim, 2009d).

4.3. Türkiye’de Mısır Üretimi

4.3.1. Mısır Bitkisi

Mısır (*Zea Mays L.*) Graminea familyasının Maydea sınıfına giren bir cinstir. Mısır bitkisine Linne tarafından *Zea Mays* adı verilmiş; tüm mısır form ve çeşitleri bir tek tür içinde toplanmıştır. Ancak bitki ve dane morfolojisi, tüm mısırların bir tür içinde toplanmasını zorlaştırdığından, *Zea* cinsi yeni sınıflandırma çalışmalarına konu olmuştur. Tür sayısı yine bir olarak bakılmakla birlikte, mısır özellikle dane karakteristiklerine göre yeni alt türlere ayrılmıştır.

Mısır bitkisinin morfolojik özelliklerine bakıldığında zaman; kök, sap, yaprak, çiçek ve dane karakterlerinden oluştuğu görülmektedir. Mısır bitkisinde yaklaşık %70 nişasta, %10 protein, %5 yağ, %2 şeker, %2 kül ve pentozonlar bulunmaktadır. Protein oranı çeşitten çeşide büyük değişiklikler göstermektedir. Danedeki yağ, şeker ve külün her birinin yaklaşık %70-80’i embriyonda bulunmaktadır. Embriyon özellikle yağ bakımından zengindir. Tüm danelerin yağ oranı %4-7 arasında değişmektedir. Yağ tipi mısır danelerinde embriyon büyük, nişasta tipi mısır danelerinden küçüktür (Evrenosoğlu, 2006).

17.Yüzyıldan beri mısır hızlı bir yayılmayla dünya bitkisi durumuna gelmiştir. Bugün modern insan beslenmesinde pirinç ve buğday ile birlikte önerilen önemli bir besin maddesidir. Son yıllarda üretim artışı, dünya nüfus artışından daha hızlı olan mısırın, gerçek önemi de gün geçtikçe artmaktadır.

Mısır, doğada en yüksek enerji birikimine sahip tek bitkidir. Mısırı buğdayla karşılaştıracak olursak; mısır bir tohumdan 4 ay gibi kısa bir zaman içinde 2.5 ile 4.5 m boyunda dev bir bitki ve koçanında kendisini meydana getiren tane gibi yaklaşık 600 ila 1000 tane meydana getirirken, buğday ise 7-8 ay gibi uzun bir zaman içinde ancak 70 ila 120 cm boyunda bir bitki ve her bitkide ortalama 50 ila 100 tane meydana getirmektedir (Kırtok, 1998). Mısırın bu potansiyele nasıl ulaştığı düşünülecek olursa; birinci neden, mısır tanesinin yüksek oranda enerji depolamasından ve diğer bir neden de kökleri, yaprakları, sapları ve çiçek organlarıyla doğada bulunan etkili enerji faktörlerini kullanarak yüksek bir üretim sağlama yeteneğinden kaynaklandığı görülür.

Silaj yapımı amacıyla yetiştirilen mısır çeşitlerinde ise önemli farklılıklar gözlemlenmektedir. Ortalama yeşil ot verimlerinin 4904 kg/da ile 6244 kg/da, kuru ot verimlerinin ise 1481 kg/da ile 2477 kg/da arasında olduğu sap, yaprak ve koçan oranlarının ise sırasıyla %34.57-44.62, %20.95-25.65 ve %29.73-43.50 arasında değiştiği bilinmektedir (Akdeniz ve ark., 2004).

Mısır bitkisi tahıllar içerisinde dünyada 2005 yılı itibariyle, toplam ekiliş alanı bakımından 147.170.849 hektarla buğday ve çeltikten sonra 3., toplam üretim miktarı bakımından da 694.575.552 tonla 1. sırada yer alırken; yine verim açısından da 471.95 kg/da ile birinci sırada gelmektedir. Ülkemizde ise 800.000 hektar olan ekim alanı, 3.500.000 ton üretim ve ülke genelinde 437.5 kg/da ortalama verimle; ekim alanı ile üretimde tahıllar içerisinde buğday ve arpadan sonra 3., ülke genelinde ortalama verimde ise 1. sırada yer almaktadır (Vartanlı, 2006). Türkiye’de; 1997 yılından başlamak üzere, 2008 yılına kadar geçen on yıllık dönemde, mısır üretimiyle ilgili değerler Çizelge 4.9’da verilmiştir.

Çizelge 4.9. Türkiye’de Mısır Üretim Durumu (1997-2006)

Yıllar	Ekim Alanı (1000 Ha)	Üretim Miktarı (1000 Ton)	Verim (Kg/da)
1997	545	2.080	382
1998	550	2.300	418
1999	525	2.297	436
2000	553	2.300	416
2001	550	2.200	400
2002	500	2.100	420
2003	560	2.800	500
2004	545	3.000	550
2005	600	4.200	700
2006	536	3.811	711
2007	517	3.535	684
2008	595	4.274	720

Kaynak: Anonim 2009

4.3.2. İklim ve Toprak İstekleri

Genel olarak mısır bitkisi 10-11°C’de çimlenmeye başlayabilmektedir. 5-10 cm derinliğindeki toprağın sıcaklığı 15°C’ye ulaştığında çimlenme hızlanmaktadır. Çimlenme sırasında, kök ve sap uzama miktarı ile sıcaklığın 10-30°C arasında bulunmasıyla doğrusal ilişki vardır. Sıcaklık 32°C’ye ulaştığında kök ve sap uzamasında ani bir azalma görülür ve sıcaklık 40°C’ye ulaşınca çimlenme durmaktadır (Kırtok, 1998).

Döllenmeden sonraki ilk birkaç gün verimi etkileyen diğer faktörler gibi ışıklandırma açısından da bitkiler için kritik bir dönemdir. Bu konuda yapılan araştırmalarda; döllenmeden sonraki üç günlük dönemde %90 gölgelenmenin bir melezin verimini %25 düşürdüğünü; 6 günlük gölgelenme %71 düşürdüğü belirlenmiştir. Gölgelenmeye daha toleranslı bir melezde bile %16-44 arasında verim azalması belirlenmiştir (Biber ve Kara, 2005).

Bağıl nem, belli sıcaklıktaki bir havada bulunan su miktarının, o havayı doymuş hale getirecek su miktarına oranıdır. Mısır için optimum ve minimum bağıl nem değerleri sıcaklığa ve alınan su değerlerine bağlı olmakla birlikte; genel olarak %50 düzeylerine inen bağıl nem ortamında bitki, maksimum transpirasyondan sonra

stomalarını kapatmak zorunda kalır. Mısır bitkisinin özellikle tozlanma dönemindeki düşük hava neminden olumsuz etkilenmesi tane bağlamayı aksatır ve transpirasyonla su kayıplarını artırır (Kırtok, 1998). Yine Fizyolojik oluma ulaşma süreci Orta Anadolu illerinde sıcaklığın sonbaharda hızla düşmesiyle uzamaktadır. Bu devrede tane normal gelişmesini tamamladığında, hasat elle yapılabilir. Ancak bitkilerde yüksek nem oranında makine ile yapılan hasat, tanelerin yumuşak olması nedeniyle hasat kayıplarını artırmaktadır. Bu nedenle makine ile mısır hasadı için en uygun nem oranları, % 22-26 arasında değişmektedir. Nem oranları bu sınırdan fazla olursa kayıplar da o derece yüksek olur. Mısırın hasat edildiği zamanki nemi ne olursa olsun, uzun süre muhafaza edilebilmesi için nem oranı % 13'ü geçmemelidir. Koçanlı muhafazada bu nem oranı biraz daha yüksek olabilir (Vartanlı, 2006).

Ayrıca, mısır bitkisinin sıcaklık istekleri ile bölgenin iklimik verileri karşılaştırıldığında sulama olanağı bulunsa bile, özellikle sıcaklık faktörü bakımından bazı kısıtlamalar vardır. Sonbaharda erken gelen düşük sıcaklıklar olum dönemindeki mısır ürününü risk altına alarak, hasat neminin yüksek kalmasına yol açmaktadır. Bundan korunabilmek için, tane üretimine dönük ana ürün mısır tarımında erkenci çeşitlerin, olabildiğince erken tarihlerde ekilmesine gerek vardır. Bir başka deyişle, mısır bitkisinin bilinen optimumlarından daha düşük sıcaklıklarda büyüyüp gelişebilen, vejetasyon süresi bölge koşullarına uygun olan ve öteki ürünlerle yarışabilecek bir verim düzeyi gösteren erkenci çeşitlerin üretime girmesinde gereklilik bulunmaktadır (Vartanlı, 2006).

Mısır bitkisinin toprak seçiciliği ise fazla değildir. Uygun ve zamanında işlenen ve gerekli bitki besin maddeleri içeren, değişik tip topraklarda mısır rahatlıkla yetiştirilebilmektedir. Ancak, mısır bitkisi en iyi gelişmeyi ve en yüksek verimi, organik madde ve alınabilir besin maddelerince zengin, drenajı ve havalanması iyi olan derin, sıcak tınlı topraklarda göstermektedir. Havalanması ve ısınması kötü olan topraklar, mısırın kök gelişimine uygun değildir. Hafif topraklarda ise su ve besin maddeleri yetersizliği ortaya çıkmaktadır. Aşırı asit ve aşırı alkali olmayan topraklarda (pH 5.5-8.5) yetiştirilebilen mısır bitkisi için, hafif alkali (pH 6-7) topraklar uygun olmaktadır. Aşırı nemli, havasız, geç ısınana topraklar, ekimin

gecikmesine; çimlenme, çıkış ve ilk gelişmenin yavaş gitmesine; dolayısıyla verimin düşmesine yol açmaktadır (Evrenosoğlu, 2006).

Ülkemizde mısır üretiminin %50'ye yakın kısmı, ikinci ürün olarak üretilmektedir. Buğday ve arpa hasadından sonra bos bırakılan alanlar, mısır ve benzeri ürünler ekilmek suretiyle değerlendirilmekte ve ülke ekonomisine fazladan katkı sağlanmaktadır. Bu bakımdan, mısır üretimi, ülkemiz tarımı açısından vazgeçilemeyecek öneme sahiptir. Mısır üretiminin, Türkiye ekonomisine katkısı, tane olarak düşünüldüğünde, 1.500 milyon \$ dolaylarındadır (2007 yılı değerleri) (Arıoğlu, 2008).

4.3.3. Türkiye’de Mısır Üretimi Yapan Kurumlar

Ülkemizde, mısır üretimi, 1950’li yıllarda, ağırlıklı olarak Karadeniz ve Marmara bölgelerinde yapılırken, 1980’li yıllardan sonra Akdeniz ve Ege bölgelerine kaymıştır. Son yıllarda ise Güney Doğu Anadolu bölgesinde mısır üretiminde önemli miktarda artışlar kaydedilmiştir (Arıoğlu, 2008).

Türkiye’de mısır tarımı yapılan işletmelerin bölgelere göre dağılımı incelendiğinde bölgeler arasında önemli derecede farklılık olduğu görülmektedir.

Karadeniz bölgesi toplam işletme sayısının %58’ine sahiptir ve bu payı ile en fazla işletmenin (264 bin adet) bulunduğu bölgedir. Bu bölgenin ardından Marmara ile ege gelmektedir ve her iki bölgede de işletmelerin %12’si bulunmaktadır (Taşdan, 2005).

Eğitim ve yayım faaliyetleri yapan kamu kurum ve kuruluşları ise: Ziraat Fakülteleri ve Ziraat Meslek Liseleri sektörde eğitim hizmeti verirken, Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri yayım hizmeti vermektedirler. Bu kurumlarda yapılan araştırma faaliyetleri; Mısır Islahı, Teknolojisi ve Yetiştirme Tekniği konularında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne bağlı Adapazarı Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Çukurova Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Harran Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Güneydoğu Anadolu

Tarımsal Araştırma Enstitüsü ve Ziraat Fakültelerinin bazı bölümleri, Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüleri'dir (DPT, 2001).

Pioneer Tohumculuk A.Ş., Novartis Tohumculuk A.Ş., Sapeksa Mensucat ve Tohumculuk A.Ş., Monsanto S.A., May Tohumculuk A.Ş., Sunar Mısır A.Ş., Türkiye Nişastacılar Birliği, Ticaret Borsaları, Amilaz Nişasta Sanayi A.Ş., Yağ Sanayileri, Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Derneği ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Yem Sanayicileri ve Bazı Gıda Sanayi bu konuda çalışma yapan özel sektör kuruluşlarıdır (DPT, 2001).

2008 yılı tohum TÜGEM'in yayınlamış olduğu tohum tedarik ve dağıtım kayıtlarına göre Türkiye'de 27 özel sektör kuruluşu hibrit mısır tohumluğu üretimi yapmaktadır. Bunlardan 6 tanesi (Monsanto, KWS, Limagrain, Syngenta, Pioneer, Fito) dünya tohum pazarında önemli yere sahip olan uluslararası şirketlerdir.

4.4. Sözleşmeli Yetiştiricilik Modeli

4.4.1. Sözleşmeli Yetiştiriciliğin Tanımı

“Sözleşmeli Üretim Modeli” firmalar ile üreticiler arasında ürünün ekimi dikimi veya üretiminden önce yapılan çiftçinin belirli bir ekiliş alanı ve üretimi gerçekleştirme sorumluluğunu yüklenmesine karşın, firmaların da elde edilecek ürünü belirli şartlarda almayı garanti ettiği anlaşmaya dayalı üretim ve pazarlama modelidir. Sözleşmeli üretim modeli girdi temini, üretim, işleme ve pazarlama olmak üzere dört aşamada tamamlanan bir süreçtir (Tan, 2003).

Gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye'de tarım ve sanayinin birbirine paralel, dengeli ve istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi ekonomik kalkınmanın temel şartıdır. Türkiye'de tarımın içinde bulunduğu sorunlarla birlikte sanayi kesiminin kaliteli ve yeteri miktarda hammadde ihtiyacı, üretici ve sanayici arasında dikey entegrasyonun sağlanması gereğini ortaya çıkarmaktadır. Tarımda doğal ve ekonomik koşullara bağlı olarak arz, talep ve fiyat gibi temel ekonomik faktörlerde ortaya çıkabilecek mevsimlik dalgalanmalar üretici, sanayici ve tüketiciyi olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla sözleşmeli yetiştiricilik modeli, üreticiye pazar garantisi

sağlayarak ürün arzında süreklilik sağlanması, sanayicinin hammadde ihtiyacının kesintisiz temin edilmesi ve tüketicinin sürekli ve uygun fiyatlarla çeşitli ürünleri tüketebilmesi açısından etkili olmaktadır. Uygulama şekli açısından değerlendirildiğinde yapılan sözleşme açısından farklı yapılarla karşılaşılmaktadır. Üreticiler kooperatiflerle veya direk sanayicilerle sözleşme yapabildiği gibi, işleme tesisleri bulunmayan kooperatifler de sanayici ile sözleşme yapabilir. Ayrıca ürünün yapısı, işletmenin yapısı, fiyat ve ürünle ilgili tarım politikaları dikkate alınarak, sözleşmenin çerçevesi belirlenebilir. Dolayısıyla ürünün piyasadaki mevcut yapısı incelenerek ilgili taraflar arasındaki yetki dağılımı ve ödeme şekli belirlenerek taraflar arasında sözleşmeler imzalanır (Tan, 2003).

4.4.2. Dünyada Sözleşmeli Yetiştiricilik Modeli

Sözleşmeli yetiştiricilik dünyada çeşitli yer ve zamanlarda kullanılan yaygın bir modeldir. İlk olarak 19. Yüzyılda Japonya ve ABD’de şeftali ve şekerpancarı gibi dayanıksız ürünler için uygulanmıştır. Dolayısıyla bu dönemlerde tarıma dayalı monopson ve oligopson gıda sanayicilerinin hammadde sorunları organize çiftlik yaklaşımını ortaya çıkarmıştır (Rusten ve Key, 1996).

19.Yüzyılda daha ziyade sebze ve meyve üretimde uygulanan sözleşmeli üretim modeli, kalkınmada temel anahtar olan tarım ve sanayi işbirliği ilkesinden yola çıkan ülkeler 1960’lı yıllardan itibaren, besi hayvancılığı, et tavukçuluğu, süt sığırcılığı, şeker pancarı ve şeker kamışı gibi ürünlerde yaygınlaşmıştır. Bugün sözleşmeli üretim modeli gelişmiş ülkelerde önemi gittikçe artmakta olup, tarımsal pazarların liberazasyonu ve yetiştirici ile sanayici arasındaki ticari engellerin kaldırılmasında son derece önemli rol oynamaktadır (Warning ve Key, 2001).

Dünyada yaşanan küreselleşme eğilimleri endüstride sözleşmeli üretimin genişlemesi ve yaygınlaşması ile paralel bir şekilde gelişmiştir. 20. Yüzyılın sonlarına doğru Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya’da sözleşmeli tarım gıda sanayinin kritik bir unsuru olmuştur. Son 20 yılda uluslararası çok uluslu şirketler, Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası gibi uluslar arası finans kurumlarının da desteği ile üçüncü dünya ülkelerinde önemli gelişmeler olmuştur. Bunlar sözleşmeli

tarımı, kırsal kesimin kalkınmasında sosyal örgütlenme modeli içinde incelemişler ve kırsal kalkınma ve iskan projeleri ile birlikte kullanmışlardır (Tan, 2003).

Dünyada hızla yayılan sözleşmeli yetiştiricilik modeli ABD’de sebze, meyve ve broilerde %80-90 oranında uygulanmaya başlamıştır. Aynı şekilde AB’de ise yumurtanın %70’i, sütün %99’u, şeker pancarının, patatesin, bezelyenin ve sanayi tipi domatesin ise %100’ü sözleşmeli olarak yetiştirilmekte ve pazarlanmaktadır. AB ülkeleri içerisinde son yıllarda özellikle İspanya’da gıda sanayinde üreticiler arasındaki dikey entegrasyon hızlı bir şekilde gelişmektedir. AB’de sözleşmeli yetiştiricilikte tercih edilen sistem ise çiftçilerin tek tek değil birlik ve kooperatifler aracılığı ile sanayici ile bağlantı kurması şeklinde olmuş böylece çiftçilerin hak ve çıkarları daha iyi şekilde korunmaya çalışılmıştır (Tan, 2003).

Sözleşmeli üretim modelinin dünyadaki uygulamaları incelendiğinde sahip olduğu bütün avantajlara rağmen bazı dezavantajları da zaman zaman göze çarpmış ve Fransa gibi bazı ülkelerde fazla benimsenmemiştir. Ulusal ve uluslar arası firmalar, üreticileri kendilerine bağlamak için kredi, fiyat ve pazar garantisi sağlaması çiftçiler açısından tek yanlı bağımlılığa neden olabilmektedir. Dolayısıyla bu tek yanlı bağımlılık tarımdan sağlanan pozitif değerlerin büyük ölçüde sanayiciye geçmesine neden olmaktadır. Türkiye’de ve dünyada bu dezavantajların azaltılması için öncelikle sözleşmeli üretimde ilişkilerin ikili ve karşılıklı bağımlılığa dönüştürülmesi gerekmektedir. Bunun en etkin yolu ise üreticilerin kooperatifler, birlikler, yetiştirici dernekleri, vakıflar ve şirketler şeklinde örgütlenmesi ve bu örgütler ile alıcı ve işleyici firmalar arasında sözleşmelerin yapılmasıdır (Duymaz,1985).

4.4.3. Türkiye’de Sözleşmeli Yetiştiricilik Modeli

Türkiye’de ilk şeker fabrikası 1926 yılında kurulmuş olup, bu tarih gıda sanayinde gerçek anlamda üretici-sanayici ilişkisinin başlangıç tarihi olmuştur.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.’nin pancar üreticileri ile yaptıkları sözleşmeler kapsamında halen Amasya, Kayseri ve Konya şeker fabrikalarında yaklaşık 57.000 çiftçi ile 556.800 da alanda sözleşmeli şeker pancarı tarımı

yapılmaktadır. Bu uygulama ile yeni teknolojiler ve modern tarımın üreticilere benimsenmesi yönünde örnek bir üretici-sanayici entegrasyonu olmuş ve şeker sanayinin gelişmesine katkı yapılmıştır. Bu uygulamayı 1965 yılından beri Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)'de uygulanan sözleşmeli tohum yetiştiriciliği, 1970'li yıllarda sanayi tipi domates, 1996 yılında ise Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV) tarafından GAP bölgesinde sözleşmeli mısır üretimi takip etmiştir (Tan, 2003).

İklim şartlarının ve üretim olanaklarının çok iyi olmasından dolayı Mısır tohumluğu üretimi İzmir, Manisa, Çanakkale, Bursa, Amasya' da yoğun olarak yapılmaktadır. Türkiye'de mısır tohumluğu üretiminin yoğun olarak yapıldığı ve dünya devi tohum firmalarının gözdesi bu bölgelerdir, özellikle Çanakkale, Bursa, İzmir de üretilen tohumluğun kalitesinden dolayı özel firmaları cezp etmektedir. Günümüzde halen Antalya ve Muğla yörelerinde kesme çiçek, Balıkesir, Bolu ve Adapazarı illerinde tütün, Niğde ve Nevşehir'de patates, Ege ve Akdeniz bölgelerinde meyve, sebze, yine çeşitli yörelerde uygulanan et tavukçuluğu, süt birlik ve kooperatiflerince süt üretimi ile sözleşmeli üretim modeli uygulanmaktadır.

4.4.4. Sözleşmeli Yetiştiricilik Modelinin Faydaları

Çiftçi sanayici entegrasyonunu sağlamada bir araç olarak karşımıza çıkan sözleşmeli yetiştiricilik modelinin faydalarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Tan, 2003).

1. Küçük çiftçilere kredi, teknik yardım ve girdi temininde sağlanan kolaylıklar,
2. Üreticilerle etkili bir iletişim kurma ve yakın diyalog içinde olma,
3. Ürün kalitesinde ve standartlarında iyileştirme,
4. Ürünlerin pazarlanmasındaki risk ve belirsizliklerin azaltılması,
5. Küçük çiftçiler için dengeli ve sürekli gelir kaynağı temin etme,
6. Küçük çiftçilere alternatif istihdam imkanı sağlama,
7. Sanayinin yeter miktarda ve kalitede hammadde temini,
8. Teknoloji transferi,

9. Atıl işgücü, arazi bina ve çeşitli ekipmanların değerlendirilmesi,
10. Çiftçi ve sanayici arasında mal, nakit ve teknik bilgi akışının temini.

4.4.5. Sözleşmeli Yetiştiricilik Modelinin Aksayan Yönleri

Üretici sanayici ve ticaret kesimini bir araya getirmede etkili bir yöntem olan sözleşmeli yetiştiricilik modelinin ülkemizde tarım işletmelerinin yapısı dikkate alındığında aşağıda sıralanan bir takım aksaklıkların da ortaya çıktığı görülmektedir (Tan ve Dellal, 2002).

1. Yapılacak sözleşmenin genelde tek taraflı olması çiftçinin itiraz hakkı olmaması,
2. Çiftçinin eğitim düzeyine bağlı olarak çoğu kez sözleşmenin okunmadan imzalanması,
3. Ürünün birim fiyatının enflasyon artışının altında kalması durumunda tarımsal gelirin düşüklüğü,
4. Çiftçilerin teşkilatsız ve örgütsüz olmaları nedeni ile sanayici karşısında zayıf kalması,
5. Tarımın yapısından kaynaklanan risklerin sanayici tarafından tam olarak paylaşılmaması.

4.5. Araştırma Yöresi Hakkında Genel Bilgi

4.5.1. İlçe Tarihi

İlçe Roma İmparatorluğuna kadar giden tarihi bir geçmişe sahiptir. 1330 yılında Osmanlı idaresi altına girmiştir. Adını Oğuz Türklerinin Bozoklar kolunun Kınık Boyundan almaktadır. Kınık 1910 yılında bucak, 1938' de belediye, 1948 yılında da Bergama'dan ayrılarak ilçe konumuna gelmiştir. 13 Eylül 1922'de düşman işgalinden kurtulmuştur. Güneyden Bakırçay' a katılan Büyük bir kol olan Kardere, Yunt Dağı' nın 790 metre yükseltili doruklarında kaynak bulur. Doğduğu yerden biraz ötede antik bir alan olan Mamur kalesi bulunmaktadır. Mamur Kalede

Sibel (Kibele) tapınağı kalıntıları Kınık'ın ilk çağ izleri olup Bergama Krallığı dönemine ilişkindir. Ayrıca bugün Poyracık diye bildiğimizi beldenin eski adı olan Gambriyon Bergama krallığı döneminde bir kent olup Darphanesi ile ünlüdür. Ancak günümüzde adı geçen eserlerin yer yer kalıntıları kalmıştır (Anonim, 2005).

4.5.2. Coğrafi Konum

Kınık, Madra Dağları ile Yund Dağları arasında Bakırçay Ovası'nın en geniş alanında olup sırtını Yund Dağları'na vermiştir. Bakırçay Ovası Soma ve Bergama'da büzülürken Kınık Ovası'nda 15 km'lik bir genişliğe ulaşır. Batısında Bergama, doğusunda Kırkağaç, güneyinde Akhisar, kuzeydoğusunda Soma vardır (Anonim, 2005c).

4.5.3. Yerleşim Konumu

Bakırçay yöresinin Bergama-Kınık şeridi içinde köy birimleri genel olarak dağ, yamaç, etek ve ovalarda olmak üzere dört alanda toplanmıştır. Buna göre:

1. Dağ köyleri: Arpadere, Arpaseki, Bademalanı, Baçalı, Büyükoba, Çan, Çiftlik, Elmadere, İbrahimağa, Karadere, Kodukburnu, Köseler, Mısdıklar, Örtülü, Taştepe,

Yaylaköy.

2. *Yamaç köyleri*: Balaban, Aşağı Büyükoba, Değirmencielı, Kalemköy, Işıklar, Karatekeli, Musacalı.

3. *Etek köyleri*: Sucahlı, Kocaömer, Cumalı, Hamzahocalı.

4. *Ova köyleri*: Dünderlı, Yayakent, Poyracık, Sazköy, Küçük Bölcek, Kınık da etekte yer almayı geleneksel seçicilik içinde uygun görmüş ve "sırtını dağa,yüzünü bağa" özdeyişi çerçevesinde kendini sellerden, bataklık birikintilerinden uzak tuttuğu gibi hava akımlarına açık olmayı, kıraç araziye yerleşime, bitek araziye kullanıma ayıran yöntemi yeğlemiştir. Geleneksel seçicilikle demokratik akılcılık sert bir çelişkiye girmiş, kent kültürü hiçe sayılarak yerleşim dokusu bozulmuştur. Yund Dağları'nın Kara ve Sultan Dağları'nın eteğinde diz çökmüş, Bakırçayı kucaklayan ve gözeten Kınık, sanki arkadan itilerek yere kapanmış ve yassılmıştır. Sazköy ve yine o yörede Küçük Bölcek ovanın içine daldığı için yağmur, sel, bataklık, sinek, yılan nedeniyle nasıl dağılmışsa şimdilerde de hava kirliliği, sinek, su, kanalizasyon sorunları karşısına dikilmektedir (Anonim, 2005).

4.5.4. Jeolojik Konum

Yörede Akdeniz İklim Tipi egemen olup yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlıdır. Kar yağışı ilçe düzleminde ender olup Yund Dağı yükseltilerinde biraz etkilidir. İlçede Yağışlı gün sayısı yılda 70 gün ve yıllık yağış ortalaması 712,1 mm' dir. Bahar donu Şubat sonu ile Mart başı, güz donu ise Kasım ortası ile Aralık başı arasında kendini gösterir. Sıcaklık kış mevsimi ortalaması 7,5 ilkbahar ortalaması 14,2 derece, yaz ortalaması 25,1 ve sonbahar ortalaması 17,6 derecedir. En soğuk ay Ocak ayı olup ortalaması 6,2 derecedir. En sıcak ay ise Temmuz olup sıcaklık ortalaması 26,1 derecedir. En yüksek sıcaklık 1973 Temmuz ayında 42,3 olarak saptanırken, en düşük sıcaklık 1968 yılında -11,4 derece olmuştur (Anonim, 2005).

4.5.5. Tarım ve Hayvancılık

Kınık ilçesinin ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalıdır. Nüfusunun % 57'si köylerde yaşayan Kınık'ta ekonomik uğraşlar tarım, hayvancılık ve ormancılıkta yoğunlaşmaktadır. Toplam nüfusun % 69'u tarım sektöründe çalışmaktadır. İlçenin ovalık köylerinde tarım ve tarıma dayalı faaliyetler ağırlıklı iken, dağlık kesimlerinde hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır. Kınık ilçesinde, narenciye hariç her türlü sebze ve meyve yetişmekte ise de zeytin ağırlıklı olmak üzere meyvelerden antepfıstığı, nar, erik, içde, dut, şeftali ve armut, tarla ürünlerinden domates, pamuk, tütün, hububat, karpuz, kavun ve şeker pancarı yetiştirilen diğer tarımsal ürünler olarak sıralanabilir (Anonim, 2005c). İlçenin toplam arazisi 446.000 dekadır. Bu arazilerin dağılımı aşağıdaki Çizelge 4.10 ve Çizelge 4.11'de verilmiştir.

Kınık ilçesinin arazi varlığı olan 446.000 dekarın 92.600 dekarı (%20,76) tarım alanıdır. Bu arazinin 65.444 dekarında sulu tarım 27.155 dekarında ise kuru tarım yapılmaktadır. 288.325 dekarı (%64,64) orman ve fundalık, 1.400 dekarı (%0,31) çayır mera, geri kalan 63,675 dekarı (14,27) diğer arazi sıfatındadır.

Çizelge 4.10. Kınık İlçesi Genel Arazi Dağılımı (da) 2008

Tür	Alan (da)	Oran (%)
Tarım Alanı	92.600	20,76
Orman ve Fundalık	288.325	64,64
Çayır-Mera	1.400	0,31
Diğer Arazi	63.675	14,27
Toplam	446.000	100,00

Kaynak: Anonim, 2009g

Arazi kullanım şekillerine göre incelediğimizde ise; toplam 92.599 dekarlık tarım alanının 64.672 dekarı (%69,84) tarla alanı, 18.616 dekarı (%20,10) sebze alanı, 70 dekarı (0,07) bağ alanı, 278 dekarı (%0,30) meyve alanı, 8.678 dekarı (%9,37) zeytinlik, 200 dekarı (%0,21) nadas, 85 dekarı (%0,09) tarıma elverişli olmayan boş arazidir.

Çizelge 4.11. Kınık İlçesi Kullanım Şekline Göre Tarım Arazileri 2008

Tür	Alan (da)	Oran (%)
Tarla Alanı	64.672	69,84
Sebze Alanı	18.616	20,10
Bağ Alanı	70	0,07
Meyve Alanı	278	0,30
Zeytinlik	8.678	9,37
Nadas	200	0,21
Tarıma Elverişli Boş Arazi	85	0,09
Toplam	92.599	100,00

Kaynak: Anonim, 2009g

4.6. Bulgu ve Yorumlar

Aşağıda anketlere verilen cevapların frekans ve yüzdelerinin bulunduğu çizelgeler yer almaktadır.

4.6.1. İşletmelerin Sözleşmeli Üretim Yapma Nedenleri

Yapılan ankette işletmeler birden fazla seçeneği cevaplandırmıştır. Firmalara üretim yapan çiftçilerin tamamı satış garantisi ve daha fazla gelir elde etmek istediği için üretim yapmak istediklerini belirtmiştir. Bölgede üretim yapan çiftçiler tohumluk üretimini yıllardır yaptıkları için yarısı firmalardan teknik yardım amacı ile üretim yapmak istediğini belirtmiştir. Üreticilerin %70'i Tohumluk üretiminde avanslar, ekim bedelinin sonradan ödenmesi gibi nedenlerle tohumluk üretiminin avantajı olarak görmüş ve bu nedenle üretim yapmak istediğini belirtmiştir (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12. İşletmelerin Sözleşmeli Üretim Yapma Nedenleri

Sözleşme Yapma Nedenleri	Frekans	%
Satış Garantisi	52	100,00
Daha Fazla Gelir Elde Etmek	52	100,00
Firmadan Teknik Yardım Almak	26	50,00
Üretimin Devamı İçin Maddi Yardımlar	36	69,23

4.6.2. Sözleşmeli İşletmelerin Firmalardan Aldıkları Yardımlar

İşletmelerin firmalardan aldıkları yardımlar Çizelge 4.13'deki gibi belirtilmiştir. İşletmelerin firmalardan aldıkları yardımlara bakıldığında çiftçilerin tamamı teknik destek avans yardımı aldığını, % 69,23'ü alet ve makine yardımı aldıklarını belirtmişlerdir. % 40,38' i ise işgücü yardımı aldığını belirtmiştir.

Çizelge 4.13. İşletmelerin Firmalardan Aldıkları Yardımlar

Yardım Türü	Frekans	%
Teknik Bilgi	52	100,00
Alet Makine	36	69,23
İşgücü	21	40,38
Avans Ödeme	52	100,00

4.6.3. İşletmelerin Firmalardan Beklentileri

İşletmelerin firmalardan beklentileri aşağıdaki çizelgede belirtilmiştir. İşletmeler birden fazla seçeneği cevaplandırmıştır. İncelenen işletmelerin % 59,61'i firmalardan teknik bilgi beklentisi bulunmaktadır. Bu beklentinin az olması bölgede yıllardır tohumluk üretiminin yapılması ve tohumluk üretiminin birçok çiftçi tarafından öğrenilmiş olmasıdır. İşletmelerin % 90,38'i ilaç ve gübre yardımı istemektedir, bunun nedeni işletmelerin üretim için gerekli girdi finansmanı sağlamasıdır. İşletmelerin % 59,61'si alet makine yardımı istemektedir, özellikle firmaların pünomatik mibzerleri, çığneme aleti ve biçerdöverinden faydalanmak istemektedirler. Her firmanın biçerdöveri bulunmamaktadır, biçerdöveri olmayan firmalar ise elle hasat yaptırmaktadır, buda hem zaman almakta hem de maliyetleri artırmaktadır. İşletmelerin % 84,61'i firmalardan kendilerine sermaye sağlamasını istediklerini belirtmiştir. Ürün bedelleri bazı firmalar tarafından yarısı hasattan hemen sonra bazı firmalar tarafından ise birkaç aylık süreden sonra ödeme şeklinde yapılmaktadır. İşletmelerin % 94,23'lük kısmı ödemelerin hasattan kısa bir süre sonra peşin ödenmesini istediklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 4.14. İşletmelerin Firmalardan Beklentileri

Beklentiler	Frekans	%
Teknik Bilgi	31	59,61
İlaç ve Gübre Yardımı	47	90,38
Alet Makine	31	59,61
İşgücü	21	40,38
Sermaye	44	84,61
Peşin Ödeme	49	94,23

4.6.4. İşletmelerin Genişlik Grupları İtibariyle Toplam İşletme Arazi İçindeki Sözleşmeli Arazinin Payı

İncelenen toplam 52 adet işletmenin toplam arazi genişliği 2.727 da'dır ve bunun 1.343 da yani % 50' ye yakını sözleşmeli üretime ayırmaktadır. Toplam 52 adet işletme içerisinde en fazla sözleşme yapılan arazi genişliği 21-30 da arasındaki 21 işletmeye aittir ve bu işletmeler toplam arazi varlığının % 48,69'unu sözleşmeli üretime ayırmıştır. Toplam arazisi içerisinde en fazla sözleşmeye yer veren işletme sayısı 9 adettir ve bu işletmelerin arazi genişliği 31-40 da arasındadır ki bu işletmeler toplam arazisinin % 67,94'ünü sözleşmeli üretime ayırmışlardır (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15. İşletmelerin Genişlik Gurupları İtibariyle Dağılımı ve Toplam İşletme Arazisi İçindeki Sözleşmeli Arazinin Payı

İşletme Genişlikleri (da)	Frekans	%	Toplam Sözleşmeli Arazi (da)	Toplam İşletme Arazisi (da)	Sözleşmeli Arazinin Payı (%)
1-10	4	7,69	27	132	20,45
11-20	12	23,07	165	380	43,42
21-30	21	40,38	524	1.076	48,69
31-40	9	17,30	320	471	67,94
41-50	4	7,69	187	348	53,73
51 +	2	3,84	120	320	37,50
Toplam	52	100,00	1.343	2.727	49,24

4.6.5. İşletmelerin Arazi Tasarruf Şekli

İncelenen işletmelerin arazi tasarruf şekli işletme genişlik gurupları itibariyle incelenmiş ve Çizelge 4.16'da verilmiştir. Sözleşmeli üretim yapan üreticilerin

toplam işletme arazisinin % 81,88'i mülk ve % 18,11'lik kısmı ise kiradır. İncelenen işletmelerin büyük çoğunluğunun arazisinin mülk olduğu dikkat çekmektedir.

Çizelge 4.16. İşletmelerin Genişlik Gurupları İtibariyle Arazi Tasarruf Şekli

İşletme Genişlikleri (da)	Toplam İşletme Arazisi (da)	Mülk Arazi (da)	Oran (%)	Kiraya Tutulan Arazi (da)	Oran (%)
1-10	132	118	89,39	14	10,60
11-20	380	300	78,94	80	21,05
21-30	1.076	855	79,46	221	20,53
31-40	471	390	82,80	81	17,19
41-50	348	320	91,95	28	8,04
51 +	320	250	78,12	70	21,87
Toplam	2.727	2233	81,88	494	18,11

4.6.6. Sözleşmeli Üretim Yapan Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Görüşme yapılan üreticilerin yaş gruplarına göre dağılımı Çizelge 17'de verilmiştir. İncelenen işletmelerde sözleşme yapan üreticilerin en yoğun olduğu yaş grubu % 50 oranla 50-59 yaş grubudur. 40-49 yaş grubundaki üreticiler toplam üreticilerin % 28,84'ünü kapsamaktadır. 40'dan küçük yaş grubu %13,46 iken, 60'dan büyük yaş grubu %7,69 oranla en az değerdedir (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17. Sözleşmeli Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grubu	Frekans	%
40'dan küçük	7	13,46
40-49	15	28,84
50-59	26	50,00
60 ve daha büyük	4	7,69
Toplam	52	100,00

4.6.7. Sözleşmeli Üretim Yapan Üreticilerin Eğitim Durumu

Görüşme yapılan üreticilerin eğitim durumu Çizelge 4.18'de verilmiştir. Sözleşmeli üretim yapan üreticilerin % 57,69'si ilkokul mezunudur. % 30,76'sı ortaokul mezunu, % 11,53'ü ise lise mezunudur.

Çizelge 4.18. Sözleşmeli Üretim Yapan Üreticilerin Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	Frekans	%
İlkokul	30	57,69
Ortaokul	16	30,76
Lise	6	11,53
Toplam	52	100,00

4.6.8. Sözleşmeli Üretimde Uygulanan Fiyat Uygulamaları

Aşağıdaki çizelgede işletme arazi genişlik gruplarına göre uygulanan fiyat uygulamaları verilmiştir. Araştırma bölgesinde 2 türlü fiyat uygulaması yapılmaktadır.

Katsayı Uygulaması: Üretilen mısırın o yıl Adana Ticaret Borsasındaki eylül ayı ortalaması ile çeşit bazında 2,5 ile 4,5 katı ile çarpılarak yapılan uygulama.

Sabit Fiyat Uygulaması: Sözleşmeler yapılmadan önce üretim sezonu öncesinde firma tarafından belirlenen sabit fiyat.

Araştırma bölgesinde sözleşme yapan üreticilerin yaklaşık % 75 i katsayı uygulaması ile üretim yapmaktadır. % 25 ise sabit fiyat uygulaması ile üretim yapmaktadır.

Çizelge 4.19. Arazi Genişlik Gruplarına Göre Fiyat Uygulamaları

İşletme Genişlikleri (da)	Frekans	Katsayı Uygulaması (Adet)	Oran (%)	Sabit Fiyat Uygulaması (Adet)	Oran (%)
1-10	4	3	5,76	1	1,92
11-20	12	10	19,23	2	3,84
21-30	21	15	28,84	6	11,53
31-40	9	6	11,53	3	5,76
41-50	4	3	5,76	1	1,92
51 +	2	2	3,84	0	0,00
Toplam	52	39	75,00	13	25,00

4.6.9. Sözleşmeli Üretimde Alınan Verim, GSÜD ve Üretim Masrafları

Araştırma yapılan bölgede katsayı uygulaması ve sabit fiyat uygulamasına göre iki sözleşme yapılmaktadır. Çizelge 4.20’de tohumluk mısır üretim masrafları ele alınmıştır. Tohumluk mısır üretimde nakliye giderleri firmalara aittir. 1 kg ürünün satış fiyatında daha öncede bahsedildiği üzere iki farklı fiyat vardır.

2005 yılında yapılan bölgede katsayı uygulamasına göre üretim yapılan mısırın 1 kg maliyeti 1,036 kg/TL’dir, 1 kg ürünün satış fiyatı 0,852 kg/TL’dir. Sabit fiyat uygulamasına göre 1 kg ürünün satış fiyatı 1,050 kg/TL’dir. 2005 yılında katsayı uygulamasına göre üretim yapan üretici 0,184 kg/TL kaybı olurken, sabit fiyata göre üretim yapan üreticinin 0,014 kg/TL kazancı vardır.

Çizelge 4.20. Üretim Masrafları

GİDERLER	TUTARI (TL/da)
Tarla Kirası	42,00
GİRDİ GİDERLERİ	76,40
Gübre Bedeli	27,50
Tohum bedeli	21,00
Zir.Müc.İlaç Bedeli	6,90
Su Bedeli	21,00
İŞÇİLİK GİDERLERİ	156,70
İlk Sürme (Anız Bozma)	14,00
Diskaro	7,00
Tırmık Çekme	7,00
Gübreleme İşçiliği	4,60
Ekim	8,60
Sürgü	4,80
Çapalama-Boğaz Doldurma	16,00
Zir.Müc.İşçiliği	3,70
Sulama İşçiliği	19,00
Hasat-Harman	24,00
Tip dışı temizliği	4,00
Baba temizliği	20,00
Püskül Çekimi	24,00

NAKLIYE GİDERLERİ	0,00
Ambara Taşıma (dane)	0,00
Pazara Taşıma (dane)	0,00
Ambara Taşıma (saman)	0,00
Pazara Taşıma (saman)	0,00
DİĞER GİDERLER	0,00
Bekçi	0,00
İp ve Çuval	0,00
Diğer	0,00
TOPLAM	275,10
Toplam Gid.Nor.Faiz Karşılığı (%10)	27,51
Genel İdare Giderleri(T.Gid.%3'ü)	8,25
GİDERLER GENEL TOPLAMI	310,86
Sap ve Saman Miktarı (kg)	0,00
Saman Fiyatı (TL/Kg)	0,00
Sap ve Saman Değeri (TL)	0,00
NET GİDER	310,86
Alınan Dane Miktarı (kg)	300
1 Kg Ürünün Maliyeti (TL/kg)	1,036
1 Kg Ürünün Ort.Satış Fiyatı (TL/kg)	0,852 ve 1,050

4.6.10. Diğer Ürünler ve Tohumluk GSÜD

2005 yılında üretimi yapılan ürünler arasında da en çok GSÜD sağlayan ürün domates olmuştur, en az ise katsayı ile mısır tohumluğu üretimi yapan üreticiler elde etmiştir (Çizelge 4.21).

Çizelge 4.21. Diğer Ürünler ve Tohumluk GSÜD

Ürün	Verim(kg/da)	Fiyat(kg/TL)	GSÜD (TL/da)
Tohumluk Mısır1	300	0,852	255,60
Tohumluk Mısır2	300	1,050	315,00
Dane Mısır	900	0,300	270,00
Domates (sanayi)	6850	0,100	685,00
Pamuk (kütlü)	350	0,900	315,00

4.6.11. Ürünlerin İtibariyle Net Karları

Çizelge 4.22’de ürünler itibariyle net karlar verilmiştir. 2005 yılında bölgede üretimi yapılan ürünler içerisinde tohumluk mısır 1 ve pamuk tan üretici zarar etmiştir. 2005 yılında da en çok kazandıran ürün ise domates olmuştur. 2005 yılında bölgede yapılan üretimde pamuk en çok zarar ettiren ürün olmuştur daha sonra katsayı uygulamasına göre üretim yapılan mısır tohumluğu dekara 55,26 TL ile en çok zarar ettiren ikinci ürün olmuştur.

Çizelge 4.22. 2005 Yılı Domates (sanayi), Pamuk, Dane Mısır, Tohumluk Mısır Net Karları (da)

Ürün	Toplam Masraflar (TL/da)	GSÜD (TL/da)	Net Kar (TL/da)
Tohumluk Mısır1	310,86	255,60	-55,26
Tohumluk Mısır2	310,86	315,00	4,14
Dane Mısır	230,15	270,0	39,85
Domates (sanayi)	619,35	685,00	65,65
Pamuk (kütü)	349,32	315,00	-65,68

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

1980 yılında serbest piyasa ekonomisi uygulamalarıyla birlikte ülkemizde tohumculuk sektörünün de birçok gelişmeler yaşanmıştır. Bunlardan en önemlilerinden birisi melez tarla bitkileri pazarlayan çok sayıda özel tohumculuk kuruluşlarının faaliyete geçmesidir. Hibrit mısır tohumluğundan elde edilen üretimin daha yüksek olmasının anlaşılması ve ikinci ürün olarak yetiştirilebilmesi dünyada ve ülkemizde mısıra olan ilgiyi artırmıştır. Mısıra olan bu ilginin artması bu üretim dalının ana girdisi olan mısır tohumluğu üretimine olan ilgiyi de artırmıştır.

Elde edilmesi büyük masraf ve uğraş gerektiren yüksek nitelikli tohumluklar, "sürdürülebilir tarımın" esasları çerçevesinde uygun ekolojilerde ve uygun yetiştirme teknikleri ile yetiştirildiklerinde, potansiyellerini daha iyi göstermektedirler. Bitkisel üretimde üstün nitelikli tohum kullanılmasıyla verimde, diğer yetiştirme ve bakım şartlarına bağlı olarak, %20-30'luk bir artış sağlanabileceği; yabancı döllenmiş türlerde ise kullanılan hibrit tohumlukların normalden iki-üç kat kadar artış sağlayabildiği bir gerçektir.

Üretim dalının ana girdisi olan tohumluğa ilginin artması ile bu tohumluğun üretimi için uygun ekolojik koşullara sahip olan bölgelere olan ilgiyi de artırmıştır. Araştırma kapsamında seçilen İzmir ili Kınık ilçesi bu uygun ekolojik koşullara sahip olan ve yabancı tohum firmaları tarafından tohumluk üretiminin merkezi haline gelen nadir bölgelerden biridir.

Ülkemiz tohumluk üretimi açısından sadece mısır bitkisi için değil birçok bitki türünün hem üretimi hem de tohumluk materyalinin çoğaltımı açısından önemli bir yere sahip olmaya aday bir ülkedir. Üretim cephesi açısından kaliteli tohumluk demek yüksek verimli ürün eldesi demektir, pazarlama açısından kalite; satış artışı demektir.

ISF'in 2007 yılında yayınladığı rakamlara göre dünyada ticarete konu olan bitkisel tohumluk ticaret hacmi yaklaşık 35 milyar \$'dır. Rakamlar itibari ile bakıldığında bu ticaret hacminin 350 milyon dolarlık kısmı Türkiye'de gerçekleşmiştir. Coğrafi konumu iklim ve biki örtüsü ile benzerlik gösteren komşumuz Akdeniz ülkelerine baktığımızda; Fransa: 2.150 milyon \$, İtalya: 1 milyar \$, İspanya:450

milyon dolarlık dikkat çekici tohumluk ticaret hacmine sahiptir. Komşumuz Fransa'nın bu ticaret hacmine ulaşabilmesinin nedeni dünya devi tohumculuk şirketlerine sahip olmasıdır. Örneğin, Limagrain, Euralis gibi firmalar Fransız şirkettir. Ülkemizde milli tohumculuk ruhunun gerçekleşmesi ve uluslararası ölçekte dünya devi tohumculuk şirketlerini oluşturmamız gerekmektedir.

İşte bu şekilde ülkesel tohumculuk şirketlerinin daha aktif çalışabilmeleri açısından bu çalışmada bu üretim dalı ile ilgili bir takım modeller geliştirilmiştir. Bu modeller; ödeme şekli ve **ödemeye esas kilogram** modeli önerisi, prim ve **prim** modeli önerisi, fiyat ve **fiyatlandırma** modeli önerisi, izolasyon ve **izolasyon problemi** modeli önerisi gibi konular ve model önerileri sunulmuştur.

Ödemeye Esas Kilogram Modeli Önerisi.

Bölgede üreticiler tarafından en çok sorun olan konulardan biri de ödeme şeklidir. Normal dane mısır üretimi yapan bir üretici ürününü istediği zaman istediği vadede veya peşin satabilmektedir. Buna karşın sözleşmeli üretimde firmaların belirlediği zamanlarda ödeme yapılabilmekte bu da hasattan yaklaşık 30-45 gün sonradır. Firmaların geç ödemesinin ana nedeni ise hak edişlerin hesaplanmasının uzun sürmesi, yani Ağustos ayında hasat edilen bir tarla sonucu ancak Eylül ayı içerisinde belli olmaktadır. Bunun nedeni ise tohumluğun fabrikada bantta ayıklama, kurutma, kırıcıdan geçmesi, seleksiyon, boylama gibi aşamalardan geçmesidir.

Ödemeye esas alınan tohum miktarı torbaya giren tohum miktarıdır. Bunun dışında ön elemenden geçen ıskartalar ile elek altına ayrılan ıskartalar ödemeye esas olarak kabul edilmemektedir. Bu ıskarta oranı %10 ile %15 civarındadır. Bu ıskartalar firmalar tarafından yemlik dane mısır olarak satılmaktadır. Bu konuda firmalar tarafından çiftçi mağduriyetinin giderilmesi için acilen yeni uygulamalar yapılması gerekmektedir. Bu konudaki öneri koçanlı ürüne fiyat verilmesidir şeklindedir. Sistemin çalışması şu şekildedir; Tarlada hasat edilen tohumluk mısırlar koçanlı olarak hasat edilir, kantara çekilir brüt ağırlıktan sadece rutubet düşülerek ödemeye esas kg belirlenir. Bunun için uygulanacak formül;

$$\text{Ödemeye esas kg} = ((100 - \text{rutubet}) * \text{verim} / 88).$$

Örneğin A çiftçisinin tarlasından çıkan koçanlı ürün miktarı 500 kg/da ve rutubeti 25 %, ödemeye esas kg/da= $((100-25)*500/88)$ = 426 kg/da.

Firma buna göre fiyat verir ve buna göre ödemesini yapar.

Bu sistemin sağlayacağı avantajlar;

a) Firmaların iş yükünü azaltacaktır çünkü ödemeye esas miktarın hesaplanması için birçok işleme tabi tutuluyor ve bu ise işgücü demektir.

b) Zamandan tasarruf sağlanacaktır. Normalde ödemeye esas miktarın belirlenmesi bir ay kadar sürmekte idi, bu şekilde yapılacak uygulamada zaman kaybı olmayacaktır.

c) Yetiştirici ürünü tarladan çıktığı anda ne kadar kazancı olduğunu bilecek. Böylece açıklık ilkesi kazanılmış olacaktır. Diğer yapılan sistemlerde çiftçi sadece rakamları görebilmektedir.

d) Dekardan alınan ürün miktarı artmış olacaktır. Bu ise prim uygulaması açısından avantaj demektir.

Prim Modeli Önerisi

Ödemeler konusunda diğer önemli bir husus da prim ödemeleri konusundaki uygulamadır. Dane mısıra uygulanan ödemeler aynı şekilde tohumluk mısıra da uygulanmaktadır. Dane mısırdan ortalama dekara verimi 900 kg/da iken tohumluk mısırın verimi ortalama 300 kg/da'dır. Dolayısıyla tohumluk verimleri dane mısır üretiminden yaklaşık 3 kat az olması sebebiyle tohumluk mısır üretimine uygulanacak prim ortalama verimler dikkate alınarak belirlenmelidir. Bu konuda tohumluk mısır için ayrı bir destekleme uygulaması getirilebilir. Yani destekleme başvurularında ticari mısır desteği için ayrı prim, tohumluk mısır içinde ayrı prim uygulaması şeklinde ödemeler yapılabilir. Yıllar itibariyle bakıldığında zaman tarımsal destekleme miktarlarını 2003 yılından bu yana artış gösterdiği ve 2010 yılı itibariyle de yaklaşık 5,605 milyon tl olduğu dikkat çekmektedir. Yeni destekleme modeli olan havzalar modelinde İzmir ili kıyı ege havzası olarak belirlenmiş ve bu yeni modelde mısır desteklenen ürünler arasında yer almıştır.

Fiyatlandırma Modeli Önerisi

Araştırma bulgularına göre bölgede sözleşmeli üretimde iki farklı fiyat uygulanmaktadır. Bunlar katsayı ve sabit fiyat uygulaması her iki uygulamadan da hem firma hem üretici mağduriyeti günümüz koşullarında olabilmektedir. Örneğin 2005 yılında mısır fiyatları beklentileri karşılamadı. Bu durum üretici için kötü, firma için ise iyi bir durum olarak gerçekleşti. Eğer fiyat yüksek olsaydı tam tersi bir etkilenecekti. Sabit fiyat uygulaması ise firma için katsayı uygulamasına karşı dezavantajı olabilecek bir uygulamadır. Bu uygulama malın fiyatını önceden belirlenmektedir. Bu da 2005 yılında olduğu gibi firmanın beklentisi dışında rakamlar gerçekleştiği zaman firmayı firmaların kar marjını etkilemektedir. 2005 yılında bölgede yapılan üretimde 1 kg tohumu katsayı ile üreten firma 0,852 kg/TL'ye üretirken sabit fiyata göre üretim yapan diğer bir firma 1,050 kg/TL'ye üretimi gerçekleştirmiştir. Her iki uygulamada da firma ya da üretici etkilenebilmektedir. Üretimin devamlılığı için öncelikle bu konuda bir çözüm bulunması gerekmektedir.

Bunun için araştırmacının aynı zamanda sektör çalışanı olarak önerisi; Sabit Fiyatlı Ortalama Garanti Sistemi. Bu sistem çalışma şekli şöyledir; Firma üretim yapacağı bölgedeki çiftçiler ile sözleşme yapar iken çeşit bazında dekara ortalama garanti vererek üretim yaptığı sistemdir. Örneğin A firması A çeşidi için bir bölgede üretim yapmayı planlıyor firma normalde bu çeşidin performansından haberdardır. Bu performansa göre ortalama garanti verir. Örneğin, 1 kg/TL fiyat ortalama dekara garanti ise 300 kg/da olarak belirlenir. Bu garanti en azından toplam masrafları karşılayacak ölçüde olabilmelidir. Bu sistemin üretici açısından faydası en düşük gelir ile ne kadar kazanç elde edeceğini sene başından garantilemiş olur. Bu da üreticiyi üretim yapmaya teşvik eder. Bu sistemin tek sakıncalı yönü ise üretim yapan üreticinin iyi bir üretim yapamamasıdır. Çünkü iyi bir üretimi beceremeyen her çiftçinin her dekarı için firma garantiden dolayı tamamlama kilogramı verir buda firmaya artı maliyettir. Bunun önüne geçmek için ise firmanın garanti ettiği kilogram için üreticinin de üretimin iyi bir şekilde gerçekleşmesi için üretim koşullarını sağlama garantisi vererek bu tür sıkıntıların önüne geçilebilir. Bu sistem ile iki tarafta

bu işten hem kazanç elde etmiş olur hem de Türk Tohumculuğun gelişebilmesi için gerekli ortamı oluşturmuş olur.

İzolasyon Problemi Modeli Önerisi

TÜRK-TED önderliğinde 2006 yılında çıkartılan 5553 Sayılı Yeni Tohumculuk Kanunu'ndaki bir takım aksaklıkların yeni birlik olan TSÜAB tarafından ele alınarak giderilmesi özellikle yurtdışı kaynaklı tohumculuk şirketlerinin ülkemizde üretimlerini artırmalarına yol açacağı beklenilmektedir. Yabancı kaynaklı firmaların üretimi artırmaları ülkemize döviz girdisin artırmaları ve dünyada gerçekleşen tohumluk ticaret pastasından ülkemizin payının artması demektir. Bu aksaklıklardan en önemlisi halen tohumluk üretimi için gerekli olan izolasyon mesafesinin sağlanmasında yaşanan problemleri tam olarak çözülememiştir. Bu konuda tam bir yaptırım gücünün ilgili bakanlık ve yetkili kuruluş tarafından sağlanması elzemdir. Bu aksaklığın giderilebilmesi için bölgede zaten çok yaygın olmayan ticari mısır üretiminin yasaklanması gerekmektedir.

Yurdumuzda en geniş ekim alanına sahip olan ve sertifikalı tohumluk üretiminin ilk olarak yapıldığı buğday ve arpada bile 2008 yılında üretilen tohumluklar, gereksinim duyulan miktarın çok altında kalmıştır. Buğdayda tohumluk üretimi ihtiyacın ancak % 30'unu, arpada ise % 17'sini karşılayabilmektedir. Tamama yakını özel tohumculuk şirketleri tarafından üretilen ve pazarlanan melez mısır ve melez ayçiçeği tohumluk üretimlerinde arzulanan düzeylere ulaşıldığı söylenebilir.

2000 yılı rakamlarına göre Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı olarak 31 kamu, 87 özel sektör ve 21 çekirdek kuruluş olmak üzere toplam 139 kuruluş faaliyet göstermektedir. 2009 yılı itibariyle ülkemizde 35 kamu kuruluşu ve 149 özel sektör tohumculuk kuruluşu faaliyet göstermektedir. 2000 yılından günümüze özel tohumculuk şirketlerinin sayısının hızlı bir şekilde artış gösterdiği dikkat çekmektedir. Üretim oranları itibariyle de bakıldığında ise özel sektörün daha aktif olduğu, özellikle hibrit tohumlardaki üretimin tamamının özel sektör tohumculuk kuruluşları tarafından yapıldığı belirlenmiştir.

2007 yılı itibariyle TÜRK-TED rakamlarına göre ülkemizde 250 adet tohumculuk şirketi faaliyetini sürdürmekte olup bunlardan 80 tanesi TÜRK-TED

üyesidir ve bu şirketlerin cirosu Türkiye' deki toplam özel sektör tohumluk üretim ve tedarik tutarının yaklaşık %90'ını oluşturmaktadır. 2006 yılında TÜRK-TED önderliğinde çıkartılan yeni tohumculuk yasası, Türkiye'deki tüm tohumculuk kuruluşlarının kamu kuruluşu niteliğindeki bir meslek kuruluşu çatısı altında zorunlu olarak bir araya gelmesini öngörmüştür. TSÜAB 2008 yılında bu amaçla kurulmuştur. Bu yeni birliğin üyeleri bitki ıslahı ve çeşit geliştirme, yeni bitki çeşitlerinin verim ve performans denemelerinin yapılması ve adaptasyon alanlarının belirlenmesi, yeni ve üstün çeşitlerin tecil ve kaydı, bu çeşitlere ait kaynak ve sertifikalı tohumlukların çoğaltımı, işlenmesi, ambalajlanması, yurt içi ve yurt dışında pazarlanması ve yurtdışından yeni bitki çeşitleri ve tohumlukların tedariki konularında faaliyet göstermektedir ve bugün itibariyle 223 üyesi bulunmaktadır.

Mısır tohumluğu ithalat ve ihracat rakamları açısından bakıldığında ülkemiz 2005 yılında 4.658 ton mısır tohumu ithal edilmiş, 2005 yılı ihracat rakamımız ise 6.120 tondur. Yıllar itibariyle mısır tohumluğu ithalat ve ihracat rakamlarında dalgalanmalar görülmektedir. Örneğin 2005 yılı ithalat rakamı 4.658 ton iken 2006 yılında 1.133 ton 2007'de 1.695 ton'dur. İhracat rakamı 2005 yılı 6.120 ton 2006 yılı 8.533 ton 2007 yılı 1.565 ton'dur. İthalat ve ihracattaki dalgalanmanın nedeni hem mısır fiyatlarındaki değişikliklerden hem de iklimsel değişikliklerden dolayı gerçekleşmektedir. Bu da üretilen tohumluk mısır miktarlarına yansımaktadır. 2005 yılı tohumluk mısır üretimi 30.167 ton iken 2006 yılında 16.107 tona düşmüştür, bunun en büyük nedeni 2004 yılına göre 2005 yılı mısır alım fiyatlarında düşüş yaşanmasıdır. Bunun diğer önemli iki nedeni ise bir yıl önceden kalan firmaların stokları ve uluslararası firmaların üretimin yönünü üretim maliyetlerine ve firma risk stratejilerine göre diğer ülkelere yönlendirmesidir.

Kınık ilçesinin sahip olduğu toplam tarım arazisi 92.600 da'dır ve bunun yaklaşık 1.300 hektarda sözleşmeli mısır tohumluğu üretimi yapılmaktadır yani bölgedeki toplam tarım arazisininin yaklaşık %14'de tohumluk üretimi yapılmakta bu da bölgenin tohumluk üretimi için öneminin arttırmaktadır.

Araştırma bölgesinde elde edilen bulgulara göre toplam 52 adet işletmenin sahip olduğu arazi miktarı 2.727 da'dır. Bu arazinin 2233 dekarı mülk arazi 494 dekarı ise kiraya tutulan arazidir incelen işletmelerde ortakçılık yoktur. Tohumluk

mısır üretimi yapan 21-30 dekar arazi genişliğindeki işletme sayısı 21 adettir ve en büyük paya sahip arazi genişlik gurubudur. Bu işletmelerin eğitim ve yaş gurupları itibari ile bakıldığında ise en yoğun olduğu yaş gurubu % 50 oranla 50-59 yaş gurubudur. 40-49 yaş gurubundaki üreticiler toplam üreticilerin % 28,84 'ünü kapsamaktadır. 40'dan küçük yaş gurubu %13,46 iken , 60 'dan büyük yaş gurubu %7,69 oranla en az değerdedir. İşletmeler itibariyle bakıldığında sözleşmeli yetiştiricilik yapan işletmecilerin yaş guruplarının yüksek olduğu ve eğitim seviyelerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Bunun nedeni babanın çocukları ile birlikte yetiştiricilik yapması babanın çocuklarından ayrılmaması ve emekli kişilerden stopaj kesintisi alınmaması da etkili olmuştur.

Bölgede sözleşmeli üretim yapmanın üretici açısından bir takım faydaları olduğu belirlenmiştir, bunlar şu şekilde sıralanabilir; Üretimin yapılması için gerekli olan girdilerin firmalar tarafından sağlanması, bazı tarım alet ve makinelerin firmalar tarafından sağlanması, üreticiler tarafından özel mülkiyet olarak satın alınmak istenen gerekli bazı tarım alet ve makinelerin bedeli üreticiye destek amaçlı firmalar tarafından öncelikle karşılanıp bedeli yıl sonu ürün hak ediş ödemesinden kesilerek destek sağlanması, üretimin her aşamasında firma yetkilileri tarafından takip edilmesi ve uygulanması, üretimin yapılması için gerekli olan girdilerin sağlanması için avans yardımlarını yapılması.

Üreticilerin firmalardan birtakım beklentileri vardır. Araştırma bulgularına göre üreticilerin yaklaşık % 85'inin sermaye yardımı, % 95'inin peşin ödeme beklentisi vardır. % 90'lık kısmı ise ilaç ve gübre yardımlı beklentilerinin olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırma bulgularına göre bölgede yapılan tohumculuk faaliyeti diğer ürünlerin üretimine göre avantajlı olduğu belirlenmiştir. Ülkemiz açısından önemli bir döviz girdisi olabilecek bu üretim dalının avantajlı hale getirilebilmesi hem çiftçimiz hem de ülkemiz açısından önemlidir. İşte bu üretim dalının avantajlı hale gelebilmesi için yukarıda bahsedilen sonuç ve önerilerin devreye girmesi gerekmektedir.

Yaklaşık 35 milyar \$'lık büyük bir tohumculuk sektöründe çok küçük bir paya sahip olan ülkemizin bu pastadan alacağı payın artırılabilmesi için bu şekilde

çalışmaların ürün bazında yapılması faydalı olacağı düşünülmektedir. Araştırmacı araştırma bölgesini mısır bitkisi açısından ele almıştır. Ülkemiz bu üretim girdisinin eldesi için gerekli birçok şeye sahiptir. Bu pastadan daha fazla pay alabilmek için bu girdinin üretiminden elde edilen gelirle sağlanmasının yanında bu girdileri üreten ve satan konumunda da ülkemizi görmek zorundayız. Bunun için yerli firmalarımızın ve kamu kuruluşlarımızın kendilerine ait çeşitlere sahip olması gerekmektedir. Bunun sağlanması içinde ıslah konusunda yoğun çalışmaların hem kamu kuruluşları hem de özel yerli firmalar tarafından yapılması gerekmektedir. Bu nedenle tohumculuk sektörünün Ar-Ge ve Islah birimlerini geliştirmeleri ve ulusal firmalar ile rekabet edebilir konumda olmaları gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- ABAK, K., 2005. Türkiye II. Tohumculuk Kongresi Açılış Konuşması, Adana.
- ABAY, C.F., 1991. Türk Tarımında Uygulanan Tohumluk Politikası ve Sonuçlarının Manisa Yöresi Üreticileri Yönünden Değerlendirilmesi, Ege Üniversite, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- AKDENİZ, H., YILMAZ, İ., ANDIÇ, N., ZORER, Ş., 2004. Bazı Mısır Çeşitlerinde Verim ve Yem Değerleri Üzerine Bir Araştırma, Y.Y.Ü., Z.F. Tarım Bilimleri Dergisi, 14(1):47-51.
- ALTINDAL, D., AKGÜN, İ., 2007. Yeni Tohumculuk Yasası ve Türk Tarımına Etkileri, S.D.Ü., Z.F. Dergisi, 2(2): 27-35, Isparta.
- ANONİM, 2003. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü. Uluslararası Tohumculuk Sempozyumu.
- _____, 2004. Tarımsal Girdi ve Destekler. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, II.Tarım Şurası, VII.Komisyon, Ankara.
- _____, 2005. Kınık Valiliği İnternet Sitesi. <http://www.kinik.gov.tr> (Erişim:10.10.2005).
- _____, 2005a. Devlet Su İşleri İnternet sitesi. <http://www.dsi.gov.tr/bölge/dsi2/pasailicali/htm> (Erişim:10.09.2005).
- _____, 2005b. Tohumculuk Sektör Raporu. <http://www.cinetarim.com> (Erişim:10.15.2005).
- _____, 2005c. Kınık Belediyesi İnternet Sitesi. <http://www.kinik.bel.tr> (Erişim:10.15.2005).
- _____, 2009. Türkiye İstatistik Kurumu İnternet Sitesi. <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim:10.04.2009).
- _____, 2009a. Uluslararası Tohumculuk Birliği İnternet Sitesi. <http://www.worldseed.org> (Erişim: 01.06.2009).
- _____, 2009b. Sendika İnternet Sitesi. <http://www.sendika.org>. (Erişim: 07.09.2009).

- _____, 2009c. Tarımsal Üretim ve Geliştirme Müdürlüğü İnternet Sitesi. <http://www.tugem.gov.tr> (Erişim:14.06.2009).
- _____, 2009d. Türkiye Tohum Sektörü. TÜRK-TED Yayınları, Ankara.
- _____, 2009e. Haber 7 web sitesi. <http://www.haber.7com.tr> (Erişim:13. 02.2010).
- _____, 2009f. Tarım Dünyası İnternet Sitesi. <http://www.tarimdunyasi.net.tr> (Erişim 13.02.2010).
- _____, 2009g. İzmir Tarım İl Müdürlüğü İnternet Sitesi. <http://www.izmir-tarim.gov.tr> (Erişim:05. 08.2009).
- _____, 2009h. Tohumculuk Tescil ve Sertifikasyon Merkerzi Müdürlüğü İnternet Sitesi.<http://www.ttsm.gov.tr> (Erişim:14. 02.2010).
- ARIOĞLU, H., 2008. Mısır Üretiminin Türkiye Tarımı Açısından Önemi, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Adana.
- BALCI, E. Ö., 1993. Türkiye'de Bitkisel Tohumculuğun Genel ve Tarım İşletmeleri Düzeyindeki Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Tarım Ekonomisi, Ziraat Fakültesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- BİBER, Ç., TEKİN, K., 2006. Mısır Bitkisinin Bitki Su Tüketimi ve Kısıtlı Sulama Uygulamaları, OMÜ, Ziraat Fakültesi Dergisi, 21(1):140-146, Samsun.
- DİKER, Y., 1992. Adana ili Sözleşmeli Tarım Uygulamaları, Sorunlar ve Çözüm Yolları.Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- DPT, 2001. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu Tohumculuk, Alt Komisyon Raporu.
- _____, 2001a, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu, Tahıl ve Baklagiller, Alt Komisyon Raporu.
- EATON, C., W.Shepherd, A., 2001. Contract Farming Partnership for Growth. FAO 2001.
- ELÇİ, A., 2000. Türkiye'de Tohumculuğun Durumu ve Gelişimi, Türkiye Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi, 17-21 Ocak 2000. II.Cilt: 859-870.
- ERDAL, Ş., PAMUKÇU, M., EKİZ, H., SOYSAL, M., 2009. Bazı Silajlık Mısır Çeşit Adaylarının Silajlık Verim ve Kalite Özelliklerinin Belirlenmesi, A.Ü., Z.F Dergisi, 22(1), 75-81, Antalya.

- ERKUŞ, A., BÜLBÜL, M., KRAL, T., AÇIL, F., DEMİRCİ, R., 1995. Tarım Ekonomisi. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 5, Ankara.
- EVRENOSOĞLU, M., 2006. Silajlık Mısır Hasat Mekanizasyonu Sistemlerinin İşletmecilik Yönünden İncelenmesi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- KANDEMİR, A., BESLER, N., 1999. Tohumluk Sektörü. Türkiye Kalkınma Bankası, Sektörel Araştırmalar, Ankara.
- KEY, N., RUNSTEN, D., 1999. Contract Farming, Smallholders, and Rural Development in Latin America: The Organization of Agroprocessing Firms and the Scale of Outgrower Production. World Development, Volume 27, Issue 2, s. 381-401.
- KIRTOK, Y., 1998. Mısır Üretimi ve Kullanımı. Kocaoluk Basım ve Yayınevi, İstanbul.
- KIRAL, T., H. KASNAKOĞLU, 1999. Tarımsal Ürünler İçin Maliyet Hesaplama Metodolojisi ve Veritabanı Rehberi. Tarımsal Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü. Ankara, 297.
- KÜÇÜKYILMAZLAR, A., 2004. Tohumculuk, İstanbul Ticaret Odası Sektör Araştırması, İstanbul.
- MORRIS, M.L., 1998. Maize Seed Industries in Developing Countries, CIMMITY.
- ÖZALP, R., 2005. Ülkemizde Sebze Tohumculuğunun Genel Değerlendirmesi, Türkiye II. Tohumculuk Kongresi 9-11 Kasım, 15-23, Adana.
- PINGALI, P.L., 2001. CIMMYT 1999/2000 World Maize Facts and Trends. Meeting World Maize Needs: Technological Opportunities and Priorities for The Public Sector. CIMMITY.
- RUSTEN, E., KEY, N., 1996. Contract Farming in Developing Countries
- SHING, R.P., PAL, S., MORRIS, M.L., 1995. Maize Research, Development and Production İn India. Contribution of the Private and Public Sector. CIMMITY.
- TAŞDAN, K., 2005. Türkiye Mısır Piyasaları. Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Adana.

- TAN S., DELLAL İ., 2003. Kırmızı Et Üretim ve Tüketim Açığını Kapatmak için Alternatif Bir Yaklaşım: Hindi Üretimi ve Sözleşmeli Yetiştiricilik Modeli, TEAE Yayınları, Ankara.
- TAN S, 2003. Sözleşmeli Yetiştiricilik Modeli, TEAE Yayınları, Ankara.
- TUNCER, H.O., 1990. Tohumculuk Sanayi Gelişimi. Türkiye Sanayi Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği. TOOBB Yayın No:159, Ankara.
- USAL, G., 1996. Adana İlinde Bitkisel Tohum Üretimi Yapan Firmaların Üretim Dağıtım Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri, Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- VARTANLI, S., 2006. Ankara Koşullarında Hibrit Mısır Çeşitlerinin Verim ve Kalite Özelliklerinin Belirlenmesi, Ankara Üniv., Fen Bilimleri Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- YÜCER, A., BAYANER A., POLAT, S., 2006. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ortak Piyasa Düzenleri Alt Çalışma Grup Raporları, Cilt 3, Ankara.
- WARNING M., NICELI K., 2001. Social Performance and Distributional Consequences of Contract Farming, AERS/ABD.

ÖZGEÇMİŞ

15.08.1980 Adana'da doğdu. İlk ve orta öğrenimimi Adana da tamamladı. 1996 yılında Adana Çağrıbey Lisesini bitirdi. 1998 yılında yükseköğrenime başladığım Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi bölümünden 2002 yılında mezun oldu. Evli ve 1,5 yaşında bir erkek çocuk sahibi. 2005 yılında Uluslararası bir şirketin Türkiye Mısır Üretim Koordinatörü asistanı olarak İzmir ili Kınık ilçesinde tohumculuk sektöründe iş hayatına başladı. Şu an tohumculuk sektöründe Türkiye de önemli bir yere sahip olan yerli bir firmanın bitki ıslahçısı olarak iş hayatını sürdürmektedir.

EKLER

EK-1-ÇALIŞMADA KULLANILAN ANKET UYGULAMASI.

Ç.Ü.ZİRAAT FAKÜLTESİ TARIM EKONOMİSİ BÖLÜMÜ
“İZMİR İLİ KINIK İLÇESİNDE SÖZLEŞMELİ TOHUMLUK MISIR
ÜRETİMİNİN MEVCUT DURUMU VE EKONOMİK ANALİZİ”

A. ANKET BİLGİLERİ

İl:	İlçe:	Köy:
Anket no:	Tarih:	Anketör:

B. İŞLETMECİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

1. İşletmecinin yaşı	:.....	Tel:
2. İşletmecinin eğitim durumu	:.....	
3. Toplam aile üye sayısı	:.....	
4. Kaç yıldan beri tarımla uğraşıyorsunuz?	:.....	
5. Kaç yıldır tohumluk mısır üretimi yapıyor	:.....	
6. İşletmede ikinci ürün tarımı yapılıyor mu ?	() Hayır	() Evet ise nedir:.....
7. Tarım dışı iş yapıyor mu ?	() Hayır	() Evet ise nedir:.....

8. Arazi Durumu

Parsel No	Yetiştirilen Ürün	Alanı (da)	Tasarruf Şekli (*)	Kira ise Ücreti (TL/da)	Sulama Durumu (S, K)	1 da Arazinin Çıplak Değeri (TL)	Arazi Islahı (TL)	Verim (kg/da)

(*) Mülk-1, Kira-2, Ortak-3

Ortak ise Ortakçılık Koşulları:.....

Parsel Sayısı:Adet

C. TOHURLUK MISIR ÜRETİM TEKNİĞİ VE GİRDİ KULLANIMI İLE İLGİLİ BİLGİLER

9. Toprak Hazırlığı ve Ekim

Ürün	Yapılan İşlem	Kaç kez yapıl.	Tarih	Ne ile yapıldığı	Alet-mak. Mülki.	Alet-mak.kull. (saat)	Yakıt Masrafı (TL)	Kira ise Bedeli (TL)	İşgücü kullanımı		
									Aile		Yabancı
									Saat	Saat	TL

10. Tohumluk

Ürün	Tohum Çeşidi	Temin Yeri	Temin Şekli*	Tohum Miktarı (Kg/da)	Fiyatı (TL/Kg)

*Peşin, Vadeli

11. Gübreleme

Ürün	Uyg. Zamanı	Gübre Çeşidi	Miktar (kg/da)	Fiyat (TL/kg)	Kull. Ekipman	Temin Şekli	Makine Çekigücü (Saat)	Mak. Kirası (TL)	İşçilik		
									Aile		Yabancı
									(Saat)	(Saat)	(TL)

12. İlaçlama

Ürün	Amacı*	Adı	Uygul. Sayısı	Zamanı (Ay)	Makine Çekigücü (Saat)	Toplam İlaç Masrafı (TL)	Kull. Ekipman	Mak. Kirası (TL)	İşçilik		
									Aile		Yabancı
									(Saat)	(Saat)	(TL)

* Zararlı, Hastalık, Zararlı ot mücadelesi

13. Sulama

Ürün	Sulama Sayısı	Sulama Şekli	Zamanı (tarihi)	Makina Kirası (TL)	Sulama Masrafları						
					Akaryakıt Masrafı (TL)	Elektrik Masrafı (TL)	Su Ücreti (TL)	İşçilik			
								Aile		Yabancı	
								(Saat)	(Saat)	(TL)	

14. Bakım İşleri*

Ürün	Yapılan İşlem	Ne ile yapıldığı	Zamanı (tarihi)	Makine Kirası (TL)	Makine Çekigücü (Saat)	İşgücü Kullanımı		
						Aile		Yabancı
						(Saat)	(Saat)	(TL)

*Çapa: seyreltme, boğaz doldurma, ot yolma,vb.

Toprak Hazırlığı, Ekim ve İşgücü Ücretleri (TL/da) ve (TL/gün)

Derin Sürme.....	TL/da	Erkek İşçi Yevmiyesi.....	TL/gün.
Kültivatör ve Diskharrow.....	TL/da	Kadın İşçi Yevmiyesi.....	TL/gün.
Karık Açma.....	TL/da	Sulu Arazi Değeri.....	TL/da.
Tapan.....	TL/da	Kuru Arazi Değeri.....	TL/da
Mibzer.....	TL/da	İlaçlama İçin Traktör Ücreti	TL/da
Taşıma İçin Traktör Ücreti.....	TL/gün	Makine/Hasat Kirası.....	TL/da
Sulama Ücreti.....	TL/da	Diğer (Belirtilecek).....	

15. Hasat ve Harman

Ürün	Ürün ve Yan Ürün	Ne ile Yapıldığı	Hasat Tarihi	Makine kullanımı		Makine Kirası (TL/da)	İşgücü Kullanımı			Avluya Taşıma		
				Saat	Ödenen		Aile (Saat)	Yabancı (Saat)	(TL)	Kamyon - Trak. Kir. (TL)	İşçilik (Saat)	İşçilik (TL)

16. Hasat kararını verirken neleri dikkate alıyorsunuz?

.....
.....
.....

17.Genel Masraflar *

Yapılan Masraf	Tutarı (TL)	Açıklamalar

*: Başka yerde gösterilmeyen masraflar (Bekçilik, Arazi Vergisi, Sigorta v.b.)

D. TOHUMLUK MISIR ÜRETİMİNİN İŞLETMEYE FAYDASI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Not:18,19 ve 20 nolu sorularda birden fazla seçenek cevaplandırılabilir.

18.İşletmenin sözleşmeli Üretim Yapma Nedenleri.

- a)Satış Garantisi
- b)Daha Fazla Gelir Elde etmek
- c)Firmadan Teknik Yardım Almak
- d)Üretimin devamı İçin Maddi Yardım Almak

19.İşletmenin Firmadan Aldıkları Yardımlar.

- a)Teknik Bilgi
- b)Alet Makine Yardımı
- c) İşgücü Yardımı
- d)Avans Ödenmesi

20.İşletmenin Firmalardan Beklentileri.

- a)Teknik Bilgi Almak
- b)İlaç Ve Gübre Yardımı Almak
- c)Alet ve Makine Yardımı Almak
- d)İşgücü Yardımı Almak
- e) Sermaye Yardımı Almak
- g)Peşin Ödeme Yapılması

EK-2-ÜLKELER İTİBARI İLE TOHURLUK İHRACATI PARASAL DEĞERİ 2007 (milyon \$)

Ülkeler	Tarla Bitkileri Tohumları	Açık Tarla Sebze Tohumları	Toplam
Hollanda	186	854	1040
Usa	650	369	1019
Fransa	698	216	914
Almanya	442	41	483
Kanada	265	82	347
Danimarka	281	44	325
Şili	124	80	204
Macaristan	186	10	196
İtalya	114	70	184
Meksika	162	9	171
Belçika	139	3	142
Arjantin	97	21	118
Avusturya	102	3	105
Japonya	30	71	101
İspanya	54	35	89
Çin	41	47	88
Avusturalya	66	13	79
İngiltere	44	28	72
İsrail	9	62	71
Brezilya	45	8	53
Polonya	46	2	48
Güney Afrika	40	8	48
Yeni Zelanda	27	17	44
Çek Cumhuriyeti	38	4	42
Türkiye	29	8	37
Romanya	31	0	31
İsveç	24	5	29
Slovakya	29	0	29
Tayland	2	25	27
İsviçre	22	2	24
Hindistan	12	10	22
Kore	2	18	20
Güatemala	8	6	14
Tayvan	3	11	14
Litvanya	12	1	13
Peru	4	8	12
Bulgaristan	10	0	10
Slovenya	8	2	10
Rusya	7	2	9
Kostarika	2	7	9
Yunanistan	8	1	9

Portekiz	4	4	8
İrlanda	8	0	8
Ukrayna	8	0	8
Kazakistan	7	0	7
Sırbistan	6	1	7
Tanzanya	1	6	7
Moldavya	6	0	6
Vietnam	1	4	5
Hırvatistan	5	0	5
Pakistan	2	3	5
Kenya	4	0	4
Lüksemburg	4	0	4
Kolombiya	3	0	3
Uruguay	3	0	3
Fas	1	2	3
Mısır	2	0	2
Bolivya	2	0	2
Endonezya	2	0	2
Estonya	1	1	2
Malta	0	2	2
Latviya	1	0	1
Belarus	0	1	1
Venezuela	1	0	1
Toplam	4.171	2.227	6.398

Kaynak: Anonim, 2009

EK-3-ÜLKELER İTİBARI İLE TOHURLUK İTHALATI PARASAL DEĞERİ 2007 (milyon \$)

Ülkeler	Tarla Bitkileri Tohumları	Açık Tarla Sebze Tohumları	Toplam
Usa	461	211	672
Fransa	331	91	422
Meksika	258	156	414
Hollanda	182	199	381
Almanya	304	64	368
İtalya	197	130	327
İspanya	121	171	292
Kanada	181	56	237
Ukrayna	204	31	235
İngiltere	133	65	198
Rusya	157	33	190
Belçika	125	27	152
Japonya	79	62	141
Polonya	98	41	139
Çin	63	53	116
Macaristan	92	17	109
Avusturya	76	15	91
Yunanistan	65	21	86
Romanya	64	11	75
Güney Afrika	9	66	75
Türkiye	31	42	73
Danimarka	52	14	66
Brezilya	39	19	58
Sudi Arabistan	44	14	58
İsviçre	44	13	57
Çek cumhuriyeti	51	5	56
Arjantin	42	10	52
Portekiz	30	21	51
Bulgaristan	44	6	50
Avusturalya	29	17	46
İsveç	31	10	41
Kore	14	26	40
Slovakya	36	4	40
Yeni Zelandada	12	24	36
Fas	20	15	35
Şili	23	12	35
Mısır	12	21	33
İran	17	14	31
Hindistan	11	18	29
Belarus	24	5	29
Slovenya	21	4	25

Venezuela	14	10	24
Litvanya	20	3	23
Hırvatistan	17	6	23
Sırbistan	17	5	22
İrlanda	21	0	21
Uruguay	18	3	21
İsrail	9	12	21
Pakistan	10	11	21
Tunus	14	6	20
Finlandiya	12	8	20
Vietnam	15	2	17
Cezayir	4	13	17
Honkong	4	13	17
Tayvan	4	11	15
Kolombiya	11	4	15
Suriye	8	6	14
Tayland	1	12	13
Ürdün	4	7	11
Norveç	6	5	11
Kenya	7	4	11
Paraguay	11	0	11
Güatemala	6	4	10
Peru	7	3	10
Birleşik Arap Em.	7	3	10
Latviya	8	1	9
Ekvator	6	3	9
Moldavya	8	1	9
Bosna	6	2	8
Filipin	5	3	8
Yemen	2	6	8
Kostarika	3	4	7
Lübnan	4	3	7
Angola	2	5	7
Tanzanya	2	5	7
Bolivya	6	0	6
Lüksemburg	6	0	6
Panama	5	1	6
Özbekistan	2	4	6
Zimbabve	5	1	6
Kazakistan	3	3	6
Irak	3	3	6
Estonya	5	1	6
Senegal	2	3	5
Küba	5	0	5

Libya	0	5	5
Makedonya	2	3	5
Malezya	0	5	5
Arnavutluk	3	1	4
Burkina Faso	1	2	3
Etopya	0	3	3
Kıbrıs	1	2	3
Kuveyt	0	2	2
Dominik Cum.	0	2	2
Azerbeycan	1	1	2
Sudan	2	0	2
Malta	1	0	1
Kameron	1	0	1
İzlanda	1	0	1
Kırgızistan	0	1	1
Nijerya	0	1	1
Oman	0	1	1
Toplam	4.174	2.063	6.238

Kaynak: Anonim, 2009

EK-4-5553 SAYILI TOHUMCULUK KANUNU.

8 Kasım 2006 SALI

Resmî Gazete

Sayı : 26340

KANUN

TOHUMCULUK KANUNU

Kanun No. 5553

Kabul Tarihi : 31/10/2006

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – Bu Kanunun amacı; bitkisel üretimde verim ve kaliteyi yükseltmek, tohumluklara kalite güvencesi sağlamak, tohumluk üretim ve ticareti ile ilgili düzenlemeleri yapmak ve tohumculuk sektörünün yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi için gerekli olan düzenlemeleri gerçekleştirmektir.

Kapsam

MADDE 2 – Bu Kanun; tarla bitkileri, bağ-bahçe bitkileri, orman bitki türleri ve diğer bitki türleri çoğaltım materyaline ait çeşitlerin ve genetik kaynakların kayıt altına alınması, tohumlukların üretimi, sertifikasyonu, ticareti, piyasa denetimi ve kurumsal yapılanmalar ile ilgili düzenlemeleri kapsar.

Tanımlar

MADDE 3 – Bu Kanunda geçen;

a) Alt birlik: Faaliyet konularına göre bitki ıslahçıları, tohum sanayicileri ve üreticileri, fide üreticileri, fidan üreticileri, tohum yetiştiricileri, tohum dağıtıcıları, süs bitkileri üreticileri ve tohumculukla ilgili konularda işgal eden gerçek veya tüzel kişiler tarafından oluşturulan, tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşunu,

b) Araştırma kuruluşu: Bitki çeşitlerinin ıslahı veya bulunması ve geliştirilmesi ile ilgili faaliyet gösteren, nitelikleri ve çalışma usul ve esasları Bakanlıkça belirlenen kamu kurum ve kuruluşlarını veya özel kuruluşları,

c) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,

d) Birlik: Türkiye Tohumcular Birliğini,

e) Çeşit: Bir veya birden fazla genotipin birleşmesinden ortaya çıkan ve kendine has özelliklerle tanımlanan, sözü edilen özelliklerden en az biriyle diğer herhangi bir bitki grubundan ayrılan, değişimsiz çoğaltılmaya uygunluğu bakımından bir bütün olan, botanik taksonomi içinde yer alan genetik yapıyı,

f) Çeşit listesi: Kayıt altına alınan ve ticareti yapılan çeşitlerin yayımlandığı listeyi,

g) Durulmuşluk: Çeşidin, tekrarlanan üretimlerden sonra veya belirli çoğaltım dönemleri sonunda ilgili özellikleri değişimsiz aynı kalmasını,

h) Farklılık: Bir çeşidin, müracaatının yapıldığı tarihte herkesçe bilinen çeşitlerden, tescile esas özelliklerden, en az bir tanesi bakımından farklılık göstermesini,

i) Genetik kaynak: Bitki ıslahçıları ve bilim adamlarının ihtiyacı olan genlerin sağlandığı, bitki yapılarında genetik farklılık ve farklı özellikler içeren potansiyel populasyon, bir ülkede veya bir bölgede doğal olarak bulunan bitkilerin yabanî türleri ve bunların geçiş formları, yerel çeşitler, özel amaçlarla geliştirilmiş çeşitler ve bazı önemli karakterlere sahip ıslah materyallerini,

j) Islah: Elde bulunan çeşitlerin korunmasını ve devamlılığını sağlama, bunların üzerinde çalışarak özelliklerini daha da iyileştirme, genetik kaynak ve stoklardan yararlanarak çeşit veya çeşitler elde etme amacıyla yapılan çalışmaları,

k) Islahçı: Bir çeşidi ıslah eden ya da bulan ve geliştiren gerçek veya tüzel kişileri,

l) Kütük: Bu Kanun kapsamında kayıt altına alınan çeşitlerin ve genetik kaynaklar kapsamına giren materyallerin kayıtlı olduğu sicilleri,

m) Özel üretim alanları: Tohumluk üretimi yapılması amacıyla, sınırları Bakanlık tarafından belirlenen alanları,

n) Standart tohumluk: Kayıt altına alınan çeşitlere ait ve Bakanlık tarafından belirlenen bitki türlerinde, sadece laboratuvar kontrolleriyle ticarete arz edilen tohum veya çoğaltım materyalini,

o) Tavsiye listesi: Kayıt altına alınan çeşitlerin, yetiştirilmelerinin uygun olduğu bölgelerin belirlendiği listeyi,

p) Tescil: Yurt içinde veya yurt dışında ıslah edilen veya bulunan ve geliştirilen bitki çeşitlerinin farklı, yeknesak ve durulmuş olduğunun ve/veya biyolojik ve teknolojik özellikleri ile hastalık ve zararlılara dayanıklılığının ve tarımsal değerlerinin tespit edilerek kütüğe kaydedilmesini,

q) Tohumculuk sektörü: Bitki çeşitlerini ıslah eden, tohumlukları üreten, yetiştiren, işleyen, satan, dağıtan, satışa veya dağıtım arz eden, ithal veya ihraç eden ya da tohumculuk ile ilgili diğer faaliyetlerde bulunan kamu kurum ve kuruluşları veya özel kuruluşlar ile bu kuruluşların oluşturduğu birlik veya derneklerden müteşekkil yapıyı,

- r) Tohumluk: Bitkilerin çoğaltımı için kullanılan tohum, yumru, fide, fidan, çelik gibi generatif ve vegetatif bitki kısımlarını,
- s) Tohumluk kontrolörü: Tohumluk sertifikasyonuna ilişkin kontrolleri yapan, numune alan ve piyasa denetimlerini yaparak bu konularda belge düzenleyen kamu görevlilerini veya özel kişileri,
- t) Tohumluk kontrolü: Fiziksel ve biyolojik durumları tespit edilen tohumlukların, standartlara uygunluğunun kontrol edilmesini,
- u) Tohumluk sertifikasyonu: Tohumlukların tarla ve laboratuvar kontrolleri sonucunda genetik, fiziksel, biyolojik ve sağlıkla ilgili değerlerinin standartlara uygunluğunun tespit edilmesi ve bunun belgelendirilmesi işlemini,
- ü) Tohumluk sınıfı: Tohumlukların üretilmesinde takip edilen döl sırası veya generasyonunu,
- v) Tohumluk standardı: Tohumluğun fiziksel ve biyolojik niteliklerini belirleyen kalite ölçülerini,
- y) Üretim izni: Yurt içinde veya yurt dışında ıslah edilen veya bulunan ve geliştirilen bitki çeşitlerinin biyolojik ve teknolojik özellikleri ile hastalık ve zararlılara dayanıklılığının ve tarımsal özelliklerinin tespit edilerek, çeşit tescil edilinceye kadar verilen süreli izni,
- z) Yeknesaklık: Çeşidin çoğaltımı esnasında, çoğaltma metoduna bağlı olarak beklenen varyasyonun dışındaki diğer özellikler yönünden bir örneklik göstermesini veya yeterince homojen olmasını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Tohumlukların Kaydı, Üretimi, Sertifikasyonu, Ticareti ve Piyasa Denetimi

Kayıt altına alma

MADDE 4 – Bitki çeşitlerinin tescili, üretim izni ve standart tohumluk çeşit kaydı ile genetik kaynakların kütüğe kaydedilmesi Bakanlık tarafından yapılır.

Islah edilmiş çeşitler farklılık, yeknesaklık ve durmuşluk ve/veya biyolojik, teknolojik özellikleri ile tarımsal değerleri belirlenmek suretiyle; genetik kaynaklar ise morfolojik ve/veya moleküler karakterizasyonu yapılarak kayıt altına alınır. Süs bitkileri ile çiçek tohumlarında kayıt şartı aranmaz.

Tarımsal bitki türlerine ait çeşitlerin; kayıt altına alınması, kütükte kalış süresi, kayıt altına alınmanın yenilenmesi, kütükten silinmesi, devamlılığın sağlanması, katalog oluşturulması ile ilgili hususlar yönetmelikle belirlenir.

Ayrıca tescil, üretim izni ve standart tohumluk çeşit kaydı ile ilgili usul ve esaslar bitki gruplarına göre yönetmelikle düzenlenir.

Tohumluk üretimi

MADDE 5 – Bakanlık tarafından, bitkisel ve tarımsal özellikleri belirlenerek sadece kayıt altına alınan çeşitlere ait tohumlukların üretimine izin verilir.

Tohumlukların yetiştirileceği özel üretim alanlarının özellikleri ile sınırları içerisinde tohumluk üretimi yapan ve bitkisel ürün yetiştiren gerçek veya tüzel kişilerin uyması gereken hususlar yönetmelikle belirlenir.

Özel üretim alanlarının sınırları içerisinde, Bakanlıkça izin verilmeyen tohumluk veya bitkisel ürün yetiştirilemez.

Tohumculuk sektörü, yurt içinde yatırım yapmak kaydıyla, Avrupa Birliği standartlarında ve uluslararası rekabete uygun bir şekilde gelişmesi amacıyla Bakanlıkça belirlenecek teşvik ve desteklerden yararlandırılır. Destekleme usul ve esasları, Bakanlık tarafından çıkarılacak tebliğ ile düzenlenir.

Tohumluk sertifikasyonu

MADDE 6 – Yurt içinde üretilen, 4 üncü maddeye göre tescil edilen veya üretim izni verilen çeşitlerden, tohumluk sınıflarına göre yetiştirilen ve üretilen tohumluklar, sertifikasyon işlemine tâbi tutulur.

Tarla ve laboratuvar kontrolleri yapılarak, tohumluk standartlarına uygun olarak sertifikalandırılan tohumluklar, usulüne göre ambalajlanarak etiketlenir.

Tohumluk sertifikasyonu esasları ile ambalajlama ve etiketlemede uyulacak hususlar, bitki gruplarına göre yönetmelikle belirlenir.

Tohumluk ticareti

MADDE 7 – Yurt içinde sadece kayıt altına alınmış çeşitlere ait tohumlukların ticaretine izin verilir.

Bu tohumluklar, Bakanlık tarafından belirlenmiş nitelik ve standartlara uygun, sertifikalı veya kütüğe kaydedilmek üzere kabul edilmiş veya standart tohumluk olarak ambalajlı ve etiketli olarak ticarete arz edilir.

Tohumlukların ithal edilmesi ve ihracı Bakanlığın iznine tâbidir. İthal edilecek tohumluklarda yurt içi standartlara uygun olma şartı aranır. Tohumluk ithalatı ve ihracatına ilişkin usul ve esaslar, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenir.

Piyasa denetimi

MADDE 8 – Tohumlukları yetiştiren, işleyen ve satışa hazırlayan, dağıtan ve satan gerçek veya tüzel kişiler, Bakanlık tarafından yetkilendirilir ve denetlenir. Yetkilendirme ve denetim ile ilgili usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Ticarete arz edilen tohumlukların standartlara uygunluğu ile etiket ve ambalaj bilgilerinin doğruluğu Bakanlıkça denetlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Ücret, İlân, Tazminat ve Ceza Hükümleri

Ücret

MADDE 9 – Sunulan hizmetler ile onaylanan ve düzenlenen belgeler karşılığında, aşağıda belirtilen ücretler alınır:

- a) Başvuru inceleme ücreti.
- b) Tescil ücreti.
- c) Üretim izni ücreti.
- d) Standart tohumluk kayıt ücreti.
- e) Genetik kaynaklar kayıt ücreti.
- f) Sertifikasyon hizmetleri ücreti:
 1. Tarla kontrolleri ücreti.
 2. Laboratuvar kontrolleri ücreti.
 3. Belgelendirme ücreti.
 4. Etiket ücreti.
- g) Yayın ücretleri.
- h) Diğer ücretler.

Bu ücretler, her yıl ocak ayında Bakanlık tarafından belirlenerek ilân edilir. Ücretler ile ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

İlân

MADDE 10 – 4 üncü madde hükümlerine göre kayıt altına alınan çeşitler ile tavsiye listesinde yer alan çeşitler, Bakanlıkça süreli olarak çıkarılacak bültende ilân edilir.

Bültende; kütükten silinen veya tavsiye listesinden çıkarılan çeşitler ile tohumculukla ilgili düzenlemeler hakkındaki bilgiler yayımlanır. Bültende ayrıca yer alacak hususlar, Bakanlık tarafından belirlenir.

Tazminat

MADDE 11 – Fiillerinin ayrıca suç sayılma hâli saklı kalmak üzere, zarara neden olan kusurlu tohumluğu üreten, satan, dağıtan, ithal eden veya başka şekilde piyasaya süren gerçek veya tüzel kişiler, meydana gelen zararı müteselsilen tazmin etmekle yükümlüdür. Bunlar zararı, kusurları oranında birbirlerine rücu edebilirler.

Dava, zarara uğrayanın zarara uğradığının tespit edilmesinden itibaren altı ay içinde, her hâlde zararın meydana gelmesinden itibaren iki yıl içinde açılabilir.

Ceza hükümleri

MADDE 12 – 4 üncü madde gereğince kayıt altına alınan çeşitlere ait tohumlukları;

- a) Sertifikasyon işlemine tâbi tutulmadan ve standart tohumluk şartlarına uygun olarak kontrol edilip tohumluk analiz raporu alınmadan,
- b) Bakanlıkça belirlenmiş asgarî tohumluk standardının altına düşürülmüş olarak veya taşıyış edilerek,
- c) Yönetmeliğe uygun şekilde ambalajlamadan veya etiketlemeden ya da taklit ambalajlar veya taklit etiketlerle isim ve marka taklidi yaparak veya isim ve marka dışında da olsa iltibasa mahal verecek şekilde ibareler kullanarak,
- d) Yönetmeliğine uygun hazırlandığı ve ilaçlandığı bilindiği halde, amacı dışında yemlik veya yemeklik olarak,
- e) Sertifika işlemine tâbi tutulmadığı veya kontrol edilmediği hâlde, sertifikalandırılmış veya kontrol edilmiş gibi göstererek,
- f) Çeşidin kayıt altına alınmasında belirlenen niteliklere uygun olmayacak şekilde yanıltıcı tanıtım ve reklam yaparak,

Satanlar, dağıtanlar, satışa ve dağıtımına arz edenler veya şahsî ihtiyacından fazlasını ticarete konu olacak kadar elinde bulunduranlara onbin Yeni Türk Lirası idarî para cezası verilir. Fiilin tekrarı halinde beş yıl süreyle faaliyetten men edilir. Bu tohumluklara Bakanlık tarafından el konulur ve bu tohumlukların müsadere sine sulh ceza mahkemesince karar verilir. Müsadere edilen tohumlukların imha edilmesine karar verildiği takdirde, imha işlemi masrafları bu fiilleri işleyenlere ait olmak üzere, Bakanlık tarafından gerçekleştirilir.

Bakanlıktan yetki almadan tohumluk yetiştiren, işleyen, satışa hazırlayan, dağıtan veya satan kişi veya kuruluşlara, onbin Yeni Türk Lirası idarî para cezası verilir. Fiilin tekrarı halinde para cezası iki kat olarak uygulanır. Bu tohumluklara Bakanlık tarafından el konulur ve bu tohumlukların müsadere sine sulh ceza mahkemesince karar verilir. Müsadere edilen tohumlukların imha edilmesine karar verildiği takdirde, imha işlemi masrafları bu fiilleri işleyenlere ait olmak üzere, Bakanlık tarafından gerçekleştirilir.

Bakanlıkça gerekli izni verilmeyen ve kontrolleri yapılmayan tohumlukları, ithal ve ihraç edenler ile ithal ve ihraç işlemlerinde gerçeğe aykırı bilgi ve belge verenler veya belgeler üzerinde tahrifat yaptıkları tespit edilenlere, yirmibeşbin Yeni Türk Lirası idarî para cezası verilir. Fiilin tekrarı halinde beş yıl süreyle faaliyetten men edilir. Bu tohumluklara Bakanlık tarafından el konulur ve bu tohumlukların müsadere sine sulh ceza mahkemesince karar verilir. Müsadere edilen tohumlukların imha edilmesine karar verildiği takdirde, imha işlemi masrafları bu fiilleri işleyenlere ait olmak üzere, Bakanlık tarafından gerçekleştirilir.

Bakanlıkça belirlenen tohumluk özel üretim alanları sınırları içerisinde kurallara uymadan tohumluk veya bitkisel ürün yetiştiren kişilere üçbin Yeni Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu ekilişler, masrafları üretimi yapanlara ait olmak üzere, Bakanlıkça söktürülür ve gerektiğinde imha edilir.

Bu maddede belirtilen idarî para cezaları, o yerin en büyük mülkî amiri tarafından verilir. Verilen idarî para cezalarına dair kararlar ilgililere, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilir. Bu cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren en geç yedi gün içinde yetkili idare mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz, idarece verilen cezanın yerine getirilmesini durdurmaz. İtiraz üzerine verilen karar kesindir. İtiraz, zaruret görülmeyen hâllerde evrak üzerinde inceleme yapılarak en kısa sürede sonuçlandırılır. Bu Kanuna göre verilen idarî para cezaları, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

Hükümün ilâm

MADDE 13 – Tohumlukların müsadereesine ilişkin dava sonucunda haklı çıkan tarafın menfaatinin veya haklı bir sebebin bulunması hâlinde, masrafları karşı tarafa ait olmak üzere, kesinleşmiş kararın günlük gazete veya benzeri vasıtalarla tamamen veya özet olarak ilân edilmesini talep etme hakkı vardır. İlânın şekli ve kapsamı ile ceza veya tazminat bedeli ile orantılı olarak tayin edilecek ilân bedeli kararda belirlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **İstisna ve Yetki Devri**

İstisna

MADDE 14 – İhracat amacıyla ithal edilip üretilen bitkisel ürün veya tohumluklarda kayıt altına alınma şartı aranmaz. Bu madde kapsamındaki bitkisel ürünlerin ticareti Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara göre düzenlenir. Ayrıca, ticarete konu olmamak ve şahsî ihtiyaç miktarı ile sınırlı kalmak kaydıyla, çiftçiler arasında yapılacak tohumluk mübadeleleri ile deneme ve denetim amacıyla kullanılan ve miktarları Bakanlıkça belirlenen tohumluklar, bu Kanun hükümlerinden müstesnadır.

Yetki devri

MADDE 15 – Bakanlık, gerekli gördüğü hâllerde, 5 inci, 6 ncı, 7 nci ve 8 inci maddelerde belirtilen yetkilerini, kısmen veya tamamen Birliğe, kamu kurum ve kuruluşlarına, özel hukuk tüzel kişilerine veya üniversitelere; şartları belirlenmek kaydıyla, süreli veya süresiz olarak devredebilir.

Yetkiyi alanın, belirlenen şartlara uymaması hâlinde, devredilen yetkiler Bakanlıkça geri alınır. Yetki devredilen kişilerin, kastî olarak resmî kontrollerdeki kuralları ihlâl ettiği belirlendiğinde, ilgili tohumlukların belirlenen standartları karşıladığı durumlar haricinde, bunların düzenledikleri sertifikalar hükümsüz kılınır.

Belirli bir süreyle devredilen yetkiler süre bitiminde Bakanlıkça geri alınabilir veya belirlenen şartlarla yeniden devredilebilir.

Yetki devrinin şartları, yetki devredilecek Birlik, kamu kurum ve kuruluşları, özel hukuk tüzel kişileri ve üniversitelerle ilgili teknik ve fizikî şartlara ilişkin usul ve esaslar ile yetki devrinin geri alınmasında uygulanacak hususlar yönetmelikle belirlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Alt Birlikler ve Türkiye Tohumcular Birliği

Alt birliklerin kuruluşu

MADDE 16 – Alt birlikler, tohumculuk sektörünün geliştirilmesi ile sektörde faaliyet gösteren gerçek veya tüzel kişiler arasında meslekî dayanışma sağlayarak meslekî faaliyetleri kolaylaştırmak, tohumculuk faaliyetinde bulunanların ekonomik ve sosyal haklarının korunmasını sağlamak ve mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla bitki ıslahçıları, tohum sanayicileri ve üreticileri, fide üreticileri, fidan üreticileri, tohum yetiştiricileri, tohum dağıtıcıları, süs bitkileri üreticileri ve tohumculukla ilgili diğer konularla iştigal eden en az yedi gerçek veya tüzel kişi tarafından faaliyet konularına göre kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır.

Alt birlik, kuruluş ve çalışma esaslarını belirleyen tüzük ile Bakanlığa başvurur. Tüzükte ve kurucuların hukukî durumlarında mevzuata aykırılık ve noksanlık yoksa, alt birliğin kuruluşu Bakanlıkça onaylanır ve durum alt birliğe en geç onbeş gün içinde bildirilir. Alt birlik tüzüğü, alt birliğe yapılan yazılı bildirimden sonra onbeş gün içinde yerel bir gazetede ilân edilir. Alt birlik, tüzüğünün ilân edildiği günü izleyen üç ay içerisinde, ilk genel kurulunu toplamak ve organlarını oluşturmak zorundadır. Tüzük değişikliği kuruluş işlemlerine tâbidir.

Kuruluş bildirisinde, birlik tüzüğünde ve kurucuların hukukî durumlarında mevzuata aykırılık veya noksanlık tespit edildiği takdirde, bunların giderilmesi geçici yönetim kurulundan yazı ile istenir. Bu yazının tebliğinden itibaren otuz gün içinde belirtilen noksanlıklar tamamlanmaz veya mevzuata aykırılık giderilmez ise Bakanlığın ihbarı üzerine Cumhuriyet Savcılığı, birliğin feshi için yetkili mahkemeye başvurur. Cumhuriyet Savcılığı birliğin faaliyetlerinin durdurulmasını da isteyebilir.

Aynı konuda faaliyet gösteren birden fazla alt birlik kurulamaz. Tohumculukla iştigal eden gerçek veya tüzel kişiler faaliyet konularına göre birden fazla alt birliğe üye olabilirler; ancak, aynı anda birden fazla yönetim kurulunda görev alamazlar. Alt birliklerin faaliyet konuları ile ilgili çalışma merkezleri Bakanlıkça tespit edilir.

Üyelik

MADDE 17 – Tohumculukla ilgili faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler, faaliyet konuları ile ilgili alt birliğe üye olmak zorundadır. Üyelik ile ilgili usul ve esaslar alt birliğin tüzüğünde belirlenir.

Gerçek veya tüzel kişi alt birlik üyeleri, alt birliğe giriş sırasında giriş aidatı ve her yıl için yıllık aidat ödemekle yükümlüdür. Giriş aidatı ile yıllık aidat, onaltı yaşından büyükler için uygulanan aylık asgarî ücretin brüt tutarının yüzde onundan az, dört katından fazla olamaz. Giriş aidatının alındığı yıl için ayrıca yıllık aidat alınmaz. Süresinde ödenmeyen aidatlar alt birlikçe kanunî faizi ile tahsil edilir.

Alt birliğin görevleri

MADDE 18 – Alt birliğin görevleri şunlardır:

- a) Üyeleri arasında iletişim ve dayanışma sağlamak.
- b) Üyelerinin ve tohumculuk sektöründe faaliyet gösteren kişilerin, meslekî bilgi ve görgülerini geliştirmek üzere konferans, panel, kurs, seminer ve benzeri eğitim faaliyetlerinde bulunmak, kitap ve süreli yayınlar hazırlamak veya hazırlatmak.
- c) Faaliyet gösterdikleri tohumculuk alt sektörünün geliştirilmesi için konuları ile ilgili yatırım yapmak, inceleme ve araştırma yapmak veya yaptırmak ve raporlar düzenlemek.
- d) Tohumculuk sektörüyle ilgili kararların oluşmasına yardım etmek üzere öneriler ve raporlar hazırlamak ve bunları Birliğe sunmak.
- e) Birliğe üye olarak ülke tohumculuğunun gelişmesine katkı sağlamak.
- f) Mevzuatla verilecek görevleri yerine getirmek.

Alt birlik organları

MADDE 19 – Alt birliğin organları; genel kurul, yönetim kurulu, denetim kurulu ve disiplin kurulundan oluşur.

Alt birlik genel kurulu

MADDE 20 – Alt birlik genel kurulu, alt birlik üyelerinden oluşur. Yılda bir defadan az olmamak üzere ve yönetim kurulunun çağrısı üzerine üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Yönetim kurulunun veya denetim kurulunun kararı yahut genel kurul üyelerinin beşte birinin yazılı istemi üzerine olağanüstü toplantıya çağrılır. İlk toplantıda yeterli çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, ikinci toplantıya katılan üye sayısı; yönetim, denetim ve disiplin kurulları asıl üyelerinin toplamının iki katından az olamaz. Bu toplantıda da gerekli çoğunluk sağlanamazsa alt birlik feshedilmiş sayılır. Toplantılarda kararlar, hazır bulunanların salt çoğunluğu ile alınır.

Alt birlikler, iki yıllık bir dönem için Birlik genel kurul toplantılarına katılmak üzere, on asıl ve on yedek temsilci seçer. Genel kurulun toplantıya çağırılması, toplanma ve Birlik genel kurulu temsilcilerinin belirlenmesi ile ilgili usul ve esaslar alt birliğin tüzüğünde belirlenir.

Alt birlik genel kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Alt birlik organlarını seçmek.
- b) Üyelik şartları, üyelikten çıkma ve çıkarılma konusunda karar vermek.
- c) Giriş aidatı ve yıllık aidatı belirlemek.
- d) Meslekleri ile ilgili tohumculuk alt sektörünün geliştirilmesi için temel ilkeleri belirlemek.
- e) Yönetim kurulu ve denetim kurulu raporlarını görüşmek ve ibra edilip edilmemesine karar vermek.
- f) Yönetim kurulunca hazırlanan bütçeyi görüşmek ve onaylamak.
- g) Alt birliğin çalışmaları ve yönetilmesi ile ilgili genel ilkeleri belirlemek.
- h) Alt birlik adına taşınır ve taşınmaz mal almak, satmak, ipotek etmek ve bunlar üzerinde her türlü aynı hak tesis etmek konusunda yönetim kuruluna yetki vermek.
- i) Birlik genel kurulu ve hakem kuruluna temsilci seçmek.
- j) Tohumculuk faaliyetleri ile ilgili tesis, laboratuvar, işletme, eğitim merkezi kurulması ve bu yerlerin alet, ekipman ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda yönetim kuruluna yetki vermek.
- k) Genel kurul toplantı kararlarının birer suretini Birliğe göndermek.
- l) Tohumculuk sektörünün güncel konularını görüşmek.

Alt birlik yönetim kurulu

MADDE 21 – Alt birlik yönetim kurulu iki yıllık bir dönem için genel kurul üyeleri arasından seçilen en az beş asıl ve aynı sayıda yedek üyeden oluşur. Yönetim kurulu asıl üyeleri, ilk toplantılarında yönetim kurulunun vereceği görevleri yürütmek üzere gizli oyla, kendi aralarından bir başkan, bir başkan yardımcısı ve bir sayman üye seçerler. Yönetim kurulunun vereceği görevler ile alt birliğin işlerini yürütmek üzere bir genel sekreter tayin edilir. Genel sekreterin nitelikleri ile görevleri, alt birlik tüzüğünde belirlenir.

Yönetim kurulu başkan; yönetim kuruluna başkanlık ve alt birliği temsil eder. Alt birliğin malî işlerinden ve bu konu ile ilgili defter ve kayıtların tutulmasından sayman üye ile birlikte, diğer defterler ve yazışmalarla ilgili olarak da genel sekreterle birlikte sorumludur. Başkanın yokluğunda kendisine başkan yardımcısı vekalet eder. Üst üste iki dönem başkanlık yapanlar aradan iki seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemezler.

Yönetim kurulu ayda bir defadan az olmamak üzere başkanın çağrısı ile salt çoğunlukla toplanır. Katılanların salt çoğunluğu ile karar alınır; eşitlik halinde kararı, başkanın oyu belirler.

Yönetim kurulu toplantılarına ilişkin usul ve esaslar, alt birlik tüzüğü ile belirlenir.

Yönetim kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Genel kurul gündemini hazırlamak ve genel kurulu toplantıya çağırarak.
- b) Alt birliğin dönem bilançosunu, faaliyet raporunu ve tahmini bütçesini hazırlayıp genel kurula sunmak.
- c) Genel kurul kararlarını uygulamak.
- d) Üyeler arasında iletişim ve dayanışmayı sağlamak.
- e) Üyelerin ve tohumculuk sektöründe faaliyet gösteren kişilerin meslekî bilgi ve görgülerinin artırılması ve geliştirilmesi için konferans, seminer, kurs, sempozyum ve benzeri eğitim işlerini düzenlemek.
- f) Tohumculuk sektörünün geliştirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak, sektörle ilgili inceleme ve araştırma yapmak veya yaptırmak.
- g) Üyeler hakkında disiplin cezasını gerektiren veya suç teşkil eden fiillerin varlığı hâlinde, disiplin kurulunu göreve çağırarak.
- h) Alt birlik adına taşınır ve taşınmaz mal almak, satmak, ipotek etmek ve bunlar üzerinde her türlü aynı hak tesis etmek.
- i) Genel kurulca verilecek diğer görevleri yapmak.

Alt birlik denetim kurulu

MADDE 22 – Denetim kurulu, genel kurul tarafından iki yıllık bir dönem için alt birlik üyeleri arasından seçilen üç asil ve üç yedek üyeden oluşur. Denetim kurulu yılda en az iki defa toplanır ve üyeler ilk toplantılarında kendi aralarından gizli oyla bir başkan seçerler.

Denetim kurulunun toplanma usul ve esasları alt birlik tüzüğü ile belirlenir.

Denetim kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Alt birliğin tüm hesap ve işlemlerini incelemek.
- b) Hesap ve işlemlerde gördüğü aksaklıkları en geç onbeş gün içinde yönetim kuruluna sunmak.
- c) İki yıllık denetim sonuçlarını bir rapor hâlinde genel kurula sunmak.
- d) Gerektiğinde genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırarak.

Alt birlik disiplin kurulu

MADDE 23 – Disiplin kurulu, genel kurulca iki yıllık bir dönem için alt birlik üyeleri arasından seçilen üç asil ve üç yedek üyeden oluşur. Disiplin kurulu, yönetim kurulunun çağrısıyla toplanır. Disiplin kurulu üyeleri ilk toplantılarında gizli oyla kendi aralarından bir başkan ve bir de raportör seçerler.

Toplanma ve disiplinle ilgili usul ve esaslar alt birlik tüzüğü ile belirlenir.

Disiplin kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Yönetim kurulunun disiplin kovuşturması açılmasına dair kararı üzerine inceleme yaparak disiplinle ilgili kararları uygulamak ve cezaları vermek.
- b) Yönetim kurulunun vereceği diğer görevleri yapmak.

Alt birlik gelir ve giderleri

MADDE 24 – Alt birliklerin gelirleri şunlardır:

- a) Giriş aidatı ve yıllık aidat.
- b) Üyelerin tohumculukla ilgili ürün, mal ve hizmet satışlarından binde üç oranında kesilecek komisyon.
- c) Yatırım, ortaklık ve işletme gelirleri ile laboratuvar ve benzeri tesis gelirleri.
- d) Fuar, organizasyon, reklam, tanıtım ve yayıncılık gelirleri.
- e) İsim hakkı, logo, tohumluk etiketi, sözleşme ücretleri, hakemlik, arabuluculuk, danışmanlık, eğitim ve toplantı gelirleri.
- f) Taşınır ve taşınmaz mallardan elde edilen gelirler.
- g) Alt birlik yetkisinde bulunan işlemlerle ilgili izin, yetki belgesi ve tasdik ücretleri.
- h) Faaliyet konuları ile ilgili diğer gelirler.

Alt birliğin giderleri, bu Kanun kapsamında verilen görevler ile kuruluş amaçları çerçevesinde yürütülen görevlerin ifasına yönelik faaliyetlerle ilgili giderlerdir.

Fesih

MADDE 25 – Alt birlik genel kurulu, genel kurula katılma hakkına sahip tüm üyelerin üçte iki çoğunluğu ile fesih kararı alabilir. İlk toplantıda çoğunluk sağlanamaması hâlinde ikinci toplantıda yönetim, denetim ve disiplin kurulu üye sayısının iki katından az olmamak üzere katılan üyelerle toplantı yapılabilir. Bu durumda fesih kararı, toplantıya katılanların üçte iki çoğunluğuyla alınır. Fesihle ilgili usul ve esaslar alt birlik tüzüğü ile belirlenir.

Türkiye Tohumcular Birliği

MADDE 26 – Türkiye Tohumcular Birliği; alt birlikler arasındaki işbirliği ve dayanışmayı temin etmek, tohumculuk sektörünün geliştirilmesi ile sektörde faaliyet gösterenler arasında meslekî dayanışma sağlamak ve mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla alt birliklerce kurulan, tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde meslek üst kuruluşudur. Birliğin kuruluşundan sonra alt birlikler, Birliğe üye olmak zorundadır.

Birliğin görevleri

MADDE 27 – Birlik, ülkenin tohumculuk sektörünün geliştirilmesini sağlamak amacıyla aşağıda belirlenen görevleri yapar:

- a) Tohumculuk sektörünün geliştirilmesi ve tohumculuk politikalarının oluşturulmasına yardımcı olmak

için Bakanlığa önerilerde bulunmak.

- b) Ülkede ticareti yapılan tohumlukların kalite güvencesinin sağlanması için sistem oluşturmak.
- c) Tohumculuk konusunda hazırlanan düzenlemelere ilişkin görüş bildirmek.
- d) Üyeleriyle, kamu kurum ve kuruluşları ve diğer meslekî kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon sağlamak.
- e) Üyeleri arasında çıkacak uyuşmazlıklarda, tarafların talebi üzerine arabuluculuk yapmak.
- f) Ulusal ve uluslararası meslek örgütleri ile teknik işbirliği yapmak ve gerektiğinde bu örgütlere üye olmak.
- g) Tohumculuk sektöründe araştırıcı ve ıslahçılara burs, hibe ve destek sağlayarak teknik kadroların oluşmasını sağlamak.
- h) Üyelerinin ve tohumculuk sektöründe faaliyet gösterenlerin uymaları gereken meslekî etik kurallarını belirlemek.
- i) Tohumluk üretim sözleşmeleri düzenlemek ve uygulanmasını izlemek.
- i) Tohumculuk sektörü ile ilgili yatırım yapmak, menkul ve gayrimenkul almak, satmak, rehnemek, ödünç para almak, kuruluş amaçları doğrultusunda sosyal yardımlarda bulunmak.
- j) Bakanlıkça bu Kanun kapsamında verilecek diğer iş ve işlemleri yapmak.
- k) Mevzuatla verilecek diğer iş ve işlemleri yapmak.

Birliğin organları

MADDE 28 – Birliğin organları; Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetim Kurulu, Disiplin Kurulu ve Hakem Kuruludur.

Birlik Genel Kurulu ve görevleri

MADDE 29 – Birlik Genel Kurulu, alt birliklerin kendi üyeleri arasından iki yıl için seçecekleri temsilcilerden oluşur. Temsilcilerin alt birliklerden çıkması, çıkarılması, ölümü, istifası hâllerinde yerlerine yedek temsilciler Genel Kurula katılırlar. Temsilcilerin Genel Kurula katılma masrafları, temsil ettikleri alt birlik tarafından karşılanır.

Genel Kurul, yılda bir defadan az olmamak üzere yönetim kurulunun çağrısı üzerine toplanır. Yönetim kurulunun veya denetim kurulunun kararı yahut genel kurul üyelerinin beşte birinin yazılı istemi üzerine olağanüstü toplantıya çağırılır. İlk toplantıda yeterli çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, ikinci toplantıya katılan temsilci sayısı; yönetim, denetim ve disiplin kurulları asıl üyelerinin toplamının iki katından az olamaz. Genel Kurul, temsilci tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantılarda kararlar, hazir bulunanların salt çoğunluğu ile alınır.

Genel Kurulun toplantıya çağırılması ve toplantılarla ilgili usul ve esaslar Birlik Tüzüğünde belirlenir.

Genel Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Alt birlikler arasında işbirliği kurmak ve bunların gelişimi için gerekli tedbir ve kararları almak.
- b) Tohumculuk alt sektörünün geliştirilmesi için temel ilkeleri belirlemek.
- c) Birlik organlarını seçmek.
- d) Birliğin çalışmaları ve yönetilmesi ile ilgili genel ilkeleri belirlemek.
- e) Yönetim Kurulunca hazırlanan bütçeyi görüşmek ve onaylamak.
- f) Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu raporlarını görüşmek ve ibra edilip edilmemesine karar vermek.
- g) Alt birliklerce hazırlanan genel düzenlemeleri onaylamak.
- h) Gerekli gördüğü hâllerde komisyonlar kurmak.
- i) Birlik adına taşınır ve taşınmaz mal almak, satmak, ipotek etmek ve bunlar üzerinde her türlü aynı hak tesis etmek konusunda Yönetim Kuruluna yetki vermek.
- i) Tohumculuk faaliyetleri ile ilgili tesis, laboratuvar, işletme, eğitim merkezi kurulması ve bu yerlerin alet, ekipman ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda Yönetim Kuruluna yetki vermek.
- j) Tohumculuk sektörünün güncel konularını görüşmek.
- k) Alt birliğin gelirlerinden Birlik için ayrılacak katkı payını belirlemek.
- l) Mevzuatla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Birlik Yönetim Kurulu ve görevleri

MADDE 30 – Birlik Yönetim Kurulu, iki yıllık bir dönem için temsilciler arasından Birlik Genel Kurulunca her alt birlikten en az bir temsilci olmak üzere seçilen asgarî beş asıl ve aynı sayıda yedek üyeden oluşur. Asıl üyeler ilk toplantılarında, Yönetim Kurulunun vereceği görevleri yürütmek üzere gizli oyla, kendi aralarından bir Başkan, bir BaşkanYardımcısı ve bir Sayman seçerler. Yönetim Kurulu Başkanı aynı zamanda Birliğin de başkanıdır. Yönetim Kurulunun vereceği görevler ile Birliğin işlerini yürütmek üzere bir Genel Sekreter tayin edilir. Genel Sekreterin nitelikleri ile görevleri, Birlik Tüzüğünde belirlenir.

Yönetim Kurulu Başkanı; Yönetim Kuruluna başkanlık ve Birliği temsil eder. Birliğin malî işlerinden ve bu konu ile ilgili defter ve kayıtların tutulmasından Sayman üye ile birlikte; diğer defterler ve yazışmalarla ilgili olarak da Genel Sekreterle birlikte sorumludur. Başkanın yokluğunda kendisine Başkan Yardımcısı vekalet eder. Üst üste iki dönem Başkanlık yapanlar aradan iki seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemezler.

Yönetim Kurulu ayda bir defadan az olmamak üzere Başkanın çağrısı üzerine salt çoğunlukla toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Eşitlik halinde kararı, Başkanın oyu belirler.

Yönetim Kurulu toplantılarına ilişkin usul ve esaslar Birlik Tüzüğü ile belirlenir.

Yönetim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Genel Kurul gündemini hazırlamak ve toplantıya çağırarak.
- b) Birliğin dönem bilançosunu, faaliyet raporunu ve tahmini bütçesini hazırlayıp Genel Kurula sunmak.
- c) Genel Kurul kararlarını uygulamak.
- d) Alt birlikler arasında iletişim ve dayanışmayı sağlamak.
- e) Üyelerin ve tohumculuk sektöründe faaliyet gösteren kişilerin meslekî bilgi ve görgülerinin artırılması ve geliştirilmesi için konferans, seminer, kurs, sempozyum ve benzeri eğitim işlerini düzenlemek.
- f) Tohumculuk sektörünün geliştirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak, sektörle ilgili inceleme ve araştırma yapmak veya yaptırmak.
- g) Üyeler hakkında disiplin cezasını gerektiren veya suç teşkil eden fiillerin varlığı hâlinde, Disiplin Kurulunu göreve çağırarak
- h) Birlik adına taşınır ve taşınmaz mal almak, satmak, ipotek etmek ve bunlar üzerinde her türlü aynı hak tesis etmek.
- i) Alt birliklerin aidatlarını süresi içinde yatırmalarını sağlamak ve bu konuda gerekli denetimleri yapmak.

i) Genel kurulca verilecek diğer görevleri yapmak.

Birlik Denetim Kurulu ve görevleri

MADDE 31 – Birlik Denetim Kurulu, Birlik Genel Kurulunca iki yıllık bir dönem için temsilciler arasından seçilen iki asıl ve iki yedek üye ile Bakanlık tarafından belirlenen bir asıl ve bir yedek üyeden oluşur. Denetim Kurulu yılda en az iki defa toplanır, üyeler ilk toplantılarında, kendi aralarından gizli oyla bir başkan seçerler.

Denetim Kurulunun toplanma usul ve esasları Birlik Tüzüğü ile belirlenir.

Denetim Kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Birliğin tüm hesap ve işlemlerini incelemek.
- b) Hesap ve işlemlerde gördüğü aksaklıkları, en geç onbeş gün içinde Yönetim Kuruluna sunmak.
- c) İki yıllık denetim sonuçlarını, bir rapor hâlinde Genel Kurula sunmak.
- d) Gerektiğinde Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırarak.

Birlik Disiplin Kurulu ve görevleri

MADDE 32 – Birlik Disiplin Kurulu, Genel Kurul tarafından iki yıllık bir dönem için temsilciler arasından seçilen üç asıl ve üç yedek üyeden oluşur. Disiplin Kurulu, Yönetim Kurulunun çağırması üzerine toplanır. İlk toplantılarında gizli oyla kendi aralarından bir başkan ve bir de raportör seçerler.

Toplanma ve disiplinle ilgili usul ve esaslar Birlik Tüzüğü ile belirlenir.

Disiplin Kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Yönetim Kurulunun disiplin kovuşturması açılmasına dair kararı üzerine inceleme yaparak disiplinle ilgili kararları uygulamak ve cezaları vermek.
- b) Yönetim Kurulunun vereceği diğer görevleri yapmak.

Birlik Hakem Kurulu ve görevleri

MADDE 33 – Birlik Hakem Kurulu, alt birliklerin kendi üyeleri arasından iki yıl için seçecekleri, konu uzmanı en az ikişer temsilciden oluşur. Seçilen temsilci sayısı kadar da yedek temsilci seçilir. Temsilcilerin birliklerden çıkması, çıkarılması, ölümü, istifası hâllerinde yedek temsilciler Hakem Kuruluna katılır. Hakem Kurulu asıl üyeliğine seçilen temsilciler, Birlik ve alt birlik organlarında görev alamazlar.

Hakem Kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Birlik ve alt birlikler, alt birlikler ve üyeleri ile alt birlik üyeleri ve üçüncü kişiler arasında ortaya çıkacak ihtilafları uzlaşma, arabuluculuk ve hakemlik yoluyla çözmek.
- b) Birliğin uluslararası uzlaşma, arabuluculuk ve hakemlikle ilgili yükümlülükleri çerçevesindeki görevlerini yürütmek.
- c) Çalışma raporlarını Genel Kurula sunmak.

Birliğin gelir ve giderleri

MADDE 34 – Birliğin gelirleri şunlardır:

- a) Genel Kurul tarafından 17 nci maddedeki sınırlar çerçevesinde belirlenecek giriş aidatı ve yıllık aidatlar ile alt birliklerin her yıl brüt gelirlerinden ayıracakları en az yüzde onu oranında ödeyecekleri katılım payı.
- b) Yatırım, ortaklık ve işletme gelirleri ile laboratuvar ve benzeri tesis gelirleri.
- c) Fuar, organizasyon, reklam, tanıtım ve yayın gelirleri.
- d) İsim hakkı, logo, tohumluk etiketi, sözleşme ücretleri, hakemlik, arabuluculuk, danışmanlık, eğitim ve toplantı gelirleri.
- e) Taşınır ve taşınmaz mallardan elde edilen gelirler.
- f) Yetkisinde bulunan işlemlerle ilgili izin, yetki belgesi ve tasdik ücretleri.
- g) Faaliyet konuları ile ilgili diğer gelirler.
- (a) bendi hükmü uyarınca; Birlik Genel Kurulu tarafından belirlenen en az yüzde on oranındaki katılım payı, Birlik Yönetim Kurulunun belirleyeceği bankalardan birine Birlik adına, alt birlik tarafından yatırılır.

Katılım payları, bir önceki yıl brüt gelirleri üzerinden hesap edilerek izleyen yılın mart, haziran, eylül ve aralık aylarında eşit dört taksitte ödenir. Zamanında ödenmeyen katılım payları kanunî faizi ile birlikte tahsil edilir.

Birliğin giderleri, bu Kanun kapsamında verilen görevler ile kuruluş amaçları çerçevesinde yürütülen görevlerin ifasına yönelik faaliyetlerle ilgili giderlerdir.

Alt birlik ve Birlik organları seçimlerine katılma nitelikleri

MADDE 35 – Alt birlik ve Birliğe kayıtlı, onsekiz yaşını bitirmiş gerçek kişilerle, tüzel kişilerin tescilli ana sözleşmelerinde temsil ve bağlayıcı işlemler yapma yetkisi verilen gerçek kişi temsilcileri, bu Kanun hükümlerine göre alt birlik ve Birlik organlarının seçimlerinde oy kullanabilirler.

Alt birlik ve Birlik organlarına seçilebilmek için;

- a) Türk vatandaşı olmak,
- b) En az iki yıldır alt birliğe kayıtlı olmak,
- c) Seçim tarihinde yirmibeş yaşını doldurmuş olmak,
- d) İflas etmemiş ya da iflas etmiş olsa bile itibarını yeniden kazanmış olmak,
- e) Taksirli suçlar hariç olmak üzere ağır hapis veya iki yıldan fazla hapis cezasıyla cezalandırılmamış olmak yahut affa uğramış veya tecil edilmiş olsalar bile basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, evrakta sahtekarlık, inancı kötüye kullanma, yalan yere tanıklık, kaçakçılık, hileli iflas, görevi kötüye kullanma, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırmaya, kara para aklama, Devlet sırlarını açığa vurma, terör, vergi kaçakçılığına iştirak suçlarından dolayı hüküm giymemiş olmak,

f) Ticaret ve sanat icrasından hükmen yasaklanmamış olmak,

g) Ticarî, zirai ve sınaî kazanç dolayısıyla gelir veya kurumlar vergisi mükellefi olmak,

h) Okur, yazar olmak,

şartları aranır.

Yerli ve yabancı tüzel kişilerin, tescilli ana sözleşmelerinde temsil ve bağlayıcı işlemler yapma yetkisi verilen ve yukarıdaki özellikleri taşıyan gerçek kişi temsilcileri, bu Kanun hükümlerine göre alt birlik ve Birlik organlarına seçilebilirler. Seçilme yeterliliğini kaybedenlerin alt birlik ve Birlikteki görevleri sona erer. Organların seçimlerine katılma niteliklerine ilişkin diğer hususlar Birlik Tüzüğünde belirlenir.

Alt birlik ve Birlik üyelerinin haklarının kullanılabilmesi için tüzel kişilerin; sahibi, ortağı, yönetim kurulu üyesi, genel müdürü, murahhas azası seviyesinde üst düzey yöneticisi ve şirketi temsile, ahzu kabza yetkili olması ve bu hâlinin seçimden en az altı ay öncesini kapsamaması şarttır.

Üye tüzel kişinin münfesihi olması hâlinde, üyeliği ile birlikte seçilmiş olduğu alt birlik ve Birlik organlarındaki görevi sona erer.

Alt birlik ve Birlik organlarının seçim esasları

MADDE 36 – Alt birlik ve Birliğin organlarının bu Kanunda belirtilen seçimleri, yargı gözetimi altında, gizli oy ve açık tasnif esasına göre aşağıdaki fıkralarda belirtilen şekilde gerçekleştirilir.

Seçim yapılacak genel kurul toplantılarında en az onbeş gün önce seçime katılacak üye veya temsilcileri belirleyen listeler iki nüsha olarak o yer ilçe seçim kurulu başkanı olan hâkime tevdi edilir. Ayrıca, toplantıların gündemi, yeri, günü, saati ile çoğunluk olmadığı takdirde yapılacak ikinci toplantıya ilişkin hususlar da belirtilir. Toplantı tarihlerinin, gündemde yer alan konular da göz önünde bulundurularak görüşmelerin bir cumartesi günü akşamına kadar sonuçlanması ve müteakip pazar gününün dokuz-onyedici saatleri arasında seçimlerin yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi zorunludur. Birden fazla ilçe seçim kurulu bulunan yerlerde görevli hâkim il seçim kurulunca belirlenir.

Hâkim, gerektiğinde ilgili kayıt ve belgeleri de getirtip incelemek suretiyle varsa noksanları tamamlattırdıktan sonra seçime katılacak üye veya temsilcileri belirleyen liste ile yukarıda belirtilen diğer hususları onaylar. Onaylanan liste ile toplantıya ilişkin diğer hususlar görevli ilçe seçim kurulu binası ile ilgili alt birlik veya Birliğin ilân yerinde asılmak suretiyle üç gün süre ile ilân edilir. İlân süresi içinde listeye yapılacak itirazlar hâkim tarafından incelenir ve en geç iki gün içinde kesin karara bağlanır. Bu suretle kesinleşen listeler ile toplantıya ilişkin diğer hususlar ilgili alt birlik veya Birliğe gönderilir.

Hâkim, kamu görevlileri veya aday olmayan üyeler arasından bir başkan ve iki üyeden oluşan bir seçim sandık kurulu atar. Aynı şekilde ayrıca üç yedek üye de belirler. Seçim sandık kurulu başkanının yokluğunda kurula en yaşlı üye başkanlık eder. Seçim sandık kurulu, seçimlerin Kanunun öngördüğü esaslara göre yürütülmesi, yönetimi ve oyların tasnifi ile görevli olup bu görevleri seçim ve tasnif işlemleri bitinceye kadar aralıksız devam eder.

Dörtüyz kişiden fazla üyesi bulunan alt birlik veya Birlikte her dörtüyz kişi için bir oy sandığı bulunur ve her seçim sandığı için ayrı bir kurul oluşturulur. Yüze kadar olan üye fazlalığı sandık sayısında nazara alınmaz. Seçimlerde kullanılacak araç ve gereçler ilçe seçim kurulundan sağlanır ve sandıkların konacağı yerler hâkim tarafından belirlenir.

Genel kurullarda yapılacak seçimlerde toplantıya katılma hakkı olanlar imzalı yazı ile aday olabilir veya gösterilebilir. Seçimlerde aday olanların listeleri organlara göre ayrı ayrı olmak üzere tek liste hâlinde veya her organ için ayrı listeler hâlinde genel kurul başkanlık divanınca adayların soyadı alfabetik sırasına göre sıralanıp yeteri kadar çoğaltılarak o seçimde görevli hâkime mühürlenmek üzere verilir. Listedeki isimlerin yanına herhangi bir unvan veya işaret konulmaz. Genel kurul toplantılarına katılma hakkı olanları gösteren listede adı bulunmayan üye oy kullanamaz. Oylar, oy verenin kimliğinin alt birlik, Birlik veya resmî kuruluşlarca verilmiş

kimlik kartı ile ispat edilmesinden ve listedeki isminin karşısındaki yerin imzalanmasından sonra, oy verme sırasında sandık seçim kurulu başkanı tarafından verilen ilçe seçim kurulu mührünü taşıyan ve adayları gösterir listedeki isimlerin karşısına seçilecek organın asıl üyeleri kadarı işaretlenip ilçe seçim kurulu mührünü taşıyan zarflara konularak kullanılır. Bunların dışındaki kâğıtlara yazılan veya seçilecek organı oluşturan üye sayısından fazla adayın işaretlendiği oy pusulaları ile mühürsüz zarflardan çıkan pusulalar geçersiz sayılır.

Sayım ve döküm sırasında en fazla oy alanlar asıl üyeliklere diğerleri de aldıkları oy sırasına göre yedek üyeliklere seçilir. Oylarda eşitlik hâlinde kura çekilir. Seçim süresinin sonunda seçim sonuçları tutanakla tespit edilip seçim sandık kurulu başkan ve üyeleri tarafından imzalanır. Tutanakların bir örneği seçim yerinde asılmak suretiyle geçici seçim sonuçları ilân edilir. Kullanılan oylar ve diğer belgeler, tutanağın bir örneği ile birlikte üç ay süre ile saklanmak üzere ilçe seçim kurulu başkanlığına tevdi edilir.

Seçimin devamı sırasında yapılan işlemler ile tutanakların düzenlenmesinden itibaren iki gün içinde seçim sonuçlarına yapılacak itirazlar, hâkim tarafından aynı gün incelenir ve kesin olarak karara bağlanır. İtiraz süresinin geçmesi ve itirazların karara bağlanmasından hemen sonra hâkim, yukarıdaki hükümlere göre kesin sonuçları ilân eder ve ilgili alt birlik veya Birliğe bildirir. Hâkim, seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde usulsüzlük veya Kanuna aykırı uygulama nedeniyle seçimlerin iptaline karar verdiği takdirde, bir aydan az ve iki aydan fazla bir süre içinde olmamak üzere seçimin yenileneceği pazar gününü tespit ederek ilgili alt birlik veya Birliğe bildirir. Belirlenen günde yalnız seçim yapılır ve seçim işlemleri bu madde ile Kanunun öngördüğü diğer hükümlere göre yürütülür.

Görevli hâkim ve seçim sandık kurulu başkanı ile üyelerine 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda belirtilen esaslara göre ödenecek ücret ve diğer seçim giderleri ilgili alt birlik veya Birlik bütçesinden karşılanır. Seçimler sırasında seçim sandık kurulu başkanı ve üyelerine karşı işlenen suçlar Devlet memurlarına karşı işlenmiş gibi cezalandırılır.

Cezaî takibat

MADDE 37 – Alt birlikler ve Birliğin paraları ile para hükmündeki evrak, senet ve sair malları aleyhine suç işleyen ve bilanço, zabıtname, rapor ve diğer her çeşit kâğıt ve defterler üzerinde suç mahiyetinde değişiklik yapan veya bunları kasten yok eden organlara dahil üyeler ile personel hakkında Devlet memurları hakkındaki cezalar uygulanır.

Muafiyet

MADDE 38 – Alt birlikler ve Birlik, 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre kurulan kooperatiflere sağlanan her türlü vergi ve harç muafiyetinden aynı koşullarla yararlanırlar.

Denetim

MADDE 39 – Bakanlık, alt birlikler ve Birliğin organları üzerinde idarî ve malî yönden gözetim ve denetim hakkına sahiptir.

Amaçları dışında faaliyet gösteren alt birlik ve Birliğin sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine, Bakanlığın veya buldukları yer Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine o yerdeki asliye hukuk mahkemesince basit usule göre yargılama yapılarak karar verilir ve dava en geç üç ay içinde sonuçlandırılır.

Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hâllerde gecikmede sakınca varsa, alt birlik ile Birlik, vali tarafından faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar, aksi hâlde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Orman bitki türlerine ilişkin hükümler

MADDE 40 – Bu Kanun hükümleri çerçevesinde orman bitki türlerine ilişkin olarak genetik kaynakların kaydı, tohumlukların üretilmesi, sertifikasyonu, ticareti ve piyasa denetimi iş ve işlemleri bir protokol çerçevesinde Çevre ve Orman Bakanlığına devredilir.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 41 – 21/8/1963 tarihli ve 308 sayılı Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Diğer mevzuatla 308 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır.

GEÇİCİ MADDE 1 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 308 sayılı Kanun ile ilgili mevzuat hükümlerine göre tescil edilen, üretim izni verilen ve ticarî sebze çeşit kayıt listesine alınan çeşitler, bu Kanun kapsamında kayıt altına alınmış sayılır.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, 308 sayılı Kanun ile ilgili mevzuat hükümlerine göre özel sektör tarımsal araştırma kuruluşu olarak tescil edilen kuruluşların, araştırma ve ıslah yetkileri devam eder.

5 inci maddenin birinci fıkrası hükmü ile 7 nci maddenin birinci fıkrası hükmü, kayıtlı çeşidi bulunmayan bitki türleri ile kayıtlı çeşidi bulunmakla beraber Bakanlığın gerekli göreceği tohumluk çeşitleri hakkında bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl süre ile uygulanmaz.

Bu Kanunun uygulanması ile ilgili yönetmelikler, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde, Bakanlıkça hazırlanarak yürürlüğe konulur. Bu yönetmelikler yürürlüğe konuluncaya kadar, bu Kanunun

yürürlüğe girdiği tarihte 308 sayılı Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam edilir.

GEÇİCİ MADDE 2 – Bu Kanuna göre seçilmeye engel bir hâli olmayan gerçek ve tüzel kişiler, alt birlik kurucusu olmak istedikleri takdirde, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde Bakanlığa başvurarak birer kuruculuk belgesi alırlar. Başvuru tarihinden itibaren bir ay içinde kurucu üyeler, Bakanlığın tespit edeceği merkezlerde beş üyeden oluşan birer geçici yönetim kurulu seçerler. Başvurularda Bakanlık, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte faaliyet gösteren dernek ve meslek kuruluşlarına öncelik tanır.

Bakanlıkça belirlenen merkezlerdeki geçici yönetim kurulları, geçici yönetim kuruluna seçildikleri tarihi takip eden bir ay içinde üye kayıt işlemlerini tamamlayarak 20 nci maddeye uygun olarak ilk genel kurullarını toplantıya çağırarak, organlarının seçimini gerçekleştirirler. 35 inci maddenin ikinci fıkrasının (b) bendi, organların ilk seçimlerinde uygulanmaz. Bu madde kapsamındaki alt birlikler, seçim sonuçlarını Bakanlığa bildirmekle tüzel kişilik kazanırlar.

En az üç alt birlik tüzel kişilik kazandıktan sonra Bakanlık, alt birliklerce seçilen Birlik Genel Kurulu temsilcilerini, Birlik organlarını seçmek üzere Ankara'da toplantıya çağırır. Birlik, organ seçimlerinin kesinleşmesiyle tüzel kişilik kazanır.

Bu madde kapsamına giren alt birlikler tüzel kişilik kazanıncaya kadar, alt birlik kurmak için gerekli olan ve bu Kanunda öngörülen hazırlık çalışmalarında ve temaslarda bulunabilir.

GEÇİCİ MADDE 3 – 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında olup, kayıt altına alınmış çeşitlere ait tohumlukları üreten kamu kuruluşunun memur ve sözleşmeli personeline; bir yıllık tutarı onaltı yaşını doldurmuş işçiler için geçerli olan bir aylık brüt asgari ücret tutarının üç katını geçmemek kaydıyla üretimi teşvik primi ödenebilir. Bu ödeme, kuruluşun tohumluk üretimine devam ettiği sürece ödenir ve damga vergisi hariç herhangi kesintiye tâbi tutulmaz. Bu şekilde ödenecek üretimi teşvik priminin ödeme dönemiyle bu ödmeden yararlanmaya ilişkin usul ve esaslar; personelin unvanı, görev mahalli ve elde edilen tohumluk satış hasılatına katkısı dikkate alınarak Yüksek Planlama Kurulu tarafından belirlenir.

Yürürlük

MADDE 42 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 43 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

7/11/2006